

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**HASAN NAIL CANAT'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİNDEKİ İLETİLERİN
ÇOCUĞA GÖRELİK VE DİL AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ELİF GÜNEŞ
ORCID: 0009-0006-3653-1075

Danışman
Prof. Dr. Osman UYANIK
ORCID: 0000-0002-7089-4340

Konya – 2025

ÖN SÖZ

Çocuğun ailede aldığı ilk eğitim, dinleme ve konuşma ile başlar; okuma, yazma becerilerinin devreye girmesi ile de zenginleşir. İlk çocuk edebiyatı örnekleri ailemizden dinlediklerimizle zihnimize yerleşir. Bir okuma kültüründen bahsetmek için ise okuma zevki de oluşmuş olmalıdır. Okumanın önemi her yerde, her şartta değişmez ve tartışılmaz bir gerçektir. Okuma üst düzey bilişsel becerilerden biridir ve bu bilişsel beceri özen ister. Çocukluğumuzda elimize geçen bir kitabın bize hissettirdikleri ömürlük bir mühür gibi zihnimizin en derin yerlerinde hep taze ve canlı olarak kalır. Bu, bazen o kitaptaki bir görsel, bazen kitap kapağı, bazen de içinde yaşanan olaylar dizisidir. Doksanlı yılların sonunda -ilkokul dördüncü sınıf- elime geçen “Yasemen” adlı kitabı tek oturuşta üç-dört saatte bitirişim de çocukluğumun bu izlerinden biridir. Okurken oturduğum yerin zihnimden hala silinmeyişi de...Kitabın yazarı Hasan Nail Canat, diğer kitaplarını da okutmak üzere içime merak duygusunu o günden göndermiştir.

61 yıllık yaşamının 40 yıldan fazlasını sanat için harcamış; ömrünü topluma vermek istediği iletilere adamıştır. İnandığı doğruları anlatmayı kendine ilke edinmiş ve bu uğurda çabalamıştır. Tiyatro ile başladığı sanat hayatı ülke şartları gereği durduğunda roman yazmış bir şekilde düşüncelerini aktarmaktan hiç vazgeçmemiştir. Hem yazmış hem oynamış ülkenin dört bir yanında sesini piyesleri ile sahnelerde, romanları ile çocukların okuma dünyasında, rol aldığı dizi ve filmlerle ise yediden yetmişe bütün evlerde duyurmuştur. Amacı kendi öz değerlerinin farkında olan ve daima yükselen bir genç nesil görebilmek, yozlaşmış bir kültürün bizden neler götürebileceğinin altını çizmektir. Dinî, millî, ahlaki, evrensel iletileri en doğru perspektiften vermeye çalışmıştır. Kendini topluma bu denli adanmış bir sanatçının ise layık olduğu kadar anılmayışı ve tanınmayışı bugün bazı çevrelerce de sitemle dile getirilmektedir. Onu bilen tanıyan insanlara ve özellikle eğitim dünyasından öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Hasan Nail Canat'ın kitaplarının çocuklar tarafından keyifle okunduğunu her öğretmen kolaylıkla gözlemleyebilir. Öğretmenlerin öğrencilerine verebileceği tavsiye listelerde yer alabilecek güzel bir seçenektir.

Bu çalışmada bana ilham kaynağı olan İstanbul'da geçen çocukluğum, romanlarından birinde kahraman olarak geçen babam, yazar ile aile dostu olarak nitelendirebileceğim yakınlıktaki çevrelerden aldığım bilgiler, Türkçe öğretmeni olarak görev yaptığım kurumlarda öğrencilerimin bu kitapları okuduğunda yaptığı yorumlar, yazarın vermek istediği iletilerin

yoğunluğu beni böyle bir tez çalışması hazırlamaya ve bu iletileri detaylı olarak tahlil etmeye yönlendirdi.

Çalışmada Hasan Nail Canat'a ait basımı yapılmış bütün eserlerin; 8 roman (Bir Küçük Osmancık Vardı, Yaralı Serçe, Nur Dağındaki Çocuk, Yasemen, Günahkâr Baba (Yiğit Mustafa), Gül Yarası, Bir Avuç Ateş, Kıırlı Murat Destanı), 1 tiyatro eseri (Cimcime Tavşan) içerdiği iletiler, çocuğa görelik ve dil açısından incelenmiştir.

Bu çalışma sürecinde bana destek olan danışmanım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Osman UYANIK'a, süreç içerisinde yine her şartta desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Derya YILDIZ'a, Prof. Dr. Şerife AKPINAR'a, yazarın hayatıyla ilgili bilgileri edinmemde destek olan Hasan Nail CANAT'ın kızı Şule CANAT'a, edebiyatı bana sevdiren aşılayan aileme ve daima okuma kültürü ile evimizi dolduran, hep okuyup hep okutan çok kıymetli eşim Bayram GÜNEŞ'e sonsuz teşekkürlerimle...

Elif GÜNEŞ

Ocak 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	4
2. ALAN YAZIN	7
2.1. Çocuk ve Edebiyat.....	7
2.2. Çocuk Edebiyatı	8
2.3. Dil ve Çocuk Edebiyatı	9
2.4. Sanat Eserlerindeki İletiler	11
2.5. Çocuğa Görelik.....	12
2.6. Çocuk Edebiyatı Tarihi	13
2.6.1. Batı Edebiyatında Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	13
2.6.2. Ülkemizde Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi.....	14
2.7. Hasan Nail Canat'ın Hayatı.....	15
2.8. Hasan Nail Canat'ın Sanatı	16
2.9. Hasan Nail Canat'ın Eserleri	18
3. YÖNTEM	20
3.1. Araştırmanın Modeli	20
3.2. Çalışma Materyalleri	20
3.3. Verilerin Toplanması.....	21
3.4. Verilerin Analizi.....	21
4. BULGULAR	23
4.1. Kitapların Özetleri ve Hikâye Haritaları	23
4.1.1. “Bir Küçük Osmancık Vardı” Özeti ve Hikâye Haritası.....	23
4.1.2. “Bir Avuç Ateş” Özeti ve Hikâye Haritası.....	25
4.1.3. “Gül Yarası” Özeti ve Hikâye Haritası	26
4.1.4. “Nur Dağındaki Çocuk” Özeti ve Hikâye Haritası	27

4.1.5. “Yaralı Serçe” Özeti ve Hikâye Haritası	29
4.1.6. “Yasemen” Özeti ve Hikâye Haritası	30
4.1.7. “Yiğit Mustafa” Özeti ve Hikâye Haritası	31
4.1.8. “Kırımlı Murat Destanı” Özeti ve Hikâye Haritası	33
4.1.9. “Cimcime Tavşan” Özeti ve Hikâye Haritası.....	35
4.1.10. Hasan Nail Canat’ın Şiirleri	39
4.2. İletiler	47
4.2.1. Olumlu İletiler	47
4.2.2. Olumsuz İletiler.....	77
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	97
5.1. Tartışma.....	97
5.1.1. İletilerin Çocuğa Görelık Açısından Değerlendirilmesi.....	97
5.1.2. İletilerin Dil Açısından Değerlendirilmesi	105
5.2. Sonuç	109
5.3. Öneriler.....	112
KAYNAKLAR.....	114

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Hasan Nail Canat'ın Hayatı, Sanatı ve Eserlerindeki İletilerin Çocuğa Görelik ve Dil Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **126** sayfalık kısmına ilişkin, 27/01/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%18** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

27/01/2025

Elif GÜNEŞ

Prof. Dr. Osman UYANIK

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

27/01/2025

Elif GÜNEŞ

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

HASAN NAIL CANAT'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİNDEKİ İLETLERİN ÇOCUĞA GÖRELİK VE DİL AÇISINDAN İNCELENMESİ

Elif GÜNEŞ

“Çocuk Edebiyatı” kavramı günümüz edebiyatında önem kazanmış olup üzerine çokça araştırma yapılmaktadır. Son yılların titizlikle üzerinde durduğu; birtakım değer ve kriterler bakımından hassasiyet gerektiren bu edebiyatın barındırdığı eserleri de titizlikle incelemek gerekmektedir. Çocuklar için yazılmış her kitap uygun ölçülere ve değerlere sahip olmamaktadır. Özellikle ‘çocuğa görelilik’ kavramının kitaplarda tam anlamıyla karşılığını bulup bulmadığı noktasında incelemeler yapılmıştır.

Bu çalışma, “Hasan Nail Canat’ın Hayatı, Sanatı ve Eserlerindeki İletilerin Çocuğa Görelilik ve Dil Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı tez çalışması kapsamında yazara ait bütün eserlerin incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Yazara ait “Bir Küçük Osmancık Vardı” adlı eserin 100 Temel Eserde yer alması; diğer kitaplarının da ortaokul kademesi çocukları tarafından sevilerek okunuyor olması bu incelemenin yapılmasına araç oluşturmuştur. Bu durum da çocuk edebiyatı bağlamında eserlerin detaylı bir incelemeyle değerlendirilmesine yol açmıştır. Çalışma kapsamında Hasan Nail Canat’ın basımı yapılan bütün eserleri incelenmiştir. Hasan Nail Canat’ın “Bir Küçük Osmancık Vardı, Yasemen, Gül Yarası, Yiğit Mustafa (Günahkâr Baba), Bir Avuç Ateş, Nur Dağındaki Çocuk, Yaralı Serçe, Kıvrımlı Murat Destanı, Cimecime Tavşan (Tiyatro)” adlı eserleri inceleme konusunu oluşturmaktadır. Belirlenen eserlerdeki iletiler için de çeşitli kaynaklardan hareketle bir ölçüt listesi oluşturulmuştur.

Yazar-eser temelli bir incelemede yazarın hayatı ve sanat anlayışının eserlerine nüfuz ettiği düşüncesinden yola çıkarak yazarı kendi hayat ekseninde tanımak, konumlandırmak gerekir. Çalışmanın ilk bölümünde Hasan Nail Canat’ın hayatı ve sanatı konu edilmiştir. Ailesi ile görüşmeler yapılarak biyografisini oluşturmada onlardan da destek sağlanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın amacı ve bilimsel basamakları hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise bulgulara yer verilmiş, eserlerin özetleri ve hikâye haritalarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde her bir kitap içerdiği iletiler bakımından taranmış, iletiler olumlu veya olumsuz iletiler olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın ölçütü olan iletilerin şeması tablolarda belirtilmiştir. Dördüncü bölümde tespit edilen iletiler bir sonraki bölümde çocuğa görelilik ve dil açısından incelenmiştir. Bu bölümde iletiler grafik ve tablo üzerinden de tasnif edilmiştir. Sonuç bölümünde ise tespit edilen veriler ışığında değerlendirme yapılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hasan Nail Canat, İletiler, Okuma Kültürü, Dil, Çocuğa Görelilik.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Master Thesis

EXAMINING HASAN NAIL CANAT'S LIFE, ART AND MESSAGES IN HIS WORKS IN TERMS OF LANGUAGE AND CHILD-RELEVANCE

Elif GÜNEŞ

The concept of "Children's Literature" has gained importance in today's literature and a lot of research is being done on it. What has been meticulously emphasized in recent years; It is necessary to carefully examine the works contained in this literature, which requires sensitivity in terms of certain values and criteria. Not every book written for children has appropriate dimensions and values. In particular, studies have been conducted on whether the concept of 'suitability for children' is fully reflected in the books.

This study was created to examine all the works of the author within the scope of the thesis titled "Evaluation of the Messages in Hasan Nail Canat's Life, Art and Works in Terms of Child-Relevance and Language". The author's work "Bir Küçük Osmancık Vardı" is included in the 100 Basic Works; The fact that his other books are read with pleasure by secondary school children has become a tool for this analysis. This situation has led to a detailed evaluation of the works in the context of children's literature. Within the scope of the study, all published works of Hasan Nail Canat were examined. Hasan Nail Canat's works named "Bir Küçük Osmancık Vardı, Yasemen, Gül Yarası, Yiğit Mustafa (Günahkâr Baba), Bir Avuç Ateş, Nur Dağındaki Çocuk, Yaralı Serçe, Kırımlı Murat Destanı, Cımcime Tavşan (Theatre)" are the subject of the study. A list of criteria was created for the messages in the selected works, based on various sources.

In an author-work based analysis, it is necessary to recognize and position the author on the axis of his own life, based on the idea that the author's life and understanding of art permeate his works. In the first part of the study, Hasan Nail Canat's life and art are discussed. Interviews were held with his family and they also provided support in creating his biography. In the second part of the study, information about the purpose and scientific steps of the research was given. In the third chapter, the findings are included, summaries of the works and story maps are included. In the fourth section, each book was scanned in terms of the messages it contained, and the messages were classified as positive or negative messages. The scheme of the messages that are the criteria for this classification is stated in the tables. The messages identified in the fourth section were examined in terms of suitability for the child and language in the next section. In this section, messages are also classified using graphs and tables. In the conclusion section, evaluations were made in the light of the determined data and suggestions were presented.

Keywords: Hasan Nail Canat, Messages, Reading Culture, Language, Suitability for the Child.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Okuma alışkanlığı, keşfedilmesi ve geliştirilmesi gereken bir yetenek olup her bireyde farklı düzeylerde bulunmaktadır. Diğer yetenekler gibi farklı bir beceri gerektirmemekle beraber, uygun koşullarda her birey bu yetiyi kazanabilir. Bireyin toplumdaki yerini oluşturmasında ve bunu korumasında okumanın önemi ve etkisi büyüktür.

Türkçe eğitiminde metinler ve metin seçimi önemlidir. İlköğretimin ikinci kademesi, öğrencilerin bazı tutumları geliştirerek yaşam boyu sürdürdüğü alışkanlıkları edindiği süreci oluşturmaktadır. Bu gerekçelerle öğrencilere okuma zevki kazandırmada seçilen eserler oldukça önemlidir. Edebî eserler hayatın bir yansımasıdır ve kültürel değerlerimize ne kadar uygunsa nesillerin yetişme şeklinde de o kadar etkili olacaktır. Yazar ve şairler de bu amaca hizmet eden, eğitimde en önemli yerde duran kimliklerdir.

Okuma alışkanlığının oluşmasında birçok etken vardır. Bireyin sosyoekonomik durumu, aile yapısı, öğretim hayatında yer alan öğretmenleri, karşılaştığı kitaplar gibi birçok faktör bireyin bu yöndeki gelişimini olumlu veya olumsuz etkiler.

İnsanlar için bir ihtiyaç kaynağı olan okuma süreci, istikrarlı ve sürekli bir şekilde gerçekleşirse okuma alışkanlığı hâline gelir (Yılmaz, 2004:116; Akt, Arıcan ve Yılmaz, 2010: 498). Burada en temel nokta, okuma ihtiyacı konusunda farkındalığın oluşmasıdır. Farkındalık aşaması aynı zamanda okumanın gelişerek alışkanlık seviyesine gelmesi açısından ön şarttır.

Türkçe eğitiminde metinler ve metin seçimi önemlidir. Ortaokul kademesi, öğrencilerin bazı tutumları geliştirerek yaşam boyu sürdüreceği alışkanlıkları edinme sürecini oluşturmaktadır. Bu gerekçelerle öğrencilere okuma zevki kazandırmada seçilen eserler oldukça önemlidir. Edebî eserlerin hayatın bir yansıması olduğu gerçeğinden yola çıkarak eserlerin kültürel değerlerimize uygun olması da büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda sanatçıların önemli hizmet, görev ve sorumlulukları vardır.

Çocuk edebiyatının amacı; çocuğun ruhsal doyumunu sağlayarak onda edebî bir zevkin oluşmasına yardım etmektir. Bu da ancak konusu çocuk olan ve şahıslar kadrosu çocuklardan oluşan edebî eserlerin onun büyüdü dünyasında yer alabilmesiyle mümkündür. Bununla birlikte çocuk edebiyatının, çocuğun gelişimini ve geleceğini yakından etkilediğini kabul etmek gerekir. Ana dili eğitimi ile başlayan okuma anlama serüveni ilkökul süreciyle diğer dil

becerilerinin de eklenmesiyle hayat boyu devam eder. İyi eserler ile desteklenen bu süreç eğitimin niteliğini, dil becerilerinin edinimini belirgin ölçüde kaliteli kılacaktır.

1.1. Problem Durumu

Çocuk edebiyatı olarak adlandırdığımız eserler çocuğun eğitimi, gelişimi, okuma zevki kazanması gibi birçok faktör sebebi ile oldukça önemlidir. Çocuk edebiyatı, çocukluk dönemi bakımından önemlidir. Bu dönemde yapılan okumalar çocuğun geleceğine sirayet etmekte ve kitaplara bakışını da belirlemektedir. Dolayısıyla bu dönemi içine alan eserlerin titizlikle incelenmesi gerekir.

Bu sebeple kitapları çocuk edebiyatı kategorisinde yer alan Hasan Nail Canat'ın eserlerindeki iletilerin neler olduğu, bu iletilerin dil açısından nasıl olduğu ve bu iletilerin çocuğa görelilik bakımından incelendiğinde çocuk edebiyatı niteliklerine uygun olup olmadığı incelenmiştir.

Çalışmada Hasan Nail Canat'a ait basımı yapılmış bütün eserler; 8 roman (Bir Küçük Osmancık Vardı, Yaralı Serçe, Nur Dağındaki Çocuk, Yasemen, Günahkâr Baba (Yiğit Mustafa), Gül Yarası, Bir Avuç Ateş, Kıyrımlı Murat Destanı), 1 tiyatro eseri (Cimcime Tavşan) incelenmiştir.

Bu araştırmada,

1. Hasan Nail Canat'ın Türkçe eğitimine ve çocuk edebiyatına katkısı nedir?
2. Hasan Nail Canat, eserlerinde hangi iletileri nasıl vermiştir?
3. Hasan Nail Canat'ın eserleri verdiği iletiler açısından dil ve çocuğa görelilik bakımından ortaokul seviyesindeki öğrenciler için uygun mudur?

Sorularına cevap aranacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tez projesinin amacı, Hasan Nail Canat'ın hayatı, sanatı ve eserlerindeki iletilerin çocuğa görelilik ve dil açısından incelenmesi için Hasan Nail Canat'ın hayatı, sanatı, dil ve üslubu hakkında bilgiler sunarak eserlerinde yer alan iletilerin ortaokul öğrencileri üzerindeki etkilerini dil, Türkçe eğitimine uygunluk, çocuğa görelilik, iletiler, içerik vb. yönleriyle incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu tez, romanlarından biri İlköğretim 100 Temel eser arasında tavsiye edilen ve ortaokul öğrencileri tarafından zevkle okunan bir yazarın, hayatı, sanatı, dili, üslubu ve eserleri hakkında detaylı bir inceleme olması bakımından önemlidir.

Bu çalışmaya başlandığında Hasan Nail Canat ve onun eserleri ile ilgili herhangi bir tez çalışması yapılmadığı belirlenmiştir. Süreç içinde iki tez çalışması yayımlanmıştır. Bu tez çalışmalarından ilki 2014 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi bünyesinde Emel Sandıkçı tarafından yayımlanmış olup içerikte Hasan Nail Canat'ın eserlerinde değerler incelenmiştir. İkincisi ise 2020 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi bünyesinde Nuri Tırıklı tarafından yayımlanmış olup Hasan Nail Canat'ın romanları üzerine tematik bir inceleme şeklindedir. Değerler kavramı çalışmaya bir sınırlılık getirmiştir fakat romanlar üzerine inceleme genel bir kavramı karşılıyor olduğundan çalışma tematik roman incelemesi şeklindedir. Bizim çalışmamız özellikle altı çizilen kavramlar bakımından özgünlüğünü korumaktadır. Özellikle çocuk edebiyatında öne çıkan ve en önemli kavram olarak yerini alan “çocuğa görelilik” titizlikle inceleme gerektiren bir unsurdur. Dolayısıyla bu çalışma eleştirel bir bakış açısının da kapısını aralamaktadır. Beraberinde eserlerde verilen iletilerin de yazarın ideolojisini yansıtması bakımından önem taşıdığı aşikâr olup yazarın hayatı, sanatı ve dili nasıl kullandığının yanı sıra incelemeye değer bir çalışmadır.

Çalışmaya başlanılan tarihlerde Millî Eğitim'in 100 Temel Eser projesinin gündemde olması, çalışmaya bu anlamda ışık tutmuştur. Süreç içerisinde bu listeler geçerliliğini kaybetmiştir. Fakat listelerin arka planda kalmış olması bu eserlerin tercih edilmesi hususunda bir değişikliğe sebep olmamış aksine en çok okunan kitaplar listesinde öne çıkmış ve üzerine çeşitli makaleler yazılmış ve araştırmalar yapılmaya devam edilmiştir. Dolayısıyla ilk gençlik romanları kategorisinde ortaokul kademesindeki öğrencilerin hâlen tercihte bulunduğu bu kitapların verdiği iletiler ve dil açısından incelenmesi önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışma süresince incelenen kitapların tamamının amaca hizmet ettiği, araştırmada faydalanılan kitapların araştırmacıya yeterli analiz imkânını sunduğu, araştırmasının objektif davrandığı ve araştırma süresince bilimsel verileri temel alarak ilerlediği varsayılmıştır. Çalışma için seçilecek örneklemin evreni kapsadığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Tezin kapsamını Hasan Nail Canat'ın basımı yapılan bütün eserleri oluşturmaktadır. Belirlenen eserlerdeki iletiler için de çeşitli kaynaklardan hareketle bir ölçüt listesi oluşturulmuştur. Hasan Nail Canat'ın incelenen eserleri şunlardır:

1. Bir Küçük Osmancık Vardı
2. Yasemen
3. Gül Yarası
4. Yiğit Mustafa (Günahkâr Baba)
5. Bir Avuç Ateş
6. Nur Dağındaki Çocuk
7. Yaralı Serçe
8. Kırimlı Murat Destanı
9. Cimcime Tavşan (Tiyatro)

Bu dokuz eser dışında basımı yapılmamış iki çalışması daha vardır. Bunlar:

10. Yalnızlar Rıhtımı (Şiir; şiirleri ailesinden edinilmiştir)
11. Moskof Sehпасı (Tiyatro; Kırimlı Murat Destanı adlı tiyatronun romana uyarlanmış hâli olup basımı yoktur)

Bu eserler (10. ve 11. Eserler) basımları olmadığı için çalışma kapsamında incelenmemiştir.

1.6. Tanımlar

Bu bölümde çalışmanın temelini oluşturan *iletiler* ve *çocuğa görelilik* kavramları üzerinde durulacaktır.

İleti, bir yazılı eserin veya sunulan bir belgenin görselin vermek istediği anlatmaya çalıştığı düşünce, mesaj, amaçlanan şey olarak tanımlanabilir. Sever, iletiyi yazarın okurla paylaşmak istediği düşünceler olarak yorumlamıştır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde ileti, çocuğun yaş ve gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak çocuğa göre olmalıdır (Doğan ve Aydos 2023:464)

Bu nedenle bir çocuk edebiyatı yapının çocuğa uygun olması, dil ve anlatım, konu, karakter ve iletide çocuğa görelilik ilkesine uymasına bağlıdır (Pilten, 2021; Akt. Doğan ve Aydos 2023:458).

İleti, bir edebî eserin veya herhangi bir yazının anlatmak istediği, dile getirmek istediği şeydir. Bir başka ifadeyle ileti şair/yazarın amacını dile getirir (Demirel, 2011:55). İletiyi “yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce” olarak tanımlayan Sever, iletinin öğretici metinlerle yazınsal metinlerde farklı anlamlar taşıdığını belirtirken iletiyi ana düşüncenin birebir karşılığı olarak görür. Yazar ayrıca öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçimi olan ileti ile, edebiyat yapıtlarında “...sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir” der (Sever, 2003:13; Akt. Demirel, 2011:56).

İletilerin ne olduğunun yanı sıra bu iletilerin aktarım şekli de önemlidir. Yazarın vermek istediği mesajı çocuğun ne şekilde alacağı “çocuğa görelilik” ile değerlendirilebilir. İletilerin doğru şekilde ulaşabilmesi için aktarımın çocuğa göre olması gerekir. Verilmek istenen iletiler rastgele verilemez.

Çocuğa görelilik, çocukların ilgilerini gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metnini bunlarla örtüştürmeyi gözetir. Çocuksuluksa tam tersine, dilin acemice kullanımı, daha doğrusu anlatımda ilkeliktir (Sever, 2008:17).

Çocuğa göre olan eser, çocuğun yaşamında bir anlamı olan onun duygu, düşünce, hayal, korku, mutluluk, üzüntü gibi bütün duygularına karşı gelebilen ve bu nitelikleri doğru iletiler ile çocuğa sunabilen bir dil örgüsünden geçmiş eserdir.

Çocuklar için edebiyatın merkez kavramı çocuğa göre kavramıdır. Çocuğa göre deyince, çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun bir duyarlılık biçimi anlaşılmalıdır. Hangi yaş grubu dikkate alınarak edebiyat yapılıyorsa çizgi-resimden edebiyata çocuk dünyasının yansıtılması gerekir. ‘Çocuğa göre’liği ise çocuk bakışı ve çocuk dil dizgesi belirler (Şirin, 2000:44).

Çocuğa yönelik kitap yazarken veya seçerken “çocuğa görelilik” ilkelerine, ilgi alanlarına giren konuların olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü “çocuklar” için okudukları kitabın konusu öncelikle önemlidir. Çocuklar, “bu kitabı okursak ne olur? İyi bir hikâye mi?” diye sorarlar.

Konu, anlatıdaki hareketin planıdır. Okura karakterlerin ne yaptığını ve onlara ne olduğunu söyler. Anlatının parçalarını bir arada tutan iplik gibidir ve okuyucuyu okumaya teşvik eder (Huck ve Keifer, 2003:15; Akt.Karatay, 2014:99).

Bu arada çocuk edebiyatı yazarlarının iletilerini aktarırken sakıncaları gereken birtakım hususlar da bulunmaktadır: Çocuk yanlış yargılara, boş inançlara, kaderciliğe, çıkarıcılığa ya da saldırganlığa yöneltilmemelidir (Demirel, 2011:56).

Çocuk Edebiyatı ürünlerindeki iletilerde bulunması gereken özellikler:

1. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır.
2. İletiler ile konu-tema arasında yakın bir ilişkinin olmasına dikkat edilmeli
3. İletilerin aktarımında önemli bir araç olan konu, dil ve anlatım gibi özellikler, kendi içlerinde uyumu barındırmalıdır.
4. İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır.
5. İletiler tıpkı tema/ ana fikir gibi bir eserin yazılma nedeni hâline gelebileceği için en az tema/ana fikir kadar üzerinde ciddi bir biçimde durulmalıdır (Demirel, 2011:58-60).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Çocuk ve Edebiyat

Edebiyatın sanatsal yönü dışında insanı eğittiği, bazı duyarlılıklar kazandırdığı muhakkaktır. Kelime olarak da Arapça edep kökünden türemiş bu kelime bir bakıma olumlu nitelikler kazandırma aracıdır, diyebiliriz.

Edebiyat geçmişten bugüne aktarılan yazılar bütünü, söylenmiş, yazılmış, çizilmiş her şey diyebiliriz. Bir diğer ifade ile edebiyat söylenen güzel ve estetik olan şeylerdir. Yani güzeli güzel olanı edebiyat sınıfına dahil etmek gibi bir ihtiyaç olduğunu da göz ardı etmek mümkün değildir. Bu ihtiyaç edebiyatı, sanat yapan tarafıdır. O hâlde güzel olmayan iyiye yönlendirmeyen veya haz uyandırmayan eserler için edebiyat eseri demek de bazı durumlarda fazla olabilir.

Gökşen'e göre; *“Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve “terbiye/ eğitim” anlamına gelen “edeb” kelimesi de bunu açıkça gösterir”* (Gökşen; 2014: 11). *“Arapça “edep” kelimesinden türemiş olan edebiyatın “iyi terbiye, naziklik, usluluk, zarıflık” gibi anlamları vardır”* (Ferit Develioğlu, 2000:203; Akt. Karacelil, 2014:16). Bu yönüyle zihinlerde, edebiyat kelimesinin çağrıştırdığı ve kapsadığı her şey olumlu davranışlarla bezenmiş gibidir. Dolayısıyla edebî bir ürün dolaylı da olsa olumlu davranış kazandırabilme veya olumluya yönlendirebilme yetilerini de gölgesinde barındırır. Edebiyat olumsuz hiçbir şey kazandırmaz duygusu, çocuklardan da bağımsız düşünülemez.

Edebiyat, çocuk eğitiminde bilinçli her ebeveynin başvuracağı en güvenli araçtır. Çocuk ve edebiyat ayrılmaz bir bütün, birbirinden beslenen iki kaynaktır. Bu kaynaklardan birini yok saymak veya çocuğu edebiyattan ayrı düşünmek imkânsızdır. Her çocuk, birkaç yıl sonrasının yetişkinidir. Belleğine kazınmış her doğru ve olumlu öğreti onu daha iyi bir birey yapacaktır. Toplumsal gelişim ve değişim için edebiyat ve çocuk birbirinden ayrı düşünülemeyecek kavramlardır. Ülke ve gelecek için de edebî eserin önemi büyüktür.

Çocukların başta dilsel olmak üzere bilişsel anlamda pek çok yönden gelişimine imkân sağlayan çocuk kitapları, ergenlik dönemine kadar oldukça aktif bir şekilde kullanılır (Sever, 2008:72). Bu araçları iyi kullanabilmek için de yine bilinçli ailelere ihtiyaç vardır. Okumanın önemini fark etmiş her ebeveyn çocuğunu doğru kitaplarla buluşturmanın çabasıdır.

Edebiyat demek “olumlu her şey demek” gibi bir çağrışımdan bahsetmiştik. Genel algı bu doğrultuda olsa da tabii ki her kitap ve her anlatılan, olumlu öğretilerle dolu değildir.

Sever’e göre; iyi bir çocuk kitabının en önemli niteliklerinin başında evrensel ve millî değerleri kazandıran özelliklerin bulunması gerekir (Sever, 2008:121). Hem millî kültürel değerlerin kazanımı hem de evrensel değerlerin farkındalığı bir çocuğun gelişimi için olmazsa olmaz adımlardandır. Gelişim edebî anlamda sadece evrensel değerler ile olmayacağı gibi sadece yerli kültür ile de tamamlanmış sayılamaz. Çocuğun eserden fayda sağlaması çok yönlü olmalıdır. Kıbrıs ise bu fayda durumunu başka bir bakış açısıyla şöyle açıklar; okunan eserlerin onlara üç farklı açıdan faydalı olması gerektiği kanısındadır. Bir eserin bilgi vermesi, bakış açısı kazandırması ve estetik yaşantı sunması gerektiğine inanır (Kıbrıs, 2010:179). Okunmuş her eserin okuyanda bir iz bıraktığı düşüncesinden hareketle çocuk için edebiyat, edebiyat için çocuk önemlidir.

2.2. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, Birbirinden beslenen iki kaynak olan çocuk ve edebiyat kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşur. Sever’e (2008) göre erken çocukluk döneminde başlayan çocuk edebiyatı ergenlik evresini de kapsar. Çocukların duygu ve düşünce dünyalarını dil gelişiminin yanı sıra muhakeme düzeyleri bakımından da geliştiren bir edebiyattır (s.17). Çocuk edebiyatının basit olması üzerinde duran Şimşek ve Kartal’a göre; çocuk edebiyatı net olmalı karmaşık olmamalıdır. Zira bu edebiyat sorumlulukları ve hedefleri olan bir edebiyattır (Şimşek ve Kartal, 2022: 346). Karatay ise çocuk edebiyatını şu şekilde tanımlamaktadır: gelişme çağındaki çocukların anlama düzeyine, duygu, hayal ve düşünce dünyasına seslenebilen sözlü veya yazılı edebiyat ürünlerinin tümüne çocuk edebiyatı denilebilir (Karatay, 2014:99).

Yapılan tariflerde yer alan temel unsurlardan hareketle ifade etmek gerekirse; iki-on dört yaş arası çocuklara hitap eden, kendine has birtakım teknikleri ve ilkeleri olan, çocuğa olumlu değerler ve duygular kazandıran, çocukların yaşlarına ve seviyelerine uygun, çocukların sağlıklı unsurlar çerçevesinde gelişmesine yardımcı olan onları eğiten aynı zamanda da eğlendiren, etkileyici olan ve sanat değeri taşıyan, sözlü ve yazılı eserlerin hepsine çocuk edebiyatı denilebilir (Karacelil, 2014:24).

Çocuk edebiyatı kavramı Batı’ya göre bizde yakın bir zamanda gelişmeye başlamış olup hâlen de gelişmeye devam etmekte ve üzerine çeşitli söylemler oluşturulmaya devam etmektedir. Dilidüzgün (1996) de Batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında, çocuk edebiyatının bizde

çok yeni bir kavram olduğunu belirtirken ülkemizde çocuk edebiyatı kavramı ortaya atıldığında bazı yazarların bu kavramın çocuk ve yetişkin olarak ayrılmasına tepki verdiğini ifade eder. Ancak çocuk yazını ve yetişkin yazınının farkı, dünyayı algılama ve alımlara biçimlerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır (s.23).

Çocuk edebiyatı, çocuğa sunduğu dünya ile ona farklı deneyimlerin kapısını aralattmalı ve gelecek için farkındalık da oluşturmalıdır. Ayrıca iyi bir okuyucu olabilmenin temeli de iyi eserler okuyarak okuma zevki kazanmaktan geçer. Okuma zevki ve kültürü de nitelikli çocuk edebiyatı eserleri ile hayat bulur. Okuma kültürü oluşmuş bir bireyin iletişimi, anadilini kullanabilme kapasitesi, sanatsal ve estetiksel bakışı, sosyal hayatın dengelerini fark edebilme yetisi de gelişir ve değişir.

Çocuk edebiyatından bahsedilmeyen dönemler de olduğundan ve yakın bir zamana kadar böyle bir kavramın varlığına gerek duyulmadığından geçmişte Çehov'un Çocuklar için ilaç var mı ki kitap olsun?" şeklinde bir söylemi olduğundan bahsedilir. O dönemin bakış açısına göre bu söylem mantıklı bir dayanak olmuş olabilir fakat bugüne geldiğimizde bu sorgulamanın ne kadar da anlamsız kaldığını görmekteyiz. Bugünün tıp dünyasında her detayın çocuklar için ayrıca kategorize edildiğini düşünürsek edebiyat gibi bir alanda da tabii olarak çocuklar için edebiyattan bahsedilmelidir.

Bu sürecin dünyada ve ülkemizde bir yolculuğu olduğunu düşünürsek çocuk edebiyatı kavramını kabul etmeyenler (Nurullah Ataç, Yaşar Kemal, Cemal Süreya, Tomris Uyar, Adnan Özyalçın, İnci Enginün, Atilla Özkırımlı, Necati Mert, Arif Ay), kabul edenler (Cahit Zarifoğlu, Ülkü Tamer, Yalvaç Ural, Meral Alpay, Gülten Dayıoğlu, Fakir Baykurt, Mustafa Şerif Onaran, Doğan Hızlan, Mehmet Güler, Talip Apaydın, Fazıl Hüsni Dağlarca Tarık Dursun K., Fatih Erdoğan, Ayla Kutlu, Mümtaz Zeki Taşkın, Sedat Sever, İbrahim Kıbrıs, Medine Sivri, Vefa Taşdelen) ve bir de geçiş edebiyatı gibi gören (Turgay Kurultay, Selahattin Dilidüzgün, Oktay Asutay, Mustafa Ruhi Şirin) şair ve yazarlarımız olmuştur (Şirin 2016: 21-22).

2.3. Dil ve Çocuk Edebiyatı

Dil eğitiminin köklü bir geçmişe sahip olduğunu ifade eden Temizyürek'e göre; dil sadece bir iletişim aracı olarak düşünülmeekten ziyade toplum, kültür ve düşünce bağlamında da ele alınmalıdır. Bununla birlikte çocuklarda dil kullanma becerisinin nasıl geliştiği ve çocuk edebiyatının bu gelişime etkisi de dikkatle incelenmelidir (Temizyürek, 2003: 161). Burada

dikkat çeken konu, hangi niteliklere sahip eserlerin hangi oranda etki gücüne sahip olduğudur. Kaliteli bir çocuk edebiyatı ürünü dil yönünden çocuğun yaşamına katkı sağlayan bir araç olduğunu öne süren Sever, bu eserlerde sözcükler yoluyla temas edilen nitelikler hayatta davranış şeklinde karşımıza çıkar, demektedir (Sever, 2008:19). Hayata bu kadar etki eden üstelik dil gelişimini de doğrudan etkileyen çocuk edebiyatı ürünlerinin niteliği ve yazarın bakış açısı dikkate değer bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Öncelikle çocuk edebiyatının “çocuk bakışı ve çocuğa görelilik” açısından yetişkin edebiyatından farklı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu edebiyatın yazarında öncelikle çocuk için yazma bilinci olmalıdır. Bu da çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından daha çok ustalık gerektirdiği gerçeğini ortaya çıkarır. (Şirin, 2000:41).

Çocuk edebiyatı eserlerinde, çocuğun dil düzeyi mutlaka dikkate alınmalıdır. Bunu yaparken de çocuğun sözcük dağarcığı da zenginleştirilmelidir. Eserlerde, günlük hayatta sıkça kullanılan sözcüklerin yanı sıra çocuğun anlamını bilmediği ancak cümleyi okuduğunda bağlamdan anlamını çıkarabileceği sözcüklere de yer verilmelidir. Ancak bu konuda hassas olunmalı anlamı bilinmeyen sözcüklerin cümlede sözcük sayısı bakımından baskın olmamasına özen gösterilmelidir. Bununla birlikte cümlelerde yer alan sözcük sayısı da bilimsel ölçülere riayet edilerek seçilmelidir. Çalışmasında çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan cümlelerdeki sözcük sayılarına da değinen Karacelil’e göre; *Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun kitap inceleme, değerlendirme ölçütleri birinci sınıf öğrencileri için cümlelerin sözcük sayısı 6-7 sözcük, ikinci sınıf 8-9 sözcük, üçüncü sınıf 10 sözcük, dördüncü sınıf 12, beşinci sınıf 14 sözcük olarak belirlemiştir* (Karacelil, 2014:41).

Dikkat çeken bir diğer nokta ise yetişkinlerin beğenisine ve dünya görüşüne uygun olarak yazılmakla birlikte sade bir dille yazıldığı için bazı eserlerin çocuk edebiyatı eseri olarak değerlendirilmesidir. Sadece bu kriterler baz alınarak bu gibi eserlerin çocuk edebiyatı ürünü olduğunu ifade etmek büyük bir yanlış olacaktır. Çocukların zihinsel ve duygusal gelişimini dikkate almadan yapılacak bu tip adlandırmalar, gerçek mânâda çocuk edebiyatı eseri olma hüviyetine sahip olan eserlerin gölgede kalmasına da neden olabilecektir (Oğuzkan, 2013: 3-4).

Karatay’a göre; çocuk edebiyatı yazarları eserlerinde anlaşılır bir dil kullanmalıdır. Çocukların üslup konusundaki hassasiyetini dikkate alarak dayatmacı bir anlatımdan uzak durmalıdır. Bununla birlikte eserler tasvire boğulmamalı harekete dayalı anlatım şekillerine daha fazla ağırlık verilmelidir. Cümle yapısı bakımından ise standart bir kalıpla hareket etmenin anlamlı bir yaklaşım olmadığı unutulmamalıdır (Şimşek, 2014: 109).

Çocuk edebiyatı sahasında kullanılacak dilin önemine değinen Temizyürek'e (2003) göre; yazarlar, bu eserlerde millî dil bilinci ve toplumun kültürel değer yargılarını gözetecek bir dil tercihinde bulunmalıdır. Bu sayede dilin en önemli işlevlerinden biri olan kültürel değerlerin yaşatılması ve nesilden nesle aktarılması amacı da gerçekleştirilmiş olacaktır (s.165). Arıcı (2016) ise; çocukların söz varlığının gelişimine dikkat çekerek romanların hacim ve konu itibarıyla zengin bir söz varlığına sahip olduğu gerekçesiyle çocukların ve gençlerin söz varlığını geliştirmek için başvurulacak türlerin başında gelebileceğini ifade etmektedir. (s.128).

2.4. Sanat Eserlerindeki İletiler

Sanat eserlerindeki iletiler konusuna değinmeden önce ileti kavramını ele almak gerekir. Sever'e göre "ileti, yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir. Edebiyat yapıtlarında ileti dendiğinde ise, sanatçının okurda yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir (Sever, 2008: 131). Eserle ulaştırılan iletilerde amaç, çoğunlukla iyiyi ve güzel olanı estetik zevke de hitap edecek şekilde okuyucuya aktarmaktır. Kimi zaman bireysel ve toplumsal değişimi amaçlayan çeşitli fikir akımlarına ait mesajların aktarılmasında da iletiler kullanılır. Bu aynı zamanda yazarın ideolojilerini esere yansıtması anlamına da gelir. Çocuk edebiyatı eserleri de zaman zaman bu şekilde çeşitli didaktik bakış açılarına maruz kalmıştır (Şener, 2021: 1239). Örneğin tezin konusunu ihtiva eden Hasan Nail Canat'ın İmam Hatip Liselerinde gençlere tiyatro sanatını sunmaya kendini adadığı bir dönem olmuş, bir süre sonra tiyatroya ara vererek çocuklar ve gençler için romanlar yazmıştır. Özellikle Nur Dağındaki Çocuk ve Yaralı Serçe adlı birbirinin devamı olan ve Afganistan'ın Ruslar tarafından işgalini anlatan iki romanın da temelinde İslami değerler çokça öne çıkmaktadır. Ezan ve namaz odağında bir süreç sürekli vurgulanmakta ümmetçi anlayış açıkça görülmektedir (Örgen ve Konuk, 2023:60). Bu ve buna benzer durumlar edebiyatın her sahasında karşımıza çıksa da çocuk edebiyatındaki iletilerin çocuğun zihnindeki çağrışımı yetişkinlere oranla daha tesirli olduğu söylenebilir. Çocuktaki muhakeme kabiliyeti ve eserde kullanılan dilin sadeliği iletilerin etki gücünü doğrudan belirleyebilir.

İletisiz bir eserden bahsetmek pek mümkün değildir. Her eserin muhakkak verdiği bir mesaj vardır. İletisi olmayan bir yazı belli bir amaca hizmet edemeyeceği için etki gücünü de kaybeder. Fakat iletinin kuvvetle empoze edilmeye çalışılması da iletinin hiç olmaması kadar eserin etki gücünü zayıflatır. Yazarın sürekli olarak kendince doğruyu dikte etmesi içtenliği yok eder. Bu tip eserler eleştiri oklarına da muhakkak maruz kalırlar (Sever, 2008:142). Edebiyatı çocukların gelişiminde bir araç olarak kullanmak sadece ideolojik fikir yükü ile değil dili güzel

kullanabilmek, farklı yaşantılardan deneyimlere şahit olabilmek, etkileşimli bireyler yetiştirebilmektir.

2.5. Çocuğa Görelilik

Çocuğa görelilik kavramı, çocuk edebiyatın en hassas temellerinden biridir. Çocuk edebiyatı eserlerinin iletilerini net bir şekilde okuyucuya aktarabilmesi için bu ilkenin göz ardı edilmemesi gerekir. Çocuğa görelilik konusuyla ilgili araştırmacıların görüşleri büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Sever'e göre çocuğa görelilik; *“Onun ilgilerini gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metnini bunlarla örtüştürmeyi gerektirir. Çocuksuluksa tam tersine, dilin acemice kullanımı, daha doğrusu anlatımda ilkeliktir”* (Sever, 2008: 17). Şirin ise çocuğa görelilik ile çocuk gerçekliğini iç içe düşünür ve ortam, yaş, ilgi kavramlarıyla birlikte yazarın eserle ilgili tutumunu ön plana çıkarır (Şirin, 2016: 24). Aynı şekilde “Çocuğa görelilik” ve “çocuk gerçekliği” kavramlarını birlikte ele alan Samur da bu ilkenin dikkate alınmasının çocuğun okuma kültürünün ve alışkanlığının oluşması için oldukça önemli olduğunu ifade eder (Samur, 2018: 360). Çocuğa görelilik kavramı ise çocuğun düzeyine, psikolojisine, muhakeme kabiliyetine uygunluk olarak anlaşılır (Şirin, 2000:18-19; Akt. Karacelil, 2014: 25).

Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğun ilgi alanlarına göre şekillenmesi gerektiğini öne süren Arıcı, kitabın konusunun seçiminde oldukça hassas davranılması gerektiğini savunur. Bu ilkeye dayalı olarak hazırlanan eserlerin çocukların başta dil gelişimi olmak üzere bilişsel ve toplumsal gelişimlerini de sağladığı kabul edilir. Bu nedenle yazarın çocukların gelişim düzeyleri konusunda bilgi sahibi olması çocukların ilgi ve beklentilerine uygun eserler kaleme almasına yardımcı olur (Arıcı, 2016:47). Bu alanda bir şeyler üretecek olan yazarın çocuğa görelilik kavramının altını doldurabilmiş olması beklenir. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçları, beğenileri, zevk aldığı kurgular, içine girdiğinde kaybolduğu eserler her bakımdan aranan niteliklerdir.

Çocuk edebiyatı kavramından bahsedilen bir durum varsa orada üzerinde durulması gereken ana terim ‘çocuğa görelilik’dir. Çocuğa görelilik kavramı çocuğun dünyasını her anlamda karşılayan bir yansıtmaya ihtiyaç duyar. Çocuğun büyümesinden, gelişimine, psikolojisinden sözcük dağarcığına kadar her detay çocuk edebiyatı yazarı için dikkate alınması gereken başlıklardır (Şirin, 2000:44). Bu kavram çerçevesinde törpülenen her eser nitelikli çocuk edebiyatı ürünü olmaya adaydır.

Dursunoğlu'na göre ise “çocuğa görelık” ilkesi hayal gücü bakımından çocuğun dünyası ile eşleşen ve onu besleyen, anlamakta güçlük çekmeyeceği, çocuğun yaşamında ilgi çekmeyi başaran ögeler içermesi gereken eserleri kapsamaktadır (Dursunoğlu,2015: 32., Akt, Turan ve Taşgın, 2018:233).

Merkezinde çocuk olan edebiyatın, çocuğun bakışı ve çocuğa göre şeklinde iki kavram çevresinde fakat bununla beraber sadece çocuğun değil yetişkinin de keyifle okuyabileceği bir çerçevede bulunması gerekir. Bir yetişkinin de okuduğunda çocuk bakışını görebilmesi, çocukla satırlarda buluşabilmesi esası hem ebeveynlerin hem de edebiyatla ilgilenen herkesin faydasını güden bir niteliktir (Şirin, 2000:116).

Bu tanımlar çerçevesinde ‘çocuğa görelık’ çocuk edebiyatı yazınının olmazsa olmaz bir kavramıdır. Çocuğu tanımak, gelişimsel süreçlerini bilmek, ortaya çıkarılan ürün ile dil edinimini desteklemek bu alanda yazılan eserler için temel teşkil etmelidir. Her bir yazar bu konuda gerekli zemini oluşturduktan sonra ilgi ve ihtiyaçlar dâhilinde bir eser ortaya çıkarabilir.

2.6. Çocuk Edebiyatı Tarihi

Modern anlamda çocuk edebiyatının yeni bir kavram olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu yargıda, 16. yüzyıla kadar doğrudan çocuğu baz alan başka bir deyişle çocuğu merkeze alan bir edebiyat ürünü bulunmaması elbette önemli noktadır. 16. Yüzyıldan sonra bu alanda yazılmış ilk eserler Batı’da ortaya çıkmıştır. Avrupa’da ilk eserler; İngiltere, Almanya, Fransa ve İskandinav ülkelerinde görülürken sonraki dönemde ABD’de de bu alanda yazılmış eserler ortaya çıkmıştır (Şimşek, K.&Kartal, A.,2022: 348). 16.yy’a kadar edebiyat kavramı içinde bir çocuk edebiyatından bahsetmek mümkün değilken bu süreçte dünya devletlerinin geçirdiği ekonomik, kültürel ve dinî değişimler aile içinde ve sosyal yaşamda insanları bir çocuk edebiyatından bahsetmeye zorlamıştır. Bu sebeple aslında hayatın içinde var olan fakat ayrıştırılıp adı konmayan geniş bir edebiyat yelpazesi içinde çocuk edebiyatı filizlenmiştir. Kendini bir ihtiyaç ile var eden çocuk edebiyatının hem Batı edebiyatındaki tarihî gelişiminden hem de ülkemizdeki tarihî gelişiminden bahsetmek gerekir.

2.6.1. Batı Edebiyatında Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

Batı’da bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan Çocuk edebiyatı, matbaanın Almanya ve Hollanda’da kitap basımlarıyla ön plana çıkması ve 1484 yılında Ezop Masalları’nın

basılmasıyla dikkat çekmeye başlar. Orta Çağ'da kilisenin baskısı çocuk eğitimini dinî öyküler ve kutsal metinler kapsamına sıkıştırmıştır. Bu nedenle 18. yüzyıla kadar bu tarz didaktik eserler çocuklar için yazılan metinlere de damgasını vurmuştur. İngiltere'de *Chapbooks* adıyla yayımlanan ilk çocuk kitaplarının Avrupa sathında yayılması, John Locke ve Rousseau'nun etkisi çocuk kitaplarını farklı bir merhaleye taşımıştır. Bununla beraber yine İngiltere'de süreli çocuk yayınlarının çıkması ve *The Child's Componation* dergisinin de yayın hayatını yaklaşık yüz yıl sürdürmesi bu edebiyata ciddi anlamda katkı sağlamıştır (Baş, 2012: 9-10).

17. Yüzyılda La Fontaine fabl türündeki masallarla, *Charles Perrault* çocuk kitapları ile önemli eserler ortaya koymuştur. Ancak yine de çocukların bakış açlarına uygun eserlerin 18. yüzyıldan itibaren görüldüğü söylenebilir. Bu dönemdeki eserlerin birçoğunun yetişkinlere yönelik olmasına rağmen çocuk edebiyatı eseri olarak değerlendirildiği de bilinmektedir. Daniel Defoe'nun *Robinson Cruseau* romanı, Jonathan Swift'in *Gulliver* romanları, *Ezop masalları*, Charles Perrault'ın *Kırmızı Başlıklı Kız*, *Çizmeli Kedi* yanında *Külkedisi*, *Uyuyan Güznel* yapıtları bu dönemin en önemli eserleri arasında sayılabilir (Koyuncuoğlu, 2021: 5-6).

19. Yüzyılda ciddi bir atılım yapan çocuk edebiyatı, 20. yüzyılda daha da ivme kazanmıştır. Edebiyatta müstakil bir alan olarak varlığını hissettiren çocuk edebiyatı, iki farklı dünya savaşına rağmen gelişimini sürdürmüştür. Savaşın çocuklar üzerindeki psikolojik yükünü atabilmek için olumlu ve keyifli duygular uyandıran eserler kaleme alınmıştır (Çakır, 2014: 25).

2.6.2. Ülkemizde Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

Çocuk edebiyatının Türk edebiyatındaki gelişim süreci büyük ölçüde dünyadaki gelişmelerle paralellik göstermektedir. Ülkemizde Çocuk Edebiyatının başlangıç süreci Tanzimat dönemine ulaşmaktadır. Yazılı anlamda ilk eserlerin bu dönemde verilmiş olması bu dönemin başlangıç olarak anılmasında önemli bir veridir (Koyuncuoğlu, 2021: 5-6).

Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatının en önemli edebiyatçılarından Ziya Paşa, J. Jack Rousseau'nun *Emile* adlı kitabının tercümesi bu dönemin ilk çocuk edebiyatı eserlerinden biri sayılabilir. Dönemin diğer güçlü edebiyatçıları Şinasi, Recaizade Ekrem ve Ahmet Mithat tarafından Fransızcadan çevrilen kısa şiirler ve fabllar de yine bu dönemin önemli eserleri arasında gösterilebilir. Bu dönemde çeviriler sadece bu eserlerle sınırlı kalmamış, Yusuf Kâmil Paşa Fenelon'dan yaptığı çevirileri *Tercüme-i Telemak* (1862) isimli eserinde yayınlamıştır. Vakanuvis Lütfü, Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* isimli eserini; Mahmut Nedim, Jonathan Swift'in *Gulliver'in Gezileri* adlı kitapları ve Mehmet Emin de Jules Verne'in *Merkezi Arza*

Seyahat ve Balonda Beş Hafta Seyahat adlı romanlarını Türkçeye çevirmiştir (Sinar, 2006: 180-181).

Tanzimat dönemi sonrasında Türk edebiyatında yazarların çocuk edebiyatı alanına daha fazla önem vermeye başladıkları görülmüştür. Bu dönemde eserler artık çocuğu hedef alacak biçimde yazılmıştır. 1888 yılında derlenen *Nasrettin Hoca* Fıkraları bu amaca dönüktür. Çocuk edebiyatında modern anlamdaki atılım II. Meşrutiyet dönemine rastlamaktadır. Bu dönemde Alaaddin Gövsa, Tevfik Fikret, Mehmet Emin Yurdakul şiir alanında eserler verirken Ömer Seyfettin, Fuat Köprülü, Ziya Gökalp, Ahmet Mithat, Ahmet Rasim gibi edebiyatçılar pek çok türde eserler ortaya koymuşlardır (Arıcı, 2016: 11).

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte çocuk edebiyatı türü gelişimini hızlandırmıştır. Peyami Safa, Reşat Nuri Güntekin, Rakım Çalapala, Kemalettin Tuğcu gibi edebiyatçılar dönemlerinde çocuk edebiyatının gelişimi anlamında ciddi katkı sağlamışlardır. Sonrasında Eflatun Cem Güney ve Gülten Dayıoğlu gibi yazarların eserleriyle daha da genişleyen çocuk edebiyatı ürünleri, bugün yüzlerce yazar ve eserden oluşan büyük bir edebî birikimi ifade etmektedir.

2.7. Hasan Nail Canat'ın Hayatı

Hasan Nail Canat, 25 Ekim 1943 yılında Kayseri'de doğmuştur. Bir işçi babanın ve ev hanımı bir annenin yedi çocuğundan biri olarak dünyaya gelen Hasan Nail Canat, orta hâlli bir aileye sahiptir. İlk orta ve lise öğrenimine Kayseri'de devam etmiştir. Çocukluğundan itibaren tiyatroya duyduğu ilgi onu Kayseri İmam Hatip Lisesi öğrencisi iken okul müsamerelerinde arkadaşları ile küçük çaplı oyunlar ile kendini göstermeye itmiştir. Bu küçük çaplı hareketler sanat hayatının ilk adımları olarak nitelendirilebilir. Mezun olduktan sonra Kayseri Hava İkmal ana tamir fabrikasında çalışmaya başlamış fakat sanata ilgisi de hep devam etmiştir. Bu eğilimi ailesi tarafından kabul görmemiş daima babasının sert tepkisi ile karşı karşıya kalmıştır. Babası bu tip faaliyetlere bir nevi “soytarılık” şeklinde bakmış ve Hasan Nail'i hep engellemiştir. 1967 yılında 'Yalnızlar Rıhtımı' isimli şiir kitabı yayınlandı. Şiir kitabının çıkışı Hasan Nail Canat'ın tiyatroya olan sevdasını bir kez daha pekiştirdi.

Bolşevik ihtilali ile Rusların Türk kökenli insanlara yapmış olduğu zulümden etkilenerek 1968 yılında 'Moskof Sehпасı' isimli ilk tiyatro eserini yazan Hasan Nail Canat, büyük bir heyecanla profesyonel tiyatro hayatına da başlamış oldu. Kendisi gibi düşünen ve içindeki bu değerlere onun gibi inanan bir grup arkadaşıyla Anadolu turnesine çıktı. İzleyicilerden çok büyük ilgi gören 'Moskof Sehпасı' 1200 kez sahnelendi. Hasan Nail Canat'ın bu başarısı muhafazakâr kesimin de fazlaca ilgisini çekti ve takdirine mazhar oldu. Bu süreçte

babasının da bu oyunu Kayseri Müftüsü'nün daveti üzerine bir programda izlediği ve oğluyla gurur duyduğu ifade edilir. Artık babasının da onayını alan Hasan Nail Canat, sanata kendisini tamamen adadı.

12 Eylül 1980 ihtilalinden sonra şartlar gereği tiyatro hayatına ara veren Hasan Nail Canat, dönemin getirdiği maddi ve manevi sıkıntılara rağmen üretken bir sanatçı olduğunu yazdığı eserlerle göstermiştir. Bu süreçte oynayamadığı tiyatrolar yerine romanlar kaleme almış ve meşhur eseri Moskof Sehпасı'nı da romana uyarlamıştır.

Bu sürecin ardından tekrar sahnelere dönen Hasan Nail Canat, yaklaşık 10 yıldır kadar süreyle Altunizade Kültür Merkezi'nde Üsküdar Belediyesi Tiyatrosu'nda oyunlarını sahneledi. Bu kültür merkezinde yine çocuklara ve yetişkinlere tiyatro eğitimi de vermiştir. Sanat Hakk içindir inancıyla 41 yılını bu uğurda harcayan Canat, 2004 yılında yine bir davet sebebiyle “Aynalar Yolumu Kesti” adlı tiyatro eserini sahnede sergileyip ödülünü aldıktan sonra o gece evinde kalp krizi geçirerek vefat etmiştir.¹

2.8. Hasan Nail Canat'ın Sanatı

Hasan Nail Canat, ilk gençlik yıllarından itibaren kendini sanata adanmış ve 61 yıllık hayatının 41 yılını bu uğurda kullanmıştır. Onun sanatının, ömrü yettiği sürece neye adandığı eserlerinde çokça ve net bir şekilde görülmektedir. Halkın düşünce dünyasını yakından tanıyan bir Anadolu insanı olması kime neyi vermesi gerektiği hususunda ona yol göstermiştir. Anadolu'nun çeşitli illerine giderek ülkenin hücrelerine işlemeyi başarabilmiş ve kısıtlı imkanlara rağmen davasından asla vazgeçmemiştir. Yolun başında ailesi yolun devamında ise ülkenin siyasi atmosferi gidişatı engellemeye çalışsa da onun üretkenliğini hiçbir sebep durduramamıştır. Tiyatro ile başlayan sanat hayatına romanlar ile devam eden yazar bütün eserlerinde özellikle İslami değerlerin önemine ve gerekliliğine koşulsuz şartsız değinmiştir. İslami bir çizgide olmayı yaşamına temel olarak oturtmuş bir yazar olarak eserlerinde bu çizgiyi hep hissettirmiş verdiği mesajlarını olaylara, durumlara tepkilerini hep bu yoldan iletmiştir. Türk tiyatrosuna özellikle muhafazakâr bakışla yön vermiş olması da dikkat çekicidir. Adaba uygun müzikal de ortaoyunu da yapılabileceğini her sahnesinde ve eserinde izleyicilere göstermiştir. Rotasını daima bu yoldan çizen sanatçının bu dava yükünü hiç yorulmadan tükenmeden sırtında taşıdığı hem sanatçı dostları hem de öğrencileri tarafından da ifade

¹ Hayatı ile ilgili bilgilere ailesi ile iletişim kurularak ulaşılmış olup onların görüşleri ile aktarım sağlanmıştır.

edilmiştir. Necip Fazıl Kısakürek ile olan irtibatı ve ondan hareketle belirlediği yol haritası sanat hayatına damga vurmuştur.

Şiir, roman ve tiyatro eserleri incelendiğinde yazarın hep inanç ve ahlak temelinde bir kaygı ile yol aldığı görülmektedir. Bu kaygısını hayat gözlemleri ile de bütünleştirerek hayatın içindeki ana değerler ile insanın bu değerlerden kopuşu sonrasında savruluşunu keskin bir kalemle ifade etmekten hiç çekinmemiştir.

Geleneksel tiyatronun örneklerini sunan Hasan Nail Canat, 'Keloğlan', 'Sokak Kızı Elif', 'Minderella', 'Süper Bekçi', 'Cimcime Tavşan' gibi çocuk oyunları ile 'Bir Avuç Ateş', 'Demedim mi?', 'Metropol ve Kadın' adlı oyunlarını da yetişkinler için sahnelemiştir. Sanatını her şekilde İslami çizgide sürdürdüğü yaşamında 'Günahkâr Baba', 'Dilsiz Şeytan', 'Bir Avuç Ateş', 'Afganistan Dramı', 'Bir Demet Gençlik', 'Ebabil Kuşları', 'Bana Mahşeri Anlat', 'Sokak Kızı Elif', 'Süper Bekçi', 'Minderella', 'Cimcime Tavşan', 'Aynalar Yolumu Kesti' isimli eserlerle hem yazarak hem yöneterek hem de oynayarak sanatını icra etti. Ayrıca Salih Tuna'nın yazdığı 'Şeytan Üssü Haber Merkezi' ve 'Kara Geceler Efendim', İbrahim Sadri'nin yazdığı 'Efendi Hayrettin Süperstar' ve 'İnsanlar ve Soytarılar', İranlı yönetmen Muhsin Mahmelbağ'ın yazdığı 'Başkasının Ölümü' ve Erkay Yavuz'un yazdığı 'Demedim mi?' ve 'Metropol ve Kadın' isimli tiyatro eserlerinde de başrolde oynadı.

İlk romanının tefrika hâlinde Millî Gazete'de günlük yayımlanması yazarı fazlasıyla mutlu etti ve sanatına olan inancı bir kez daha arttı. 'Moskof Sehпасı' isimli ilk eserini 'Kırımlı Murat Destanı' adında kitap hâline getirdi. 'Bir Avuç Ateş' isimli romanı 'Çöküş' ismi ile yönetmen Mesut Uçakan tarafından beyaz perdeye aktarıldı. 'Bir Küçük Osmancık Vardı' isimli kitabı da 2005 yılı öğretim programında belirlenen Millî Eğitim Bakanlığının '100 Temel Eser'i arasında yer almaktadır. Ayrıca Hasan Nail Canat'ın 'Kiralık Zindan' adlı eseri kayıptır ve bulunamamıştır. Hasan Nail Canat, rahmetli olmadan evvel yeni yayıncılığa başladığını belirttiği genç bir yayınevine 'Kiralık Zindan' isimli eserini orijinal dosya hâlinde sözleşme yaparak teslim etmiştir. Aradan 7 yıl geçmesine rağmen ne yayıncıdan ne yayınevinden yazılı veya sözlü olarak Hasan Nail Canat'ın ailesine ulaşılmamıştır.

Tiyatro ile kurduğu bu dünyaya ek olarak Türk sinemasında da sahne almış, oynadığı birçok film ile tiyatrodaki kimliğini sinemada da sergilemiştir. 'Reis Bey', 'Minyeli Abdullah', 'Sahibini Arayan Madalya', 'Çizme', 'Sürgün', 'Beşinci Boyut', 'Bize Nasıl Kıydınız?' ve 'Gülün Bittiği Yer' adlı sinema filmleri ile 'Kara Bir Gün - Süleyman Nazif', 'Su Perisi Kayıklar',

'İnsanlar Yaşadıkça', 'Kaşağı', 'Müslüman'ın 24 Saati', 'Müslüman'ın 365 Günü', 'Siyah Pelerinli Adam', 'Hasret', 'Köstekli Saat', 'Camgöz', 'Deli Balta-Uçurum Adası', 'Ortaklar', 'Bizim Ev', 'Şark Kahvesi', 'Beyaz Savaş', 'Sır Kapısı', 'Deli Yürek', 'Ekmek Teknesi', 'Çobanın İbadeti', 'Kenan'da Bir Kuyu' ve 'Kalp Gözü' adlı TV dizilerinde rol almıştır.

Vefatı sonrası beklenen şekilde değer bulmadığı bazı sanatseverler tarafından iddia edilmiştir. Son nefesine kadar sahneden inmeyerek inandığı değerleri ve Anadolu insanının özünü ulaşılabildiği herkeşe anlatmaya çalışan sanatçının adı sonradan daha çok duyulmuş ve yazdığı eserlerden biri 100 Temel Eser listelerine alınmıştır. Bununla beraber bir vefa göstergesi olarak sanatçının adı İstanbul Bağcılar'da bir kültür merkezine verildi; Hasan Nail Canat Kültür Merkezi. Üsküdar Altunizade Kültür Merkezi'nin sahnesine Hasan Nail Canat'ın ismi verildi; Hasan Nail Canat Sahnesi. Kahramanmaraş Elbistan'da amfi tiyatroya Hasan Nail Canat'ın ismi verildi; Hasan Nail Canat Amfi Tiyatrosu. Eyüp'te sanat akademisine Hasan Nail Canat'ın ismi verildi; Hasan Nail Canat Sanat Akademisi.²

2.9. Hasan Nail Canat'ın Eserleri

**Bir Küçük Osmancık Vardı* adlı esere ait iki adet baskıya ulaşılmıştır. Biri 1985 yılında Petek Yayınları tarafından basılan 2. baskıdır. Diğeri ise 2011 yılında Genç Timaş tarafından basılan 28. baskıdır. Kapak görselleri bu iki kitapta farklı olup görseller kısmında değerlendirilecektir. İki kitap arasında içerik bakımından bir fark yoktur. Baskılarda herhangi bir içerik değişikliğine gidilmemiştir.

* *Yasemen* adlı eserde de iki ayrı baskıya ulaşılmıştır. İlki 1985 yılı Petek Yayınlarına ait 2. baskıdır. Diğeri ise 2015 yılında Genç Timaş tarafından basılan 24. baskıdır. Yine iki basım arasında kapak görseli bakımından fark vardır. Yasemen'in yeni basımında içerikte de farklılığa gidilmiştir. İkinci baskıda yer alan bir bölüme 24. baskıda hiç yer verilmemiştir. Bu durum kitabın o bölümünde bir kopukluğa neden olmakla birlikte hedef kitleye görelilik sebebiyle yeni baskılarda çıkarıldığı düşünülmektedir.

**Yiğit Mustafa (Günahkâr Baba)* adlı eserde adından da anlaşıldığı üzere iki ayrı baskıya ulaşılmış olup ilki Günahkâr Baba adıyla Petek Yayınlarından çıkarılmış 1985 yılına ait 2. baskıdır. Diğeri ise Genç Timaş Yayınlarından 2015'te çıkarılmış 17. Baskıdır ve kitabın adı Yiğit Mustafa olarak değiştirilmiştir. İki kitabın kapak görselleri oldukça farklıdır. Ayrıca içerikte de değişikliğe gidilmiştir. Buradaki değişiklik kopukluğa neden olmamış aksine 2.

² Bu bilgilere ailesi ile iletişim kurularak ulaşılmış olup onların görüşleri ile aktarım sağlanmıştır.

baskıda fazladan oluşturulmuş tesadüfler azaltılarak okuyucuda olayların gerçekliği pekiştirmiştir.

**Nur Dağındaki Çocuk* adlı eserde de iki ayrı baskıya ulaşılmıştır. İlki Petek Yayınlarından 1985 yılında çıkarılmış 2. baskıdır. İkincisi ise Genç Timaş tarafından 2015'te basılan 20. baskıdır. Kitaplar arasındaki tek fark kapak görselleridir. İçerikte bir değişikliğe gidilmemiştir.

**Yaralı Serçe* adlı eserde de iki ayrı baskıya ulaşılmıştır. İlki Petek Yayınlarından 1985 yılında çıkarılmış 2. baskıdır. İkincisi ise Genç Timaş tarafından 2015'te basılan 21. baskıdır. Kitaplar arasındaki tek fark kapak görselleridir. İçerikte bir değişikliğe gidilmemiştir.

**Gül Yarası* adlı kitaba ait bir adet baskı edinilmiş olup kitabın Genç Timaş tarafından 2015 yılında 18.baskısı yapılmıştır.

**Bir Avuç Ateş* adlı kitaba ait bir adet baskı edinilmiş olup kitabın Genç Timaş tarafından 2015 yılında 15.baskısı yapılmıştır.

**Kırımlı Murat Destanı* adlı kitaba ait bir adet baskı edinilmiş olup kitabın Genç Timaş tarafından 2015 yılında 14.baskısı yapılmıştır.

**Cimcime Tavşan (Tiyatro)* adlı kitaba ait bir adet baskı edinilmiş olup kitabın Genç Timaş tarafından 2013 yılında 2.baskısı yapılmıştır.

**Yalnızlar Rıhtımı (Şiir)* yazarın şiir kitabının yeni basımı yapılmamıştır. Şiirleri ailesinden edinilen bilgilerle derlenmiştir.

**Moskof Sehпасı (Tiyatro)* bu eser daha sonra adı 'Kırımlı Murat Destanı' adıyla roman olarak basılmıştır. Tiyatro hâli ile basımı yoktur.

Eserlerin farklı baskılara ait değiştirilmiş kapak tasarımları bulgular kısmında görsel olarak verilmiş olup detaylı inceleme o bölümde yapılmıştır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu çalışma nitel bir araştırma olup tarama modelindedir. Çalışmada ‘‘Doküman İnceleme Yöntemi’’ kullanılacaktır. Hasan Nail Canat’a ait bütün eserler temin edilecektir. Elde edilen eserler, belirlenen bakış açıları ve ölçütler doğrultusunda içerik analizi tekniği ile incelenecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada dokümanlar içerik analizi ile incelendiğinden nitel bir çalışmadır. Bu araştırmanın temelini Hasan Nail Canat’ın eserleri oluşturmaktadır. Yazarın basımı yapılmış bütün eserleri belirlenen ölçütler kapsamında incelenmiştir. Çalışma, kitaplar üzerinden yapılacak bir inceleme olup çalışmada doküman inceleme modeli kullanılmıştır.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Geleneksel olarak doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217).

Doküman incelemesi belli başlı beş aşamada yapılabilir:

1. Dokümanlara ulaşma
2. Orijinalliğini kontrol etme
3. Dokümanları anlama
4. Veriyi analiz etme

Veriyi kullanma (Forster,1995; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013:223).

3.2. Çalışma Materyalleri

Bu tez çalışmasında Hasan Nail Canat’a ait eserler incelenmiş olup tezin evrenini ve örneklemini yazarın basımı yapılmış eserleri oluşturmaktadır. Bu eserler sekiz roman;

1. Bir Küçük Osmancık Vardı
2. Yasemen
3. Gül Yarası
4. Yiğit Mustafa (Günahkâr Baba)
5. Bir Avuç Ateş

6. Nur Dağındaki Çocuk
7. Yaralı Serçe
8. Kıırlı Murat Destanı

Bir tiyatro; Cimcime Tavşan'dır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışma betimsel bir alan araştırmasıdır. Veri toplama sürecinde yazarın bütün kitapları edinilmiştir. Beş romanına ait 1985 yılına ait ikinci baskılar da edinilmiş olup, yeni baskılarla içerik ve kapak tasarımı bakımından kıyaslar yapılmıştır. Yazarın henüz basılmamış olup yayınevinde olan şiirleri için ailesiyle irtibata geçilerek şiirleri hakkında bilgi edinilmiştir. Çocuk edebiyatı araştırmaları yapılarak basımı yapılmış mevcut çocuk edebiyatı kaynaklarına ulaşılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı amaçlar. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.

Söylemin görünen, kolayca yakalanan, sergilenmiş ve ilk bakışta algılanan içeriği yerine, gizli, üstü örtülü içeriğini ortaya çıkarmayı sağlamaktadır. Dolayısıyla içerik analizi, mesajda bireyi görünmeden etkileyen öğelerin belirlenmesine yönelik "ikinci bir okuma"dır. (Bilgin, 2014:1).

Kitapların analizinde, aşağıda verilen form kullanılmıştır. Bu form araştırmacı tarafından alan yazın incelenerek içeriğe uygun şekilde oluşturulmuş olup herhangi bir kalıp düzenlemeye ait değildir. Ayrıca ön bilgi oluşturması amacıyla bulgular kısmında incelenen kitapların hikâye haritaları da çıkarılmıştır.

1. OLUMLU İLETİLER

1.1.Ulusal iletiler

1.2.Evrensel iletiler

1.3.Eğitim ile ilgili iletiler

1.4.Dinî iletiler

1.5.Ahlaki iletiler

1.6.Geleneksel iletiler

2. OLUMSUZ İLETİLER

2.1.Şiddet

2.2.Kötü alışkanlıklar

2.3.Batıl İnançlar

2.4.Cinsiyet ayrımı

2.5.Sosyal dejenerasyon

2.6.Bilimsellikten uzaklaşma

Tez çalışmasına konu olan iletiler, bu belirlenen ölçütlere göre incelenmiştir. İki kategoriye ayrılmış olan olumlu ve olumsuz iletiler kendi içerisinde altışar konu başlığı ile değerlendirilmiştir. Bu ölçütler alan yazından hareketle araştırmacı tarafından belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak incelenen kitapların özetleri ve hikâye haritaları bulunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında hikâye haritasından faydalanılmıştır. “Hikâye haritası, hikâye türü metinlerde bulunan türe ait unsurların haritasını çıkararak onların daha kolay anlaşılmasını, öğrenilmesini ve hatırlanmasını sağlayan bir yöntemdir” (Çeçen, 2010:142). Kitabın ana hatlarını ortaya koymak ve akılda kalması gereken temel öğeleri belirleyebilmek adına incelenen eserin hikâye haritası çıkarılmıştır.

Bölümün ikinci kısmında ise bu kitaplarda belirlenen iletiler geliştirdiğimiz ölçüğe göre sınıflandırılmış olup sonuca yönelik tablolarla tasnif edilmiştir.

4.1. Kitapların Özetleri ve Hikâye Haritaları

Hasan Nail Canat’ın “Bir Küçük Osmancık Vardı, Yasemen, Gül Yarası, Yiğit Mustafa (Günahkâr Baba), Bir Avuç Ateş, Nur Dağındaki Çocuk, Yaralı Serçe, Kıırlı Murat Destanı, Cimcime Tavşan (Tiyatro)” adlı eserlerin özetleri ve hikâye haritaları incelenecektir. Bununla birlikte basımı olmayan şiirlerine de yer verilmiştir.

4.1.1. “Bir Küçük Osmancık Vardı” Özeti ve Hikâye Haritası

Hikâyenin ana kahramanı, kitaba adını veren Osman adında bir çocuktur ve Osman bir hırsızlık çetesi tarafından kaçırılmıştır. Osman’a karşılık para istenmiştir. Kaçırılan Abdullah Bey’in polise gitmesinden şüphe duymaktadır. Abdullah Bey, polise giderek olanları anlatmıştır. Polis durumu dinledikten sonra evin bahçivanından şüphelenmiştir. Çocuğu kaçırılan yakalanma korkusundan dolayı Osman’ı dağlık bir yere bırakmışlardır. Burada Osman’ı yoldan geçen bir şoförün yardımcısı bulmuştur. Osman’ı yanlarına alarak Kayseri’ye götürmüşler orada güvenli bir aileye teslim etmişlerdir. Ona ailesi gibi bakan kişiler Osman’a Hüseyin adını vermişlerdir. Hüseyin yıllar sonra büyümüştür ve altı yaşına geldiği zaman ilkokula gönderilmiştir. Bu süreçte babası olarak bildiği Bünyamin Ağa da vefat etmiştir. Oldukça başarılı bir öğrenci olan Hüseyin, yaşadığı köyde eğitim imkânları kısıtlı olduğundan onu evlat edinen Şerife Hanım’ın kararı ile tekrar İstanbul’a dönmüştür. Buradaki yakınları Selahattin Ağa’nın da yardımıyla güzel bir ev alarak İstanbul’a yerleşmişlerdir. Hüseyin, okuldaki başarısını burada da aynen devam ettirmekte ailesinden ve çevresinden hep takdir almaktadır. Selahattin Ağa’nın kızı Şebnem’e de sürekli örnek gösterilmektedir. Şebnem Hüseyin’i çok kıskanmakta ve onunla arkadaşlık etmemektedir. Garip askere gidip gelmiş

Şerife Hanım'ın uygun görüp beğendiği Nevin ile evlenmiştir. Şerife Hanım, Hüseyin'e gerçekleri anlatmaması için de Garip'i sürekli tembihlemektedir. Hüseyin'i kendi oğlu gibi seven Şerife Hanım onun gerçekleri öğrenmesinden de hep endişe duymuştur. Duyduğu endişelere rağmen bir gün Garip'e tembihte bulunurken okuldan erken çıkıp eve açık olan kapıdan girerek annesine ve ağabeyine şaka yapmak isteyen Hüseyin'e her şeyi Şerife Hanım söylemiş olur. Hüseyin bu ailenin gerçek ailesi olmadığını öğrenir ve hüsrana uğrar. Haftalarca kendine gelemeyen, tedavi görünür. Hüseyin, okuduğu lisedeki müdiresi Zarife Hanım'ın da gözde öğrencilerindedir. Bir gün onu yanına çağırarak bir hikâye yarışması olduğunu ve buna Hüseyin'in katılmasını istediğini söyler. Öğrendiği gerçeklerle sarsılan Hüseyin, yarısını bildiği kendi hayat hikâyesini yazmaya karar verir. Dağ başında bırakıldığı harap evdeki kısımdan öğrendiği kadarıyla yazmaya başlar. Hüseyin, ailesinin kendini oraya bıraktığını zannettiğinden tanımadığı aileden nefret etmektedir. “Meçhulden Gelen Çocuk” adını verdiği hikâye zaten başarılıdır. Yazma yeteneği de olan Osman'ın elinden çok etkileyici bir üslupla çıkar. Hüseyin'in yazdığı hikâye ödül almıştır. Okul müdiresi Zarife Hanım, bu hikâyeyi okuyunca sarsılır. Öğrencisi Hüseyin'in, yıllar önce dayısı Abdullah Bey'in kaçırılan oğlu Osman olduğunu anlar ve hikâyenin başını yıllardır evlat hasretiyle yanıp tutuşan yengesini Fatma Hanım'dan ses kaydı olarak ister. Fatma Hanım bu isteği geri çeviremez ve kaydı yapar. Zarife Hanım hikâyenin başını da ailesinden nefret eden Hüseyin'e dinletir. Sonunda küçük Osman gerçek ailesine kavuşur.

Çalışmada hikâye haritasından faydalanılmıştır. “Hikâye haritası, hikâye türü metinlerde bulunan türe ait unsurların haritasını çıkararak onların daha kolay anlaşılmasını, öğrenilmesini ve hatırlanmasını sağlayan bir yöntemdir” (Çeçen, 2010:142). Kitabın ana hatlarını ortaya koymak ve akılda kalması gereken temel öğeleri belirleyebilmek adına incelenen eserin hikâye haritası çıkarılmıştır.

Hikâye Haritası

1. Kahramanlar: *Ana Karakterler;* Osman, Abdullah Bey, Fatma Hanım

Yardımcı Karakterler; Ayşe Hanım, Ahmet Bey (Bahçıvan), Kemal, Komiser Mahmut Bey, polisler, Hacı Ömer Efendi, Şükran, Gül Dede, Apo, Zevzek, Romantik, Tophaneli ve karısı, Zarife Hanım, Şerife Hanım, Garip, Nevin Hanım, Şoför Ali, Şoför Ali'nin karısı, Bünyamin Ağa, Selahattin Ağa, Nesrin Hanım, Şebnem.

2. Mekân: İstanbul, Düzce, Ankara, Kayseri

3. Zaman: Bir yaz günü başlayan ve yıllarca devam eden süreci kapsar.

4. **Başlatıcı Olay:** Eve postacı kılığında gelen hırsızın amacına ulaşamayıp evin küçük oğlu Osman'ı kaçırmaması.
5. **Problem:** Yıllar boyunca kaybolan çocuklarını bulmak için her yolu deneyen ailenin bir türlü çocuklarını bulamamaları.
6. **Girişim:** Çocuklarını bulamayan ailenin ümitlerini kesmemiş olmaları, Osman'a sahip çıkan ailenin de onu en güzel şekilde yetiştirmiş olması.
7. **Sonuç:** Umutlarını hiçbir zaman yitirmeyen ailenin yıllar sonra Osman'a kavuşması.

4.1.2. “Bir Avuç Ateş” Özeti ve Hikâye Haritası

Bir Avuç Ateş'te inançlı bir ailenin büyük oğlu Kenan'ın hırslarıyla olan büyük imtihanının hikâyesi anlatılmaktadır. Ailenin babası Abdullah Bey oldukça dürüst ve inançlı bir kimsedir. Abdullah Bey'in küçük oğlu Mehmet ise edebiyat fakültesinde okumakta olup tıpkı babası gibi dürüst ve kararlı bir yapıya sahiptir. Abdullah Bey'in eşi ise kanser hastası olmuş ve aylardır hastanede yatmaktadır. Maddi imkânları fazla olan Seyfi Bey bu mahalledeki evleri satın alarak büyük bir kumarhane yaptırmak istemektedir. Bütün mahalleliden evlerini almış fakat değerinin çok üstünde bir fiyat vermesine rağmen Abdullah Bey'i evini satmaya razı edememiştir. Seyfi Bey, Abdullah'ın küçük oğlu Kenan'ın zayıf noktalarını kullanarak onu kendine borçlandırmış ve evi alabilmek için tehdide başlamıştır. Nişanlısıyla da arası hep kötü olan Kenan maddi imkân sağlayacağını da düşünerek evin satılmasını istemekte ve babasına kardeşine baskı yapmaktadır. Kenan kötü arkadaşlarından ve kötü alışkanlıklarından vazgeçmeyerek ailesini çok zor duruma sokmuştur. Bu çerçevede Seyfi Bey'in şiddet ve zorbalığa başvurarak yaptığı işler de Kenan'ı iyice köşeye sıkıştırmıştır. Mehmet dik duruşu ve iyi niyeti ile olayları başka yöntemlerle çözmeyi başarmış ve ailesini bu sıkıntılardan kurtarmıştır. Kenan da iyi bir insan olmaya karar vererek yaptığı bütün kötülüklerden sıyrılmış ve ailesinin yanına dönmüştür. Sonuç olarak romanda iyilerin kazandığını yazar bize göstermiştir.

Hikâye Haritası

1. **Kahramanlar:** *Ana Karakterler;* Kenan, Abdullah Bey, Mehmet, Seyfi Bey

Yardımcı Karakterler; İffet Hanım, Nermin, Memiş Efendi ve oğlu Mazlum, Mustafa Bey, Nuri, Semih, Figüran Ali, Yusuf, Naci, Kamil, Selim, İzmitli Hasan, Ferhat, Sadık amca, Konfeksiyoncu Ali, polisler.

2. **Mekân:** İstanbul, İzmit.

3. **Zaman:** Bir yıllık bir süreç.
4. **Başlatıcı Olay:** Abdullah Bey'in evini satın almak isteyen Seyfi Bey'in Kenan'ı borçlandırarak sıkıştırması ve durumun çıkmaza girmesi.
5. **Problem:** Kenan'ın kötü alışkanlıkları ve serseriliği sebebiyle ailesine verdiği zarar.
6. **Girişim:** Duruşunu değiştirmeyen baba ve oğlu Mehmet'in zor şartlarda verdiği mücadele.
7. **Sonuç:** Mehmet'in mücadelesinin olumlu sonuçlanması ile olayların durulması.

Burada işlenen bir aile hikâyesi olup günlük hayatta sıkça karşılaşılabileceğimiz olaylar konu edilmiştir. Zorluklarla mücadele eden ailede kadının önemi vurgulanmıştır. Annenin hasta olması ve evde olmaması aileyi büsbütün sarsmaktadır. Toplumda kötü karşılanan içki, kumar gibi alışkanlıkları yazar Kenan karakteri üzerine yükleyerek okuyucuya mesaj vermiştir. Bu alışkanlıklara sahip bir karakterin aileyi nasıl zarara uğrattığını romanda görmekteyiz.

Bazı karakterler romana bir anda dâhil oluyor ve tekrar kayboluyor. Bu ani geçişler tahlilde kopukluk olarak karşımıza çıkıyor.

4.1.3. “Gül Yarası” Özeti ve Hikâye Haritası

Fatma dağılmış bir ailenin kızı olup annesi Züleyha ile yaşamaktadır. Lise öğrencisi olan Fatma derslerinde başarılı ve hocaları tarafından da sevilen bir öğrencidir. Annesi Züleyha Hanım çeşitli filmlerde oyunculuk yapmakta olup istediği şöhreti bir türlü yakalayamamaktan şikâyetçidir. Kendinin sahip olamadığı şöhrete kızının kavuşmasını çok istemektedir. Sözde parıltılı olan yaşama kendini tam manasıyla kaptırmıştır. Çevresindeki arkadaşları da sahte ve iyi gün dostu olan boş insanlardır. Fatma okulda edebiyat öğretmeni Mustafa Bey ile çok iyi anlaşmaktadır. Bazı arkadaşlarıyla ters düşse de doğrunun savunucusu olarak öğretmenin de dikkatini çekmiştir. Fatma, annesinin yönetmeni ve arkadaşları tarafından fark edilerek yeni çekilecek bir filmde başrol oyuncusu olarak oynatılmak istenir. Züleyha Hanım mutluluktan uçar, fakat Fatma bu teklife tedbirli yaklaşır. Sonuç olarak şöhret bir anda kapılarına dayanır. Fatma bir anda her yerde tanınan bir oyuncu oluvermiştir. Öğretmeni Mustafa Bey'den en başta fikir alan Fatma onun dediğini yapmamış, annesinin istediği gibi şöhretin kapısından içeri girmiştir. Bu süreçte annesinin ve çevresindekilerin gerçek yüzünü görmüştür. Çabaladıkça içine batılan bu çamuru fark ederek tamamen kapılarını bu dünyaya kapatmış ve bambaşka bir dünyaya hayatını yönlendirmiştir. Öğretmeni Mustafa Bey tekrar hayatına girmiş onun ve

eşinin yönlendirmeleriyle doğru yolu bulmuştur. Romanın sonunda Fatma hiç tanımadığı babasına kavuşur.

Hikâye Haritası

1. Kahramanlar: *Ana Karakterler;* Fatma, Züleyha Hanım, Mustafa Bey

Yardımcı Karakterler; Zehra, Semiha Hanım, Semra, Nesrin Hanım, Kameraman Çetin, Sadun Bey, Betül, Nurdan, Nurhan, Saffet Hoca, Zeki Bey, Gültekin, Osman, Pınar Hanım, Cavidan Hanım, Cemil Hoca, Hüseyin Hoca, komiser ve polisler, Doktor Rafet, Marangoz Ahmet, Çaycı Ömer, Ayşe, Kadir Hoca, Mustafa Bey'in eşi.

- 2. Mekân:** İstanbul'da yaşayan Fatma ve ailesi ile diğer kahramanlara ait evler, okul gibi mekânlar kullanılmıştır.
- 3. Zaman:** Romanda belli bir zaman dilimi olmamakla beraber Fatma'nın yaşamından bir kesit sunulmuştur.
- 4. Başlatıcı Olay:** Fatma'yı fark eden kameramanın onu bir filmin başrolünde oynaması için Sadun Bey'e göstermesi ve Fatma'nın başrol oyuncusu olması.
- 5. Problem:** Fatma'nın şöhretin kapısını araladığında gördüğü hayatın onu bu ortamdan tamamen uzaklaştırması ve annesiyle yaşadığı çatışma.
- 6. Girişim:** Fatma'nın şöhret ve şöhretin getirdiklerinden tamamen uzaklaşarak kendine yeni bir yol çizmesi.
- 7. Sonuç:** Annesini uyuşturucu batağında kaybeden Fatma'nın, hayata kendi gibi bakan hiç tanımadığı babasıyla buluşması.

Gül Yarası adlı kitapta parçalanmış bir ailenin kendi kendine doğruları bulmaya çalışan kızı konu edilmiştir. Öğretmen rolü rehberlik eden, doğru yolu gösteren şekilde çizilmiştir. Anne ise yol gösterici olması gerekirken kızını felakete sürüklemektedir. Kötü alışkanlıklar çerçevesinde gelişen arkadaşlıkların da bu vesileyle kazanılan paranın da hayır getirmeyeceği ana fikri verilmiştir.

4.1.4. “Nur Dağındaki Çocuk” Özeti ve Hikâye Haritası

Afganistan'da kendini devlet başkanı ilan eden Babrak Karmal Rusların yardımıyla yönetimi ele geçirir. Bazı Afgan askerleri de onun yanında Rus işgaline yardım ederler. Halk

dağlarda hem Ruslara hem de onların yanında olan Afganlı askerlere karşı mücadele ederler. Fakat mücahitlerin imkânları askerlere ve Ruslara karşı çok kısıtlıdır. İyi eğitilmiş askerler, uçaklar, tanklar, toplar, silahlara karşı mücahitlerin ne topu, tüfeği ne soğuklarda giyecek kürkü ne de yiyecek ve içeceği vardır. Bütün bu zorlu şartlara rağmen köylerde, kasabalarda, dağlarda pes etmeden savaşır. Mücahitler giyimsiz, silahsız bazen dağlarda ot kökleri yiyerek mücadeleden vazgeçmezler.

Kerim de Kabilli bir kitapçının oğludur. Babası savaş başlayınca mücadele etmek için dağlara çıkmış, abisi de bir subaya söz söylediğinden öldürülmüştür. Evinde annesiyle bir başına kalan Kerim sıkıntının ortasında annesine çare olmaya çalışmaktadır. Bir gün göç etmeye karar verirler ve bir grup hâlinde yollara düşerler. Zorlu kış şartları, yürüyerek gittikleri dağ yolları annesini de hasta düşürür. Kerim bir köyde annesini de toprağa verir. Bundan sonra tek isteği mücahitlere katılmak elinden gelen her türlü yardımı onlara yapabilmek ve babasına dağlarda rastlayabilmektir. Dilediği gibi olur. Yaptığı kahramanlıklarla ve cesaretiyle Yıldırım Reis'in dikkatini çekmeyi başarır. Babasına da rastlar fakat bir saldırıda onu da şehit ederler. Babasını da kaybederek hem öksüz hem yetim kalan Kerim'in tek mücadelesi artık vatanıdır. Hiç çekinmeden kendini ortaya koyar ve vatanı için mücahitlerle yoluna devam eder.

Hikâye Haritası

1. Kahramanlar: *Ana Karakterler;* Kerim (Yaralı Serçe), Yıldırım Reis,

Yardımcı Karakterler; Kerim'in annesi, Babası Ömer, Hüseyin Hoca, Heratlı Cafer, Hamdullah Ağa,

2. Mekân: Afganistan dağları, Kabil, Herat, .

3. Zaman: Ocak ayının ayaz geceleri ve yıllar süren işgal zamanı.

4. Başlatıcı Olay: Kerim'in işgal sırasında göç etmek üzere evden annesi ve hocası ile beraber ayrılması ve dağlarda başlayan mücadelesi.

5. Problem: Rus ve Afgan işbirlikçilerin ülkeyi işgal etmesi ve halkı zora sokması.

6. Girişim: Kerim'in mücahitlere katılmaya karar vererek bizzat savaşması.

7. Sonuç: Bütün yokluklara rağmen mücahitlerin zaferler kazanması.

4.1.5. “Yaralı Serçe” Özeti ve Hikâye Haritası

Dağlarda hem annesini hem de babasını kaybeden Kerim, artık Yıldırım Reis’in yanında onun sağ kolu gibi dolaşmaktadır. Ailesini şehit eden işgalci askerlere karşı mücahitlerin yanında canını dişine takarak en zor şartlarda mücadele vermek tek gayesi olmuştur. Her türlü zorluğa direnmekte ve ülkesinin kurtulması için elinden geleni fazlasıyla yapmaktadır. Yıldırım Reis, Kerim’i ilk gördüklerinde yaralı olduğundan ona “Yaralı Serçe” diye hitap etmektedir. Bundan sonra da herkese onu bu isimle tanıtmıştır.

Herat Vadisi’ne ulaşabilmek için aç ve susuz bir hâlde dağlarda yürürken sonunda su bulurlar ardından bir otele varırlar. Mücahitlere destek olan otel sahipleri tarafından karınları doyurulur. Burada “Şeyh Abdullah”ın askerler tarafından götürüldüğünü öğrenirler. Yıldırım Reis deliye döner ilk hedef olarak Şeyh Abdullah’ı kurtarmak için tekrar yollara düşerler. Bu süreçte çatışmada ayak bileği kırılan Yaralı Serçe bir köyde iyileşene kadar beklemesi için bırakılır. Burada Heratlı Cafer ile tekrar karşılaşan Yaralı Serçe çok mutlu olur. O da bir kolunu kaybetmiştir. Yeşilce Köyü’nde Heratlı Cafer ile günlerini geçiren Yaralı Serçe bu köyde de saldırıya uğrar ve Yeşilce Köyü de işgal edilir. Ayak bileği işkence yapmak isteyen Afgan askerler tarafından tekrar kırılır. Buradan başka bir köye sığınan Cafer ve Kerim, Mirza Ağa’nın misafiri olurlar. Bu köyde de Mirza Ağa’nın karısı ve kızı Saliha’nın kahramanlıklarına şahit olarak ve şehitler vererek Obek’e geçerler. Burada üç ay kadar kalan Kerim, Obek de işgal edilince tutuklanır ve zindana atılır. Zindanda ölüme terk edilmişken mücahitlerin baskınıyla kurtarılır. Yıldırım Reis’e kavuşan Kerim Şeyh Abdullah’ı kurtarma planlarına dâhil olur ve şeyhi kurtarırlar. Yıldırım Reis’in şeyhe nasıl saygı duyduğunu dikkatle izleyen Kerim de şeyhe fazlaca yakınlık duyar, sohbetlerine katılarak onu can kulağıyla dinler. Şeyhin sözleriyle hem öksüz hem de yetim oluşunu ilk kez farklı bir duruma dayandıran şeyhten güç alarak vatanının kurtulacağına inanarak Yıldırım Reis ile yoluna durmaksızın devam eder.

Hikâye Haritası

1. Kahramanlar: *Ana Karakterler;* Kerim (Yaralı Serçe), Yıldırım Reis,

Yardımcı Karakterler; Mücahitler, Heratlı Cafer, otel sahibi ve müşterileri, doktorlar, benzinci, köy halkı, Afgan subayları, Mirza Ağa, Saliha, Mirza Ağa’nın karısı, köy çocukları, Ahmet, Ali, Abdurrahman, Demirci, Selman, köy kahvesindeki insanlar, karanlıkta yaşayan çocuk, Bilal, Ahmet, Serdar, Mahmut

2. **Mekân:** Afganistan dağları, Kabil, Herat, Şahrak kasabası, Obek, Üçdere Kasabası, Yeşilce Köyü, Sebzevar, Kandahar, Heri- Rud kıyısında bir köy
3. **Zaman:** İlkbahar ayları ve yıllar süren işgal zamanı.
4. **Başlatıcı Olay:** Anne ve babasını dağlarda şehit veren Kerim'in mücahitlerle yoluna devam etmeyi seçmesi.
5. **Problem:** Rus ve onlara yardımcı Afgan Askerlerinin ülkeyi işgal etmesi ve halkı zora sokması.
6. **Girişim:** Kerim'in mücahitlerle birlikte dağlarda verdiği mücadele.
7. **Sonuç:** Bütün yokluklara rağmen mücahitlerin zaferler kazanması.

4.1.6. “Yasemen” Özeti ve Hikâye Haritası

Kötü alışkanlıkları olan ve eşiyle geçim sıkıntısı yaşayan Ömer artık bu yoldan vazgeçmeye kararlıdır. Fakat eşi Fatma onun kadar iyimser olamayıp hem kızları Yasemen'i dövmekte hem de Ömer'i diliyle yiyip bitirmektedir. Ömer'in girdiği yeni işi için şehir dışına çıkacağı bir gün beş yaşındaki Yasemen de babasının ardından sokağa koşar. Ömer kızının evde olduğunu annesi ise babasıyla gittiğini düşünmektedir. Fakat Yasemen İstanbul sokaklarında kaybolmuştur. Ümitsizlik ve korku içinde babasını aramaktadır. Birkaç gün karakolda kalır ve sonra varlıklı bir ailenin yanında bulur kendini. Bu aile Yasemen'i trafik kazasında kaybettikleri kızları Zülal'in yerine koymuşlardır. Üç hafta sonra iş seyahatinden dönen Ömer kızının aslında annesiyle olmadığını öğrenince perişan olur. Evini terk etmiş olan karısı Fatma da durumu öğrenince pişmanlıktan deliye döner. Fatma tekrar evine döner fakat uzun yıllar kızlarını aramalarına rağmen bulamazlar. Bu süreçte büyük sıkıntılar atlatarak hayatta kalmaya çalışan Yasemen artık bir genç kız olmuştur ve bir başka ailenin yanında yaşamaktadır. Karşısına çıkan Kerim adındaki gençle evlilik hazırlıkları başlamıştır. Nişan davetiyesi vesilesiyle yıllar önce onu ailesine götürmeyen Nazmi Bey vasıtasıyla ailesine kavuşur.

Hikâye Haritası

1. **Kahramanlar:** *Ana Karakterler;* Yasemen, Fatma, Ömer

Yardımcı Karakterler; İlhan, Cemil Kaptan, Çetin, Ev sahibi, İmam Ali, Şevki Bey, Komşu Safiye Hanım, polisler, komiser, Fatma'nın babası Hüseyin Ağa, Fatma'nın annesi, Neriman Hanım, Nazmi Bey, Zülal, Sevda Hanım, hizmetçiler,

Kerim, Selime, Rahmi Baba, Cemile Hanım, Hoca Hanım, iki kadın, Mustafa Bey, Zeynep Hanım, Ömer'in ablası, Kahvehanedeki müşteriler, garson, Beleşçi, Aliye.

2. **Mekân:** İstanbul.

3. **Zaman:** On dört yıllık bir süreç.

4. **Başlatıcı Olay:** Eşiyle geçim sıkıntısı sebebiyle sürekli kavga eden Ömer'in sonunda işe girmesi fakat bunun durumu düzeltmemesi. Ömer'in iş seyahatine çıkacağı sırada annesinden sürekli dayak yiyen Yasemen'in de babasının peşinden gitmesi ve kaybolması.

5. **Problem:** Geçim sıkıntısı ve kumar sebebiyle dağılan bir ailenin, kaybolduğunu üç hafta sonra fark ettikleri kızlarını on dört yıl boyunca pişmanlıklarla aramaları.

6. **Girişim:** Ömer'in düzenli bir işe girerek kötü alışkanlıklarını bırakması, Fatma'nın evini terk ettiği için büyük pişmanlık duyarak evine dönmesi ve yıllarca Yasemen'i arama gayretleri.

7. **Sonuç:** Zor şartlarda yıllarını geçiren kızlarına sonunda kavuşmaları.

Kitapta içki ve kumarın bir aileyi nasıl uçuruma sürüklediği işlenmiştir. Mesajlar bir hoca tarafından verilmiştir. 1985'te basılan 2.baskıda farklı bir bölüm vardır. Bu baskıda o bölüm tamamen çıkarılmış olup hikâyenin oradaki geçişinde bir kopukluğa sebep olmuştur. Eski baskılarda hedef kitlenin biraz daha üst yaş grupları olduğundan çıkarılmış olabileceği düşünülebilir. Kitap kapakları da değişmiş olup kapaklardan da bu yoruma ulaşılabilir. Yeni baskılar doğrudan ortaokul 5, 6,7,8. sınıf kademelerine hitap etmektedir.

4.1.7. “Yiğit Mustafa” Özeti ve Hikâye Haritası

Mustafa, hasta annesiyle yaşamını yoksulluk içinde devam ettiren ve inandığı değerlerden vazgeçmeyen bir gençtir. Dürüst, akıllı ve yiğit bir karaktere sahiptir. Annesi hastanede yatmaktadır. Mustafa bir şirkette iş bulur ve deneme sürecini başarıyla atlattıktan sonra patronuyla görüşür. Patronu Osman Bey, işinde güven sağladığını artık şirkete alındığını belirtir. VEKOSA adlı şirket sözde ithal kozmetik ürünleri pazarlamaktadır. Mustafa, işe alındığına sevinmekle beraber şirketin yaptığı işi çok da sevmediğini; mecbur olmasa böyle bir işte çalışmayacağını da açık sözlülükle dile getirir. Osman Bey Mustafa'nın aksine paranın tek güç olduğuna inanan, merhametsiz, hırslı bir adamdır. Mustafa'nın açık sözlülüğü patronun dikkatini çekmiştir. Bu esnada Osman Bey'in oğlu Sırrı gelir. Sırrı da babasının aksine iyi niyetli, herkese yardım etmek isteyen bu sebeplerle babasıyla hiçbir şekilde anlaşamayan bir gençtir. Mustafa ile tanıştığı anda aralarında bir yakınlık başlar ve dost olurlar. Mustafa, Sırrı'yı

kitaplarla tanışır, ona kendi sade dünyasını açar. Osman Bey, gazinoda şarkı söyleyen Müjgan Hanım'la beraberdir. Sırrı annesiz büyümüş ve bu kadını hiç sevememiştir. En yakın arkadaşı Kemal Bey de gazinocudur. Kemal Bey, Osman Bey'in parasını bir şekilde sömürmektedir. Arkadaşlıkları tamamen çıkara dayanmasına rağmen Osman Bey bunu fark etmek istememektedir. Mustafa, şirkete girdikten sonra Osman Bey bazı konularda değişmeye başlamıştır. Mustafa her fırsatta iyi, güzel ve doğruyu savunarak hayatta aslolan şeyin para olmadığına vurgu yaparak Osman Bey ve oğlu Sırrı'yı etkilemiştir. Bu durumu fark eden Kemal Bey, Osman Bey'in gözü açılsa onu sömüremeyeceğini bildiğinden Mustafa'yı şirketten uzaklaştırmak için çeşitli tuzaklar kurmuştur. Mafyayla iş birliği içinde olan Kemal Bey, Mustafa'yı çok zor durumlarda bırakarak işten ayrılmasına sebep olmuştur. Mustafa kendine kurulan tuzakları canı pahasına atıldığı tehlikelerle bir bir çözmüş, gösterdiği kahramanlıklarla üzerine atılan iftiraları temizlemiş ve en sonunda Kemal Bey'in de gerçek yüzünü ortaya çıkarmıştır. Osman Bey ve Sırrı da bu bataklıktan onun sayesinde kurtulmuşlardır. Sırrı küçük bir bebekken öldü bildiği annesinin aslında yaşadığını öğrenmiş ve aramaya başlamıştır. Mücadelesinde her bakımdan başarılı olan Mustafa yiğitliğini göstermiştir.

Hikâye Haritası

1. **Kahramanlar:** *Ana Karakterler*; Mustafa, Osman Bey, Sırrı.

Yardımcı Karakterler; Fatma Hanım, Kemal Bey, Müjgan Hanım, Bakkal Seyfi, Doktor Nuri, Yusuf, Yusuf'un annesi, hâkim, komiser, polisler, hoca, Selahattin Bey, Yaşar, Kara Apo, Fatoş (hizmetçi), şoför, Ustura, Kürklü, Sarışın, Göbekli, iftira atan adamlar.

2. **Mekân:** İstanbul.
3. **Zaman:** Bir yıllık bir süreç.
4. **Başlatıcı Olay:** Mustafa'nın işe girmesiyle beraber patronu ve patronunun oğlunu fikir bakımından değiştirmeye başlaması ve mafya adamlarının bu durumdan rahatsız olması.
5. **Problem:** Mustafa'nın dürüstlüğü ile kötü niyetli adamların fikirlerinin çatışması.
6. **Girişim:** Osman Bey'in durumu fark ederek hayatını değiştirmek istemesi ve Mustafa ile beraber hareket etmesi.
7. **Sonuç:** Sonuçta iyiler kazanmış ve bir baba ile oğlu bataklıktan kurtulmuştur.

Kitapta iyilerle kötülerin savaşı yine kahraman bir genç tarafından göğüslenmiş ve sonuçta iyiler kazanmıştır.

Yiğit Mustafa adlı kitap ilk çıktığında adı “Günahkâr Baba” dır. İlk baskıda kitap kapağı da farklı olup kurguda da değişikliğe gidilmiştir. İlk baskılarda Mustafa romanın sonunda Sırrı'nın öz kardeşi çıkmış ve aile yıllar sonra tekrar bir araya gelmiştir. Son baskılarda ise olaylar durulduktan sonra Sırrı kendi annesini aramaya koyulmuştur. Bu farklılık kopukluğa sebep olmamış aksine fazlaca olağanüstü tesadüfün bir arada olmasıyla oluşacak gerçeküstülüğü yok etmiştir.

Yazarın hemen hemen bütün kitaplarında olduğu gibi bu kitabında da iyiler, dürüstler haram yemeyen, ibadetlerini aksatmayan, dünya nimetlerine aldanarak kendini paraya kaptırmayan kimseler kazanmıştır. Ayrıca bu karakterlerin okumaya da ilgisi olup bir edebî çevreyle alakadar olmaları yazarın bilinçli tercihidir.

Yazar edebiyatı seven kahramanı yoluyla, dolaylı yoldan okuyucuya kitap tavsiyelerinde bulunmaktadır. Okunması gereken kitapların altını çizmekte, özellikle de mekân olarak seçtiği İstanbul'da sahaflara mutlaka kahramanı götürmektedir.

4.1.8. “Kırımlı Murat Destanı” Özeti ve Hikâye Haritası

Eser, Kırım'ın Ruslar tarafından işgal edildiği zamanlara ait kahraman bir gencin halkı ve dini için verdiği mücadeleyi anlatır. Halk dinini yaşayamamaktadır. Baskı ve zulüm son şiddetiyle her yerde hissedilmektedir. Roman Molla Kasım'ın, yasak olmasına rağmen ezan okuması üzerine minarede öldürülmesiyle başlar. Karasubazar'ın cesur delikanlısı Murat, olanları hiçbir türlü sindirememektedir. Halkın cesaretinin çok çabuk kırılıyor olması da onun öfkesini bir kat daha artırmaktadır. Müslüman halkın daha cesur ve korkusuz davranmasını istemekte, bunun için de sürekli onlara telkinde bulunmaktadır. 1917 İhtilali ile Rusya'nın kaderine el koyan Stalin iktidarı “özgürlük, eşitlik, adalet” sloganlarıyla halkı kuşatmıştır. Günlerini karınlarını doyurabilmek, bir parça ekmek bulabilmek kaygısıyla geçiren Müslüman Türk halkının çektiği eziyetler günden güne artmaktadır.

Murat Selimoğlu adındaki Kırımlı genç yiğit bütün bu eziyetleri görüp sessiz kalan, korkan halkı cesaretlendirmeye, onları yüreklendirmeye çalışmaktadır. Murat lise çağında olan kardeşi Mehmet ile yaşamaktadır. Anne, baba ve kız kardeşlerini bu sıkıntılara kurban vermişlerdir. Bir akşam ekmek bulmak için dışarı çıkan Murat, komutan Malinkof tarafından sebepsizce tutuklanır. Komutan Malinkof, eski dönemlerde iyi bir komutan olup yeni yönetim ve ihtilalle birlikte insani özelliklerini yitirmiş halka zulmeden zalim bir adam olmuştur.

Murat, Allah'a İnananlar Cemiyeti'ni kurmuştur. Devletin ve subayların amacı, dinî inancı yok saymaktır. Bu cemiyetten haberdar olan yönetim, cemiyete üye olan kişileri ve cemiyetin faaliyetlerini öğrenmek için Doktor Sakarof'u casus olarak kullanmaktadır. Buradaki faaliyetler de gizli yürüdüğünden bir türlü yeterli bilgiye ulaşamamışlardır. Doktor Sakarof, devrimcilerin yanındadır. Fakat bilgi sızdırabilmek için de Murat ve Mehmet'e dost gibi görünerek onlara sözde yardım etmeye çalışmaktadır.

Murat zindanda sebepsizce tutularak işkence görmektedir. Doktor Sakarof, Murat'ın kardeşi Mehmet'in yanına gelerek ondan yine bilgi sızdırmaya çalışır. Cemiyetle ilgili artık bir şey yapmadıklarını öğrenince de bildiklerini Komutan Malinkof'a da anlatıp ağabeyi Murat'ı kurtarabileceklerini söyler. Komutan Malinkof'un yanına giderler ve o günün akşamına Murat serbest bırakılır. Doktor Sakarof da onlara yardım etmiş gibi görünmektedir. Bu durum sebebiyle Doktor Sakarof'un yardımıyla onunla iş birliği yapmış gibi görünen Murat ve Mehmet komşuları, arkadaşları tarafından yanlış anlaşılırlar. Murat'ın zindana, zorluğa dayanamayıp inancını sattığını düşünürler ve bu iki kardeşe tavır alırlar. Bu süreçte eziyetler, zorbalıklar devam etmektedir ve Murat çevresine inancını satmadığını çeşitli olaylara karışarak kanıtlar. Her olay suçluymuş gibi Murat veya Mehmet'i bir şekilde komutanlar karşısına çıkarır ve işkence görmelerine sebep olur.

İhtilal Bayramı Rus halkı için beklenen gündür. İvan adlı genç Murat'ın evinin kapısına dayanıp onları kışkırtmak için elinden geleni yapar. Murat ve Mehmet o gün için planladıkları baskını yapabilmek için sakin olmaya çalışarak cevap vermezler. Hakaretler ve kapıyı zorlamaların sonunda Murat ve İvan karşı karşıya gelir. İvan'ın tahrikleri sonunda karşılığını bulur ve kavgaya tutuşurlar. Ayrıldıklarında komutan karşısındadırlar ve İvan komünizme ve Stalin'e Murat'ın küfrettiğini söyleyerek iki kardeşi tekrar tutuklatır. Bir boşluktan yararlanarak oradan kaçmayı başaran kardeşler, planlarını devreye koymak için harekete geçerler. Akşam gazinoda toplanmış komutanların eğlencesinde tanklar, ses bombaları ve duyurularla saldırılarını gerçekleştirirler. İnsanlar panik ve korku içinde dağılır. Olaylar hep bu şekilde devam eder, Murat üstün kahramanlıklar göstererek "kıızııldızlıhaskerler" diye adlandırılan askerleri alt üst eder, yakalanır, işkence görür, tekrar kurtulmayı başarır. Değişik köylerde evlerde barınmaya çalışır. İslam'ı savunmaktan ve her şartta dua edip namazını kılmaktan asla vazgeçmez. Ülkede gazetelerde dahi adı geçen Müslümanlara göre kahraman, Ruslara göre bir canavar haberi artık Murat. Onu öldürenlere ülkede ödül bile verileceği duyurulmuştur.

Bitmeyen cesareti ve azmiyle bir başına savaşır her yerde ve en sonunda karış karış bombalanan bir dağ başında şehit olur.

Hikâye Haritası

1. Kahramanlar: *Ana Karakterler;* Murat, Mehmet

Yardımcı Karakterler; Molla Kasım, Albay Malinkof, Kızılyıldızlı askerler, Kerim amca, Zülfinaz, Nazife Hanım, Doktor Sakarof, Kerimhan, Selimhan, Yusuf, Burguthan, Sultan, Ayşe Kadın, Ahmet, İvan, Garip Ana, köylüler, Ramazan Hoca ve kızı, Bekir Ağa, Ali Can, Fatma Bacı, Ali dayı, Cemil, Yüzbaşı, General, Süleyman ve ailesi, Mahmut, Subutay, Sungurbey ve eşi Seher, Sternikof İvanof ve dört silahlı asker.

2. Mekân: Kırım, Dereköy, Taşkent, Kolhoz, Karasubazar kasabası.

3. Zaman: Stalin devri

4. Başlatıcı Olay: Molla Kasım'ın ezan okumasıyla subayların gelip Molla Kasım'ı şehit etmesi.

5. Problem: Ülkede yaşayan Müslümanların din ve vicdan özgürlüğünün kısıtlanması. Devlet tarafından eziyet görmeleri.

6. Girişim: Murat ve kardeşi Mehmet'in pes etmeden sistemle mücadele etmesi.

7. Sonuç: Din ve vicdan özgürlüğü

4.1.9. “Cimcime Tavşan” Özeti ve Hikâye Haritası

Yıllarını tiyatroya ve sahnelere adanarak bütün Anadolu'yu karış karış dolaşan Hasan Nail Canat'ın, bu kitabında kendi yazıp kendi oynadığı çocuklar için yazılmış tiyatro eserlerinden beş tanesi; Cimcime Tavşan, Minderella, Elveda Öğretmenim, Kavuklu'nun Rüyası, Çevrentoloji yer almaktadır.

Piyesler, çocukların okumaktan da canlandırmaktan da keyif aldığı eserlerdir. Yazar bu piyesleri yazarken çocukların eğlenerek okuyacağı esprili bir dil kullanmıştır. Vermek istediği mesajları daha çok ironi yoluyla aktarmış olup güldürürken düşündürülen bir üslubu tercih etmiştir. Bu piyes derlemesi romanlara göre daha küçük yaştaki çocuklara hitap etmektedir. Fakat yazarın sanatçı kimliğinde öne çıkan tiyatroculuğu bu eseri büyükler için de okunur kılmaktadır.

Piyeslerin bazıları geleneksel halk tiyatrosundan izler taşır. Bazıları ise Batı edebiyatından ismi uyarlanarak çocukların dikkatini çekecek bir isme (Minderella- Sindirella) bürünmüştür. Yazar çevreye, temizliğe, okumanın önemine, öğretmenin kıymetine, dinî ve manevi değerlere, yeni ve eskinin çatışmasına piyeslerinde fazlaca yer vermiş olup verdiği iletiler bakımından yetişkinlere de hitap etmektedir. Çocukları ise tatlı bir üslupla doğru yola iletmeye çalışmaktadır.

Cimcime Tavşan

İlk eser Cimcime Tavşan'da La Fonten ve Mesnevi'den izler vardır. Hayvanları konuştururken aynı zamanda geleneksel halk tiyatrosundan da kahramanları esere taşıyan yazar bu vesile ile geleneksel tiyatroyu canlı tutarken modern zamanın tiyatro içerikleri ile de güldürürken eğlendirir, eğlendirirken düşündürür. Cimcime tavşan, altı sahneden oluşmaktadır.

Kahramanlar: Pişekar, Kavuklu, 1.Zenne 2. Zenne, Çocuk, Bacı Kalfa, Cimcime Tavşan, Kaplumbağa Refik, Aslan, Tilki Aysel, Ayı Ayhan, Kurt Osman.

Mekân: Orman

Zaman: Belli bir zaman dilimi yoktur.

Başlatıcı Olay: Ormanın müdürü olan Pişekar'ın ormana bekçi araması.

Problem: Ormanda bekçi olmaması ve aslanın ormandaki diğer hayvanları kendine hizmet ettirmesi.

Girişim: Kavuklunun çözüm önerisi aslana yakalanarak hizmet etmektense sıraya girip her gün birinin hizmet etmesi

Sonuç: Tavşanın ilk sırayı zorla kabul edip aslanı oyuna getirmesi ve aslanın kuyuya düşüp ölmesi ile ormandaki bütün canlıların kurtulması.

Minderella

Bu eserde dünyaca ünlü “Külkedisi Sindirella” dan esinlenilmiş olup mizahi bir dille sınıf ayrımı ve görgüsüzlük eleştirilmiştir. Oyun giriş bölümü haricinde dokuz sahneden oluşmaktadır. Oyunda farklı bir yöntem uygulanmıştır, sahneye çıkan tek oyuncu diğer oyuncuların gelmediğini ifade ederek izleyicilerden oyuncu seçmek şeklinde bir teklifte

bulunur. Aslında izleyiciler arasında saklanmış olan oyuncular birer birer gönüllü olarak sahneye oyuncu olarak girerler. Ve en önemli rol olarak seyirci rolünü de izleyicilere vererek onların önemini altını çizer.

Kahramanlar: Şekeroğulları ailesinin annesi, Şekeroğulları ailesinin babası, Şekeroğulları ailesinin oğlu, Şekeroğulları ailesinin kızı, teyze, Minderella, Behlül, Sarayoğulları ailesinin annesi, Sarayoğulları ailesinin babası, Sarayoğulları ailesinin oğlu, Ufaklık, Anlatıcı.

Mekân: Tiyatro salonu, bir evin gösterişli salonu

Zaman: Gün içinde herhangi bir vakit

Başlatıcı Olay: Minderella'nın baloya gitmek istemesi, babasının çalıştığı ev sahipleri tarafından zengin bir iş adamı ile karıştırılması

Problem: Şekeroğulları ve Sarayoğulları ailelerinin Avrupa hayranlığı ile kendi kültüründen çok uzak olması ve kendi kültürüne ait her şeyi düşük, kalitesiz görmesi.

Girişim: Minderella'nın baloya gitmek için teyze yardımı ile bilet bulması ve baloya gitmesi orada Minderella'ya Sarayoğulları'nın oğlunun âşık olması ve onu tekrar orada düşürdüğü ayakkabısının tekinden bulabilmek istemesi.

Sonuç: Yüzlerce ev gezerek ayakkabı tekini deneten Sarayoğulları'nın oğlunun sonunda Minderella'yı bulması ile mutlu sona kavuşma.

Elveda Öğretmenim

Bu eserde okuma yazma ve her şeyden önce öğretmenin kıymetini anlatmaya çalışan bir kurgu ile tek sahnelik bir oyun sergilenmiştir.

Kahramanlar: Öğretmen, Osman, Ayşe Hanım, Zeynep, Yavuz, Nuriye Hanım

Mekân: Fakir bir evin oturma odası

Zaman: Gün içinde herhangi bir vakit

Başlatıcı Olay: Okulun son günü yaramazlık yaparak okuldan kaçan Yavuz'u öğretmenin okuldan ayrılacağı için vedalaşmak adına öğrencisinin evine ziyarete gelmesi.

Problem: Yavuz'un yaramazlık yapması ve okuldan kaçmasının yanı sıra başarısız olduğu için sınıfta kalmış olması.

Girişim: Okuma yazmayı sökmeye çalışan babaanneninin yanında Yavuz'un annesinin de kursa kayıt olmaya karar vermesi.

Sonuç: Yavuz'un yaptıklarına rağmen öğretmenin davranışı karşısında mahcubiyet hissederek bir demet çiçekle öğretmeninden özür dileyerek vedalaşması.

Kavuklu'nun Rüyası

Hasan Nail Canat'ın orta oyunu izleri taşıyan ve o sahnelerden esinlenerek oluşturduğu yine okuma yazmanın önemine değinen ve güldürürken eğiten bir piyestir. Piyesin bölümleri doğrudan orta oyunu formatında; mukaddime (giriş), muhavere (karşılıklı konuşma) fasıl (ana bölüm) ve bitiş olarak dört ana bölümden oluşmaktadır.

Kahramanlar: Pişekar, Kavuklu, kavuklu arkası, 1. Zenne, 2. Zenne, Bacı Kalfa, Falcı, Deli, Kabadayı (Tuzsuz Deli Bekir), Orta Anadolu, Laz ve Kürt, Aşçı, Kraliçe, 1. Ve 2. Nedime, Muhafız.

Mekân: Sahne

Zaman: Gün içinde herhangi bir vakit

Başlatıcı Olay: Bacı Kalfa ve zennelerin falcıya fal baktırması ve her şeyi bildiğini zannedip bütün paralarını falcıya verip aldatılmış olmaları.

Problem: Anadolu'nun farklı yörelerinden insanların kendi şiveleri ile konuşarak sahneye dahil olmaları bu insanların birbirini anlamakta güçlük çekmesi ve bu esnada oluşan mizahi diyalogların çözümü geciktirmesi.

Girişim: Kavuklu'nun olayları çözüme kavuşturma çabaları ve beraberinde daldığı rüyada tam kral olacakken okuma yazma bilmediği için kraliçe tarafından elenmesi ve ülkesinde okuma yazma seferberliği başlatması.

Sonuç: Rüyasından uyanan Kavuklu'nun okuma yazmanın önemini bir kez daha anlayıp ona göre rotasını çizmesi.

Çevrentoloji

Cimcime Tavşan adlı eserin beşinci ve son piyesi ise çevre konusunda duyarlılık oluşturmak amacıyla tek sahnede üç ayrı oyun ile çevreyi kirletenler ve bu konuda hassasiyet göstermeyenlere yine mizahi bir eleştiri olarak kurgulanmıştır.

Kahramanlar: Çekirdekçi, 1. Ve 2. Amele, Baba, Anne, 1.2. ve 3. Çocuk, Gelin, Görümce (Semra), Kaynana, Deli, 1. Ve 2. Genç.

Mekân: Birinci grup sokakta, İkinci grup araba içinde seyir hâlinde araba koltuğunda, Üçüncü grup ise piknik ortamındadır.

Zaman: Gün içinde herhangi bir vakit

Başlatıcı Olay: Birinci gruptaki iki amelenin yerde karpuz yerken yanlarına gelen çekirdekçi ile konuşmaları ve en sonunda sofralarına davet etmeleri, ikinci grupta üç çocuklu bir ailenin arabada giderken annenin küçük olan çocuğun altını değişmesi ve babanın sarhoş olup arabayı çok hızlı kullanıyor olması, üçüncü grupta ise gelin görümce ve kayınvalidenin olduğu bir piknik ortamında gelin ve görümcenin atışması.

Problem: Karpuz yiyen birinci grubun karpuz kabuklarını denize atması, ikinci gruptaki sarhoş babanın çocuğun bezini arabadan dışarı atması için çocuklara vermesi ve kendisinin de araba kullanırken uyuyakalması, son olarak üçüncü gruptaki ailenin ayıkladıkları balıkların çöpünü çekirdekçiye vererek sinirlendirip onun da yere fırlatmasına sebep olmaları.

Girişim: Oradan geçen bir delinin elindeki çöpü çöp kovasına atmak üzereyken çöp kovasının bomboş olduğunu görmesi ve madem ben de normal insanlar gibi yapayım diyerek çöpü yere fırlatması.

Sonuç: İki duyarlı gencin pankartlar açarak sahneye gelişi ve hep beraber kullandığımız bu dünyanın ve çevrenin temiz kullanılması gerektiğine dair söylemlerde bulunması.

4.1.10. Hasan Nail Canat'ın Şiirleri

Yalnızlar Rıhtımı

Okşamaz deli rüzgâr sakın mavi denizi,
Geçmez kırık bir sandal yalnızlar rıhtımından
Ne sürünen bir yılan ne bir karınca izi,
Sükût gibi korkunç hüznü akşamından

Yıldızsız göklerinde ağlamayan bulutlar,

Ne bir yeşil yaprak ne de taş üstünde taş
Güneş bile terk etmiş yalnızlar rıhtımını,
Yalnızlar rıhtımına yalnızlıktır arkadaş

Ta! Ezelden ebede giden zaman şeridi,
Yalnızlar rıhtımında bir an gibi mıhlanmış
Hasret çeken gözlerin derin bakışı gibi,
Yalnızlar rıhtımında bir mumluk ışık kalmış.

Kırık tuğlalardan yapılmış duvar gibi,
Yıkılmış kalplerden sahilde bir ev...
Teselli silahı minnacık iğne
Keder bu rıhtımda yedi başlı dev.

İhtiras

Rabbim benden alma ihtirasımı,
Sonra hızım kesilir otururum.
İstesem de dünya murâdını verme,
Onunla avunur, seni unuturum.

Merak

Rabbim bir merak sardı beni,
Eğer ki bilsem ölümün ötesini,
Bir kişi gönder de gidenlerden,
Sorayım, duydu mu dünya sesini...

Kafiyeler

Bu dünya;
Hep benim...
Yok senin,
Kefenin...
Derse O,
Deme yo...
Muamma;
Gözle kaş...
İnsanlık;
Kesik baş...
Hayatsa:
Tatsız aş...

Tek yoldaş:
Arkadaş...
Samimi:
Çok yaklaş...
Kalleşten:
Uzaklaş...
İnsana:
Vurma taş...
Zalime:
Eğme baş...
Amire:
Dökme yaş...
Ömrümüz:
Hep savaş...
Toprak yok:
Hepsi nâş...
İçki mi?
Yasak dem...
Kadın mı?
Problem...
Babam var...
Yok dedem.
Toprakta...
Son kıdem,
Zaman ki;
Esen yel...
Hayatsa;
Akan sel...
İhtiyar:
Bükük bel...
Teşebbüs:
Çarpık el...
Bakışlar:
Manasız...
Akışlar:
İmkânsız...
Yanışlar:

Dumansız...

Haneler:

Tavansız...

Kahraman:

Tabansız...

Ekinler:

Samansız...

Erkekler:

İz'ansız...

Kadınlar:

Vicdansız...

Hükümet:

Hep cansız...

Haricî:

Elçisiz...

Dâhilî:

Ölçüsüz...

Siyaset:

Usulsüz...

Diyanet:

Tek kolsuz...

Senato:

Uykusuz...

Temelli:

Korkusuz...

Meclisi:

Sorgusuz...

Muhalif:

Talaşlı...

İhtiyar:

Telâşlı...

Terazi:

Kefesiz...

Kartalım:

Çok sessiz...

Güven'e:

Güven yok...

Harmana:
Düven yok...
Buğdayda:
Dal kırık...
Kıratla:
Nal kırık...
Kalanı:
Parasız...
Bir millet:
Kararsız...

Oğluma

Siyah gözlerinde
Masum ışıltılar,
Şair babana
Çok şey anlatırlar.

Sen dördündesin ömrün,
Bense yirmi dördünde...
Sen pembe dünyada,
Ben hayatın ardında...

Gözyaşlarımla ıslattığım
Bir akşam güneşinin,
Damlara dökülüğü.
Bu şiiri yazdırdı bana,
Küçük dudağının;
Melekçe bükülüğü...

Minnacık ellerinle,
Gözyaşlarımı silip...
Ağlama dedin.
Sonra tıpış tıpış gidip,
Şiir defterimi getirdin.

Nasıl ağlamam?
Bir cemiyet ki sana sunduğum;
Farkı yok bataklıktan.
Asırlardır simsiyah,
Ağarmak bilmiyor tan.

Bir yanda gözyaşının,

Sükûtu boğan sesi...
Bir yanda kahkahanın,
İğrenç kokan nefesi...

Kaybedilen iffetin,
Bulunmazken rotası...
Güya kadınlığın,
Açıktaki son noktası...

Birkaç imanlı,
Üç beş imansız,
Geride koskoca
Bir cemiyet kararsız.

İdare baştan bozuk
Kütük gibi kurtlanmış.
En güzel taklitçinin,
İsmi lider kalmış.

Sanki maymun ülkesi,
Mazinin şef milleti.
En büyük hastalığı,
Ahlâksızlık illeti.

İşte yavrum seni,
Atacağım cemiyet.
Kalbine iman nuru,
Beline tevhid kement.

Gerçek, Allah ve Resul,
Yalandır geri kalan.
Kelime-i Şahadet,
Olsun ölmez parolan.

Nokta Nokta

İçimde başlayan ümit
Bir nokta...

Biten saadet gibi,
Başlayan hasret gibi bir nokta...

Gözümde damlayan yaş
Bir nokta...

Köpüren deniz gibi,

Ağlayan yağmur gibi bir nokta
Bir nokta vardır yokta.
Her şey tekerrürü o noktanın.
Aşk nokta nefret nokta...

Heceler çizgi çizgi,
Mısralar nokta nokta...

Geceler çizgi çizgi,
Yıldızlar nokta nokta...

Şiir ve Ben

Şair diyorlar bana...
Ben şiir dağında kar'ım.
Güya sırrı arayan,
Bir cüce sanatkârım.

Lif lif yağın yağmurun...
Altında sırlıklam.
Gecenin feryadından,
Evden kaçan bizarım.

Avare bekçisiyim.
Uykusuz gecelerin...
Çilelerin hamalı
Saadete mezarım.

Anlımda insanlığın
Çilekeş haritası...
Henüz yirmi dördünde,
Ak saçlı ihtiyarım.

Ahenkli hecelerin
Sahtekâr kumarbazı...
Vicdan azaplarına
Kalemsiz müsteşarım.

Tırmanıp gök kubbeye
Bir vapur bacasından...
Yıldızlarla konuşan
Zavallı bahtiyarım.

Ben gerçek şairlerin
Divane özentisi...

Düşmüş ömür yoluna
Mimarımı ararım.

Orta Doğu'da Arap Askerine

Müslüman cepheden döner mi geri,
Rezil oldun âleme Arap askeri.
Allah deyip vurmadin da neşteri,
Kaçtın düşmanından kadınlar gibi...
Bir zaman senden kaçanlar gibi...

İmansız Nasır'ın düştün peşine,
Yandın sosyalizmin sen ateşine,
Mağlup oldun insanlığın leşine,
Allah deyip çıkmadin da sefere,
Sana üstün geldi iğrenç kefere...

Sina Çölleri'nde namaz kılmadin,
Bağlanıp Allah'a vecde dalmadin,
Sen imanın lezzetini bulmadın,
Düşman karşısında döndün şaşkına,
Basmadin tetiğe Allah aşkına.

Seyyit Kutub'unu astıran Nasır,
Müminin sesini susturan Nasır,
Moskof'u sinene kusturan Nasır,
İslâm'ın lideri olur mu sandın,
Bıraktın Allah'ı O'na inandın...

İnsan Gözü

İnsanlarda göz ikidir,
Her şey gibi
Biri eşyayı görür,
Diğeri manayı

Maddeyi teşhirde yanılmaz belki
Ama zordur manada
Görmek her şeyi

İmtihan

Zaman, durmayan nehri hayatın.
Eşya ve hadisenin zâbiti insan.
Birkaç sual var, Yaratan'dan sır,
İşte ömür, hür nefesle imtihan.

Hasan Nail Canat'ın şiirleri tez çalışması kapsamında incelenmeyecek olup ulaşılan bu şiirlere bilgi amaçlı yer verilmiştir.

4.2. İletiler

Kitaplarda tespit edilen iletiler bu tasnife göre sınıflandırılacaktır.

1. OLUMLU İLETİLER

- Ulusal iletiler
- Evrensel iletiler
- Eğitim ile ilgili iletiler
- Dinî iletiler
- Ahlaki iletiler
- Geleneksel iletiler

2. OLUMSUZ İLETİLER

- Şiddet
- Kötü alışkanlıklar
- Batıl İnançlar
- Cinsiyet ayrımı
- Sosyal dejenerasyon
- Bilimsellikten uzaklaşma

4.2.1. Olumlu İletiler

Bir Küçük Osmancık Vardı

*Kendini toparlamaya çalıştı. “Allah’ım bana yardım et” diye fısıldadı. (s.10) (Dinî ileti)

*Abdullah Bey ikinci namazından sonra uzun uzun dua etti:

-”Yarabbi! Osman’ı sen verdin bize, dilersen ona tekrar kavuşturur, sevindirirsin. Dilersen zayıf yüreklerimizden bu acıyı hiç almazsın” diye yakardı. (s.26) (Dinî ileti)

*Hacı Ömer Efendi, Abdullah Bey’in çalışma odasında yanık bir sesle Kur’an okuyordu. Herkes bu sesi, yüreğindeki acıyı dindirmek için teselli gibi dinliyordu. (s.50) (Dinî ileti)

*Fatma Hanım ümidini kesmeyecek Osmancığın geri dönmesi için hep dua edecekti. “Allah’ım sevdiğilerin aşkına sevdiğimi ver” diyecekti... (s.51) (Dinî ileti)

*Bünyamin Ağa:

-Cennetten koparılmış bu güzel çiçeği incitmez, bağrımıza basarız. Arayanı soranı çıkana değin gözümüz gibi bakarız, dedi. (s.59) (Dinî ileti)

*Abdullah Bey bir müddet düşündü. Olaya cevap bulamadı. Abdest alıp öğle namazını kıldı. (s.73) (Dinî ileti)

*Gül Dede yolculuğa dayanamayacağını söyleyip kalmıştı. Onların peşinden bir kova su serpmiş, sonra da dua etmişti. (s.80) (Dinî ileti)

*Bir gün okulda şiir okuma yarışması olmuş, Hüseyin bu yarışmaya Mehmet Akif’in “Çanakkale Destanı” adlı şiiriyle katılmıştı. Öğretmenlerin öğrencilerin ve birçok velinin katıldığı bu yarışmada Hüseyin birincilik ödülünü almıştı. (s.89) (Eğitim iletisi)

*Seher vakti ellerimi yaratana açar, kimsenin duymadığı bir sesle ciğerparemi isterim. (s.97) (Dinî ileti)

*Hüseyin’in çalışma odasının küçük bir kütüphaneden farkı yoktu. (s.103) (Eğitim iletisi)

*Müdire Hanım, mazeretini dahi sormadan, güvendiği bu öğrenciye izin verdi. (s.112) (Ahlaki ileti)

*Sonunu yalnız Allah biliyor, dedi. Ama başını bilenler var bu hikâyenin. (s.117) (Dinî ileti)

*Fatma Hanım’ın annelik duyguları bu gülümsemelerle coşmuş, onu öpmek için üzerine eğilmişti. (s.6) (Evrensel ileti, Anne Sevgisi)

*Çok iyi para kazanmasına rağmen sade bir hayat yaşardı. İçki, kumar nedir bilmez, hatta sigara dahi içmezdi. (s.9) (Ahlaki ileti)

*Bir sürü dostlarımız var. Gün bugündür. Çağır gelsinler. Şu felaketimize bir çare bulsunlar, diye feryat etti Fatma Hanım. (s.14) (Evrensel ileti)

*Oğlu aklına gelip içini buruk bir acı kapladığı zaman; kalkar abdest alır, iki rekât namaz kılardı. Yüreğinin sakinleştiğini ruhunun aydınlandığını hissederdi. (s.62) (Dinî ileti)

*Selahattin Ağa'nın karısı Nesrin Hanım çok iyi bir kadındı. Yardımsever, hoş sohbet ve çalışkandı. (s.88) (Ahlaki ileti)

*İnsan yürekten isterse bir şeyi Allah mutlaka verir, dedi. (s.95) (Dinî ileti)

* Bir insanın yeteneği doğrultusunda çalışarak başarıya ulaşması çok güzel bir olaydı. (s.103) (Eğitim iletisi)

Yiğit Mustafa

*Ben de bu efendi çocuk neden isteğimi reddediyor diye sinirlendim. Demek sen koyu dindarsın, öyle mi? (s.7) (Dinî ileti)

*Sırrı Mustafa'yı lavaboya götürdü. Mustafa abdest aldı, sabah namazının vakti geçmek üzereydi. Kendisine gösterilen odada namaz kıılıp, yatağa uzandı. (s. 21) (Dinî ileti)

*Yayınevlerinin çoğu buradadır. Bendeki kitap merakı bu çevreyi iyi tanımama sebep oluyor. (s.28) (Eğitim iletisi)

*Mustafa, Sırrı için iki kitap seçti. Bunlardan biri Necip Fazıl'ın "Çöle İnen Nur" adlı Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlatan kitabıydı. Diğeri ise "Yorgun Aynalar" adlı eski bir romandı. (s.31) (Eğitim iletisi)

*Bastığımız topraktan, yaşadığımız dünyadan ve adım adım yaklaşan ölümden habersiz yaşıyoruz... (s.33) (Dinî ileti)

*Mustafa öğle ezanını duyunca minarelerini gördüğü Merkez Camii'ne yetişebilmek için acele etti. Bakırköy'ün merkezine çıkan ara bir caddede durdurdu dağıtım kamyonunu. Hiç

vakit kaybetmeden caminin avlusundaki şadırvanda abdest aldı. Namazın ancak farzına yetişebilmişti. (s.36) (Dinî ileti)

*Mustafa din maskesi altında yürütmesin işlerini? Beş vakit namaz kıldığı müddetçe şüphelerden uzak kalacağını biliyor. (s.40) (Dinî ileti)

*Sayende kitap kurdu oldum. (s.45) (Eğitim iletisi)

*Fatma Hanım dedikoduyu, boş oturmayı, boş şeylerle uğraşmayı sevmiyordu. (s.55) (Ahlaki ileti)

*Bana Kur'an okumayı öğretir misin, dedi.

Bu sözlerin sahibine küs durmak olur muydu? Gözleri dolu dolu Sırrı'ya sarıldı Mustafa. (s.65) (Dinî ileti)

*İşini değiştirme yavrum. Üç kuruş fazla kazanacağım diye inanmadığın hiçbir iş yapma. Helal lokmamıza şüphe katılsın istemem. Bir gün mutlaka huzuruna varacağımız Rabbimizin yaptığımız her işten haberdar olduğunu, unutma... (s.67) (Dinî ileti)

*Bizim vazifemiz rızka talip olmak, çalışmak. Vermek Allah'ın işi. "Niçin dünyada az para kazandın?" diye kimseyi hesaba çekmezler oğlum...(s.67) (Dinî ileti)

*Saat altıya beş kala arabasını park ettiği yerden aldı. Ayetel-Kürsi'yi okuyarak hedefe doğru harekete geçti. (s.124) (Dinî ileti)

*Yüzünü kibleye çevirdi. Gözlerini yumdu. (s.133) (Dinî ileti)

*Kara Apo geniş penceresinin önüne serilmiş gibi duran bembeyaz İstanbul'u dalgın gözlerle seyretmeye koyuldu. Şimdiye kadar hiç dikkatini çekmeyen minarelere takılıyordu dalgın bakışları. (s.139) (Dinî ileti)

*Yanlışı anlamadınız efendim, dedi. Yapmamı istediğiniz şeyler dinî hassasiyetimle zıtlaşıyor. Beni anlamanızı umuyorum. (s.7) (Dinî ileti)

*Ama o kadının ilaca ihtiyacı var. Kocasını Bakkal Seyfi'ye anlatırken duydum. (s10)

*Sırrı hasta bir kadının derdine derman olabilmek, vicdanında duyduğu ezikliği giderebilmek için çaba sarf ediyor, babasını yola getirmeye çalışıyordu. Osman Bey ise yola gelecek gibi değildi. Sırrı ile alay ediyordu. (s.11) (Ahlaki ileti)

*... Mustafa annesinin elini öpüp ayrıldı. (s.22) (Geleneksel ileti)

*Bir gün gelecek ki aldığımız verdiğimiz her nefesin hesabını soracaklar bizden. (s.33) (Dinî ileti)

*Osman Bey'in tavrı biraz rahatlatmıştı Mustafa'yı ama huzursuzluğu bitmemişti. Emanete sahip olamamak gibi bir beceriksizliği hazmedemiyordu. (s.38) (Ahlaki ileti)

*Abdest alıp gece namazı kıldı. İçine huzur dolmuştu. (s.41) (Dinî ileti)

*Adımları doğru atıp neticeyi Allah'a bırakmak en doğrusuydu. (s.43) (Dinî ileti)

*Daha gevezelik ediyorsun. Haydi, sözünde dur, arkadaşını bekletme. (s.45) (Ahlaki ileti)

*Fatma Hanım dedikoduyu, boş oturmayı, boş şeylerle uğraşmayı sevmiyordu. (s.55) (Ahlaki ileti)

*Mustafa camiye doğru yürüdü. Sırrı onu takip etti. Hiç konuşmadan yan yana abdest aldılar. Camiye girdiler. Namaz vakti henüz gelmemişti, camide ikisinden başka kimse yoktu. Mustafa mihrabın yanındaki kitaplıktan büyük boy bir Kur'an aldı. Köşedeki rahlenin üzerine açıp okumaya başladı. (s.64) (Dinî ileti)

*Sırrı Mustafa'nın tam karşısında edeple diz çökmüşü. (s.64) (Ahlaki ileti)

*Sırrı saygıyla dinlediği Kur'an-ı Kerim'i okuyamamanın, anlayamamanın acısını duydu. (s.64) (Dinî ileti)

*Dışardaki dünya senin temiz kalbine çok uzak anne. Ben o dünyaya şahit oldukça hâlimize şükrediyorum. Ve iyilik, güzellik, doğruluk için yılmadan çalışmak gerektiğine inanıyorum. (s.68) (Ahlaki ileti)

*Allah'tan ümit kesilmez Osman Bey. Kapı son nefese kadar açıktır. (s.73) (Dinî ileti)

*Öyle tövbeler var ki, bütün insanlara bölüştürülse, hepsini anadan yeni doğmuş gibi tertemiz yapar. (s.73) (Dinî ileti)

*Şimdi tercih sırası bizde. Onlara boyun mu eğeyim, yoksa Allah'a güvenip devam mı edeyim?

-Beni inandıklarımla bağladın Mustafa.

-Söylediklerimde hata varsa düzelt anne. Allah şu anda hâlimizi görmüyor mu?

-Görmez olur mu Mustafa.

-Ondan gizlenebilen bir şey var mıdır?

-Yoktur elbet.

-Öyleyse bu korku niye anne? Onlar dünya için ölümü göze alıyorlar. Yalnız silahlarına güveniyorlar. Ben ise inandığım doğrular için mücadele vereceğim. (s.83) (Dinî ileti)

*Uzun bir sessizlik oldu. Fatma Hanım hiç konuşmadan kalkıp abdest aldı. Kur'an okumaya başlayınca, yine gözlerinden yaşlar aktığı görüldü. Mustafa bu huzuru bozmamak için sessizce kalkıp abdest aldı. Namaz kıldı. (s.83) (Dinî ileti)

*Seni dinledikçe verdiğin kitapları okudukça, daha aydınlık bir dünya görüyorum. Bir uykudan uyanıyor gibiyim. (s.89) (Eğitim iletisi)

*Beni seviyorsan ağlama anne. Yüzünü kibleye dön. Gönlünü Allah'a bağla. Dua et bana. Senin sözünü tutmadım. Yediremedim kaçıp saklanmayı kendime. Savaştım ve kaybettim. Beni öldürmüyorlar ama öldürecekler. Seninle vedalaşmadan şefkat dolu ellerinden öpmeden, sıcacık sesini duymadan gideceğim. Ne olur beni affet. Hakkını helal et anne. (s.133) (Dinî ileti)

*Bunun tartışmasını yapmak istemem. Helali, haramı bilmediğiniz için beni anlayamazsınız. (s.138) (Dinî ileti)

*Osman Bey, namaz vaktinin geldiğini fark edince kalkıp abdest aldı. Huzursuz kıldı namazı; yeni öğrenmeye çalıştığı ayetlerin bir kısmını hiç hatırlayamadı. (s.141)

*Sonra da kaçınıcı rekâtı kıldığını unuttu. Böyle tamamlamaya çalıştığı namazın sonunda ellerini açıp tövbe etti. Yüzündeki günah lekelerini bir aynada seyreder gibi ağladı. Elinden gelen gayreti göstereceğine dair Allah'a söz verdi. (s.142) (Dinî ileti)

Yasemen

*Hiç uğramadığı, nasihatlerinden kaçtığı bir imam vardı. (s. 14) (Dinî ileti)

*-Üşüyorum amca.

-On sekiz yaşından küçükler giremez bu kahveye. (s.82) (Ahlaki ileti)

*Sabahleyin ilk işleri bu olmuştu. Cemile Hanım geniş ve uzun mantosunu giymiş, Yasemen'in de başını bir eşarpla bağlamıştı. Birlikte Kur'an Kursu'na gittiler. (s.91) (Dinî ileti)

*Yasemen de onun dediğini yaptı. Cemaatle kıldıkları namazda Aliye'nin yanına oturup göz ucuyla onu takip ederek taklit etmeye çalıştı. (s.92) (Dinî ileti)

*Menfaat için, bir sorunu ortadan kaldırmak için değil, önce yaptıklarından dolayı hesaba çekileceğini düşünerek vicdanıyla karar vererek kumarı terk edeceksin. Ömer senin ilk işin tövbe olmalı. Hemen namaza başlamalısın. (s.16) (Dinî ileti)

*Allah için kumar oynamayacağım. (s.19) (Dinî ileti)

*Ali Hoca, heybetini bir kat artıran kürsüye oturmuş, küçük mescidi dolduran cemaatle sohbet ediyordu:

-Dua ettiğinizde Allah dualarımızı işitir. Siz Allah'a bir adım yaklaşırsanız, Allah da size on adım yaklaşır. Allah iman edenlerin yardımcısıdır...(s.19) (Dinî ileti)

Ali Hoca'nın tam karşısında oturan Ömer onu hayranlıkla dinliyordu. Ali Hoca devam ediyordu:

-İslam güzel ahlak dinidir. İyilik için çalışacağız. İyiliğin, doğruluğun, güzelliklerin yeryüzüne yayılması için bu erdemleri önce kendi nefislerimize kabul ettirmeliyiz. İnanmak yaşamakla tanımlanır. İnsanlığa ahlakımızla örnek olacağız. İncancımızda dürüst ve samimi olacağız. Allah için yaşadığımızı ve O'na döneceğimizi unutmamalıyız. Gelen kalmaz ve bu

dünyadan bizimle ancak iyiliklerimiz, doğruluğumuz, güzel amellerimiz gelir. (s.19-20) (Dinî ileti)

*Sabah ezanıyla uyandığı zaman namaza başladığını hatırladı. Ömer belki ilk defa sabah ezanını duyuyordu. Üzerine çullanan ağırlığı atarak ayağa kalktı. Bir sokak aşağıdaki caminin şadırvanında abdest alıp camiye girdi. Çok geç uyuduğu hâlde nasıl erken uyanabildiğine şaşırı. (s.21) (Dinî ileti)

*Ali Hoca Ömer'i kendi hâline bırakıp çalışma masasına oturdu. Ömer'in de duyacağı şekilde Kur'an okumaya başladı. Ömer gözyaşlarını sildi ve okunan Kur'an-ı dinlemeye başladı. Bu hâl yarım saat kadar sürdü. Ali Hoca okumayı bırakıp Ömer'e bir şey söylemeden evden çıktı. Ömer saate baktı. Yatsı namazının yaklaştığını anlayınca abdest tazeledi. Biraz rahatlamış ve kalbi ve kalbi yatışmıştı. Yatsı namazını Ali Hoca'nın arkasında cemaatle kıldı. Namazdan sonra eve gelen kalabalık bir cemaate hizmet etti. Kendinden daha genç olanların ısrarına rağmen oturmadı. Bu seçkin insanlara hizmet etmekten zevk alıyordu. Fırsat buldukça da Ali Hoca'nın sohbetini dinliyordu. Bugünkü sohbetin konusu "sabır"dı. Ömer sabrın ne olduğunu bugün öğreniyordu. Ali Hoca sesinin en tatlı tonuyla konuşuyordu:

- Yalnız acılara, yokluklara, sefalete, ayrılıklara tahammül etmek sabır zannedilir. Zenginliğe, saadete, şöhrete, sıhhate sabretmek lazım dersem biraz şaşırırsınız. Sabır, bunlarla da bitmez. Şeytana ve nefse de sabretmek lazım. Sabretmeliyiz ki Allah bizden razı olsun. (s.57) (Dinî ileti)

*Camiye girip namazını kıldı. Ellerini açıp yürekten dua etti, Rabbine sığındı. (s.107) (Dinî ileti)

*İkinci ezanını duyunca kalkıp abdest aldı. Biraz rahatlamıştı. (s.117) (Dinî ileti)

*Akşam namazını ana kız birlikte kıldılar. Tespih çekerken bahçe kapısının açıldığını fark ettiler. Hemen yerlerini alıp onu beklemeye başladılar. (s.122) (Dinî ileti)

Gül Yarası

*İnsan inandığı doğruları söylemekten elbette rahatsızlık duymazdı. Fakat sözlerinin çarpıtılması, iftiraya uğramak üzücü bir durumdu. Öğretmeni okuldan atılabilir, bir hiç uğruna

hayatı alt üst olabilirdi. Öğretmenini şikâyet eden arkadaşları böyle bir iftirayla ne kadar kötü bir şey yaptıklarını hesap edemeyecek kadar düşüncesizdiler. (s.7) (Ahlaki ileti)

*Fatma kendi odasına geçti. Salondaki sıkıntılı hava bu küçük odaya da doluvermişti sanki. Kütüphanesinde, onu içinde bulunduğu boğucu havadan kurtarabilecek bir kitap aradı. Fazla tereddüt etmeden aldığı günden beri kapağını dahi aralamadığı siyah ciltli küçük bir kitabı aldı. Adını daha önce hiç duymadığı bir yazarın deneme yazılarından oluşmuştu bu kitap. (s.9) (Eğitim letisi)

*Mustafa Bey, Fatma'nın kaçırılmayacak fırsat olarak gördüğü teklifin sakıncalı yönlerin uzun uzun izah etti. Şöhretin, paranın ve gireceği çevrenin ona nasıl bir yol çizeceğini anlattı. İyi düşünmesini ve doğru olduğuna inandığı şeyi yapmasını söyledi. "Sakın ola vicdanının sesini bastırma" diye nasihat etti. (s.15) (Ahlaki ileti)

*Zeloş Hanım, birden sustu. Doruk noktasına ulaşmış öfkelerini zor frenledi. Neredeyse kızından sakladığı önemli bir sırrı açıklayıverecekti. Ellerinin titrediğini, kalbinin daraldığını hissetti. Sigarasını yaktı. Yığılır gibi koltuğa oturdu. Eski günlere dalmıştı bir anda. Kocası Saffet Hoca'yı hatırladı. Anlam veremediği bir özlem duydu o günlere. Doğal, yalansız, riyasız bir dünyaları vardı. Saffet Hoca namaza başlamış, başka bir dünyanın adamı olmuştu. (s.20) (Ahlaki ileti)

*Ben sizi sanatsever biri zannederdim. Hocam kusura bakmayın ama sizin düşüncelerinizle sanat yapılabilir mi?

-Evet, zor...Ama sanatın kolay olduğunu kim söyledi? Niçin güzel olduğun için sana şair olmanı, ressam olmanı teklif edemiyorlar? (s.23) (Ahlaki ileti)

*Zavallı adam diye düşündü Saffet Hoca, insanın kendini kurtarmasını para ve şöhret kazanmaktan ibaret görüyor. Bütün yaşamları geçim sıkıntısı, daha çok kazanma hırsı peşinde sürüklenen bu insanlardan ne beklenebilir ki...(s.28) (Ahlaki ileti)

*Bizim evde televizyon bile yoktu. Babam dinî kasetler çoğaltmaya başlayınca video ile birlikte aldı. Haberleri, çok nadir olarak da bazı programları izleriz. (s.41) (Ahlaki ileti)

*Televizyon programlarını seçerek seyrediyorum. Televizyon karşısında kendimi unutmayı, çok fazla vakit harcamayı sevmiyorum. Benim eğlence anlayışıma cevap verecek şeyler yok televizyonda. Can sıkıntımı giderecek etkisi de yok üzerimde. (s.41) (Ahlaki ileti)

*-Peki ne yapıyorsun?

-Okuyorum.

-Ben de okuyorum.

-Hangi diziyi, pembe mi, beyaz mı? Fatma lütfen, bak midemizi farkındayız ve yemek yiyoruz. Ruhumuzun, beynimizin de farkına varmalıyız. Ben babama, Mustafa Bey'e ve onlar gibi düşünenlere hak veriyorum. Bir sürüye katılır gibi yaşamak istemiyorum. Kendi tercihlerim kendi düşüncelerim olmalı. Ortalıkta bir canlı olarak dolaşmanın sorumluluğunu duyarak yaşamak istiyorum. (s.42) (Ahlaki ileti)

*Pınar Hanım, Osman namazını kılıp gelene kadar Fatma'yla tatlı bir sohbete daldı. Onun ailesini neler yaptıklarını, derslerinin nasıl olduğunu nazik tavırlarla sorup öğrendi. Fatma ailenin insana verdiği huzuru duydu. Kendi ailesi olmasa bile bir aile insana huzur verebiliyordu. İnsanın kendi ailesinde duyduğu huzur kim bilir ne güzeldi. Fatma kendini bildi bileli bu huzurun özlemini çekmişti. (s.42) (Geleneksel İleti)

*Çok güzel bir aileniz var. Anladığım kadarıyla bu mutluluk inançlarınızdan kaynaklanıyor. Eviniz öylesine sıcak ki...(s.42) (Dinî ileti)

*Birçok iş yerinden istenilen niteliklere sahip olmasına rağmen, başörtülü olduğu için netice alamadı. (s.58) (Dinî ileti)

*Efendim mazereti... "Namaz vakti gelince namazımı kılarım" diyor. (s.59) (Dinî ileti)

*İyi adamdır, güzel adamdır imamımız. (s.75) (Dinî ileti)

*Akşam namazının vakti çoktan girmişti, birlikte namaz kıldılar. (s.80) (Dinî ileti)

*Eğer insansanız hiçbir yangını seyredemezsiniz. Bu ahlaksızlık yangını olabilir, haksızlık, adaletsizlik yangını olabilir. Size düşen yangın başında dedikodu yapmak değil, yangını söndürmeye çalışmaktır. (Ahlaki ileti)

*Biz de olduk o hataya. Bunların hepsini unutup ziyarete gidersen büyüklük yapmış olursun. (s.24) (Geleneksel İleti)

*Biz dünyada başıboş uyararak yaşamak zorundadır. Hataya düşebiliriz, günah işleyebiliriz ama günah dolu bir hayatın projesini yapamayız. (s.29) (Ahlaki ileti)

*Fatma sıkılarak oturdu sofraya. Osman'ın besmele çektiğini görünce durakladı.

-Her işe besmeleyle başlamak lazım. (s.40) (Dinî ileti)

*Ben, ben dinimi öğrenmek istiyorum. Bana yardımcı olun lütfen. Bana Allah'ı anlatın peygamberimizi anlatın. Kuran'ı öğretin bana. Elimden tutun lütfen. (s.43) (Dinî ileti)

*Bildiklerimizi sana öğretmek Allah'ın emri, Peygamber'in sünneti. (s.44) (Dinî ileti)

*Daha önce hazırladığı temiz bir bezi seccade gibi serip kibleye doğru oturdu. Allah'a yakınlaşmak, o büyük kapıdan bir şeyler istemek, özür dilemek, teşekkür etmek, kısaca duyduğu heyecanı dile getirmek istiyordu. İçinde bir nehir taşmıştı sanki tertemiz berrak bir suyu vardı ve Fatma'yı yıkamak güzelleştirmek istiyordu. Gözleri yağmur dolu bulutlar gibiydi, ağlamak ağlamak ve içinde biriken bütün kederleri silmek istiyordu. Heves değildi içindeki geçici bir mutluluk talep etmiyordu. Baharda patlayan bir tomurcuk, kuru toprağa düşen yağmur damlası gibi bir diriliş duyuyordu içinde. Ellerini açtı, içinde biriken kelimeleri mırıldanmaya, ağlamaya, durulanmaya, güzelleşmeye başladı.

Fatma bu loş ışıkla aydınlanmış köşede elleri açık ve kalbi buruk hâlde ne kadar kaldığını bilemiyordu. (s.46) (Dinî ileti)

*Namaza başlamış başörtüsü takmıştı. Namazından kimsenin haberi yoktu ama başını örtmesi okulda olay olmuştu. Onu incitmek için kasıtlı sorular yöneltiyorlardı ona: “Ben başımı örtmüyorum sence cehennemlik miyim?” “Niçin erkekler değil de kadınlar örtünmek zorunda?” “Sıkılmıyor musun örtünün içinde, teyzeler gibi olmana ne gerek var?” Fatma aldırılmıyordu onlara...(s.47)

*Alışılmışın dışında davranmak, sürüye katılmamak çevresindeki insanların anlayabileceği bir durum değildi. Oysa insanın düşünerek vardığı kendi tercihleri olmalıydı değil mi? Fatma, takdir edilmeliyken bir suçlu gibi ayıplanıyordu. Annesi bile anlamıyordu onu... örtünme fikrini de nereden edindin. Çağın gerisinde kalmanı hayattan zevk almadan bir ölü gibi yaşamamı istemiyorum. (s.47) (Dinî ileti)

*... Doğruyu Allah bilir... Siz de dua edin annenize. Duaya ihtiyacı var. (s.53) (Dinî ileti)

*“Eşyaları evinize koyun, kalbinize koymayın” sözü ne kadar doğruymuş. (s.63)
(Ahlaki ileti)

*İnsan eşya ve olayları doğru yorumlamaktan sorumludur. Önce sanatı keşfedecek sonra sanatkârı bulacak. Kâinat sırlar hazinesi. Akıl sırları çözen kâşif. Nefis aklın çözdüğü sırlarla böbürlenene ve insanı asıl sanatkârı buluşturmaktan alıkoyan engeldir. İnsan bu engele takıldı mı sanatkârı unutup, sanata âşık olur. Yani eşyaya takılır. Eşyanın esiri olur. (s.64) (Ahlaki ileti)

*Enerjisini daha lezzetli yemekler yemek, daha görkemli eşyalar edinmek için harcar. “Edinmek” bir hedeftir artık bu insana. Bir gün gelir edindiklerinin esiri olur. Onları elinde tutmanın savaşını verir. Hak hukuk tanımaz. Vicdanı nefsinin çıkarlarının avukatı olur. İnsanlara zulmetmeye hakkı olduğu vehmine kapılır. Kendini savunacak gerekçeler bulmuştur. Birilerini tanrılaştıran, birilerini köleleştiren gelenekler kanun olarak, gerekçe olarak karşımıza çıkar. Açık haksızlıklar ve zulümler toplumun yaşama biçimi olur. Yakalarından tutup gerçekleri anlatsanız, size uzaylıymışsınız gibi bakarlar. Oysa insan, dünyaya ne yüce bir amaçla geldiğini unutmamalı. Yaptığı ettiği her şeyden hesaba çekileceğini bilmeli. Değer kazanmak için değer vermeyi öğrenmeli. Yeryüzüne başıboş bırakılmadığını anlamalı. (s.64) (Ahlaki ileti)

*Saffet Hoca, Marangoz Ahmet’in dükkânına sık sık gelirdi. Marangoz Ahmet, Saffet Hoca’nın cemaatindendi ve sabah namazını mutlaka cemaatle kılanlardandı. Birbirlerinin özel mesleklerine vakıf olacak kadar dostlukları samimi idi. (s.65) (Dinî ileti)

*Bana göre öyle değil tabi. Eğer öyle düşünseydim örtünmezdim. Benim anlayışıma göre örtü beni özgürleştiriyor. Örtümle dışarı çıktığımda kendimi daha özgür hissediyorum. Değerli olduğumu düşünüyorum. Rahatsız etme iznini kaldırdığımı, örtümle insanlara beni rahatsız etmemeleri mesajını verdiğimi de düşünüyorum. Ayrıca örtüm, bana zevk veren şeylerden beni mahrum etmiyor. Kendimi hayatın dışında hissetmiyorum. Tabi bu bir tercih ve anlayış meselesi... Zevk ve eğlence denilen mutlulukların sahteliğini ölçerim ben. Yalandan sahte olandan hoşlanmam. Hayatın aldatıcı tekliflerine aldırış etmem. Doğrularım olmalıdır, hakikatlerimle yaşamalı ve yaşadığım zamanı kendine bağlayan öteyi görmeliyim.

*Herkesin yaşamı kendi doğrularından hakikatlerinden oluşmuyor mu zaten?

-İşte bunu iyi hesap etmeli insan. Çevrene baksana herkes birbirine ne kadar çok benziyor. Tercihler, zevkler, mutluluk diye peşine düşülen şeyler... Asıl bu kalıplaşmışlık, bu düşünmeden ve değerlendirmeden ezbere yaşanılan hayat sıkıyor beni. (s.69) (Dinî ileti)

*Namaz için hazırlık yaptılar. Cemaat yavaş yavaş toplandı. Cemaat minberde farklı birini görünce sessizleşti. Bir meseleyi anlamaya çalışır gibi dikkatlerini Saffet Hoca'ya yönelttiler. Derken Saffet Hoca'nın gür ve düzgün konuşması caminin içine bir sıcaklık yaydı. İslam'ın insanlar için tek kurtuluş, peygamberimizin insanlık için ne büyük rahmet olduğundan bahsetti Saffet Hoca. (s.76) (Dinî ileti)

*Ey kardeşlerim, İslam'ı iyi bilelim, doğru tanıyalım. Kulaktan dolma bilgilerle, eskilere ait geleneklerle İslam'ın doğrularını örtmeyelim. Kitabımız Kur'an bize yol gösteriyor. Onu okuyup düşüncelerimizi düzeltmemiz lazım. Onu okuyup hayatımızı düzene sokmamız lazım. İslam Kur'an'da ve peygamber efendimizin sünnetindedir. Duyduklarımızla yetinmeyelim araştıralım, öğrenelim. İslam'a atılan iftiraları cevaplayacak, Müslümanları karalayan kampanyaları geçersiz kılacak, ümmetin gücünü kıran yalanları ortaya çıkaracak bilgimiz, imanımız olsun. Dünyanın bütün coğrafyalarındaki Müslümanları sevmeliyiz. Allah insanlarla aramızdaki en güçlü bağıdır. Nerde olursa olsun kardeşlerimizin derdi derdimizdir. Onları dualarımızda unutmamalım. Çok çalışmalıyız. Karşılık beklemeden gayret etmeli, birbirimizi çok sevmeliyiz. Namazlarımız bizi koruyan zırhımızdır. Namazımız bizim miracımızdır. Namazlarımıza dikkat edelim. Dua ve namaz ile Allah'tan yardım dileyelim. Bildiğimiz doğruları, sahip olduğumuz güzellikleri başkalarıyla paylaşalım. Ahir zaman nesli olduğumuzu unutmamalım ve hem kendi imanımızı kurtarmak hem de başka insanların iman etmesine vesile olmak için çalışalım. İbrahim (as) gibi herkes çevresindeki putlardan sorumludur. İbrahim gibi putlarını kır ve öyle gel; alnıyla beraber kalbini de yatır secdeye. Allah'ın huzurunda olduğunun ciddiyetini namazda duyduğun gibi, namazdan sonra da duymayı sürdürmelisin. (s.76-77) (Dinî ileti)

*Bir zaman gelecek ki imanı muhafaza etmek avuç içinde ateş tutmak kadar zor olacak. (s.80) (Dinî ileti)

*Rızkı veren Allah'tır. Bir kapı kapanırsa Mevla'm başka bir kapı açar elbet. (s.83) (Dinî ileti)

*Divana uzandı kitabın rastgele bir yerinden okumaya başladı:

“Gittiğin yer gerçekten gitmek istediğin yer mi? Yaşıyor musun, yaşadığını duyuyor musun gerçekten? Yoksa bir sürüye katılmış gibi sende yaşamayı taklit mi ediyorsun!”

Fatma aniden kapattı kitabı. Beyninin karıncalandığını, elinin titrediğini hissetti. Yabancılaşmanın içinde yaşadığını, yaşadığı hayata bir isim veremeyeceğini, hele annesi ve arkadaşlarının tercih ettikleri yaşama biçimini kabullenemeyeceğini düşünüyordu. Her gün aynı sırdan şeyleri tekrarlamak, aynı sözleri sarf etmek, aynı meraklar ve ilgilerle bir araya gelmek nasıl da sıkıcı geliyordu ona. Yaşamak tutkusu her şeyin önündeydi. Arzuları, zevk denilen şeyleri, hayalleri yaşamak... Ama ya sonu? Hayat böyle bir kısır döngüden ibaret olabilir miydi? Hayat bu tutkudan ibaret olabilir miydi? İçinde öyle bir güç hissediyordu ki bu kadar sıradan şeylerle harcanmasında bir yanlışlık olduğunu düşünüyordu. İnsan daha değerli ve daha anlamlı bir yaşama layık olmalıydı. O yaşam bir yerlerde gizli olabilir miydi? (s.9-10) (Ahlaki ileti)

*Anne ben sanatçı değilim. Sadece güzel olduğum için başrol veriyorlar. Oyunculuk bu kadar kolay, bu kadar basit mi? Şöhret olmak kolay ama onu taşımak o kadar kolay mı? (s.20) (Ahlaki ileti)

*Ben sizi sanatsever biri zannedirdim. Hocam kusura bakmayın ama sizin düşüncelerinizle sanat yapılabilir mi?

-Evet, zor...Ama sanatın kolay olduğunu kim söyledi? Niçin güzel olduğun için sana şair olmanı, ressam olmanı teklif edemiyorlar? (s.23) (Evrensel ileti)

*Edebiyat öğretmeni Mustafa Bey'in ve sınıf arkadaşı Osman'ın hediye ettikleri kitapları kütüphane raflarından indirip masanın üzerine yığılmış rastgele birini açıp okumaya başlamıştı. Okudukça hayatı boyunca cevapsız kalmış birçok soru kendiliğinden çözülüyor, kafasında karanlık dehlizler birer birer aydınlanıyordu. Okudukça annesi ve çevresi gözünde daha çok küçülüyor, basitleşiyor ve zavallılaşıyordu. “Kimsin sen? Tesadüflerin meydana getirdiği bir harika olabilir misin? Unutma ki insan canlıların en mükemmeli, en akıllısı ve en güzeldir. Sahipsiz, amaçsız, idealsiz biri olabilir mi o? Aklın Allah'a inanmaktan, kalbin Allah'a bağlanmaktan, Allah'ı tanımaktan başka çaresi var mı?” (s.45) (Dinî ileti)

*Oysa insanın düşünerek vardığı kendi tercihleri olmalı değil miydi? (s.47) (Ahlaki ileti)

*Bir ara çok meşurdunuz. O günlerin etkisinden herhalde. Nasıl olup da örtündüğünüzü anlayamamıştım. Ben de dindarım. Ama örtünürsem mesela, hayattan nasıl

zevk alabilirim? Örtü insanın elini kolunu bağıyor, onu hayatın dışına itiyor, öyle değil mi? Oysa ben eğlenmeyi severim. Baskıya gelemem. Yaşamlarının bir yerinde değişen insanlar ilgimi çeker... Hele de örtünmek... (s.68) (Dinî ileti)

*Herkesin yaşamı kendi doğrularından hakikatlerinden oluşmuyor mu zaten? (s.69) (Ahlaki ileti)

Kırımlı Murat Destanı

*Neydi bu vahşetin gerekçesi? Öz vatanlarında sahipsiz ve savunmasız insanlara reva görülen bu vahşetin manası neydi? Suçları neydi bu insanların? İnançlarının gereklerini yerine getirmeye çalışıyorlardı. Allah'ın kitabını okumak, O'na uymak niçin yasaklanmıştı? Niçin kelimelerin yüklenmekten aciz kaldığı bu dram yaşanıyordu? (s.19-20) (Dinî ileti)

Bir Avuç Ateş

*Yeraltı dünyasının babaları Beşiktaş'ta üç sokağın çevrelediği geniş bir adayı ele geçirip burada bulunan tam yetmiş evi yıkmayı ve buraya Orta Doğu'nun en büyük kumar merkezini kurmayı planlamışlardı; bu iş için de Seyfi Bey'i görevlendirmişlerdi. Seyfi Bey o mahallede oturuyordu. Mahallenin çoğunu iyi tanırdı. Hepsıyla teker teker görüşmüş, Abdullah Bey hariç hepsini evini satmaya razı etmişti. Abdullah Bey de önce itiraz etmemişti bu teklife. "Düşünelim" demiş fakat evlerin yıkılıp yerine meyhane ve kumarhanelerin yapılacağını duyunca "evimi satmıyorum" diye diretmeye başlamıştı. (s.11) (Dinî ileti)

*Mehmet seccadenin üzerine oturmuş elinde tespih merak dolu gözlerle Kenan'a bakıyordu. (s.15) (Dinî ileti)

*Komşu inat etme. Biz birbirimize kolaylık göstereceğiz ki Hak Teâla da bize kolaylık gösterecek, dedi. (s.20) (Dinî ileti)

*Size kaç defa söyledim. Ben işin manevi sorumluluğundan korkuyorum. Şehit dedemin, rahmetli gazi babamın kemikleri sızlar. (s.21) (Dinî ileti)

*Yahu hemen nutuk çekmeye başlama. Elhamdülillah biz de Müslümanız, biz de Allah'tan korkuyoruz. (s.21) (Dinî ileti)

* Mehmet sabah namazına kalkınca babasının odasının kapalı olduğunu fark etti. Akşam çok geç gelmiş, kapıyı anahtarı ile açmış, yorgun olduğu için de hemen yatağa girmişti. Şimdi ise babasının odasından hiç ses gelmiyordu. “Belki benden önce kalkıp camiye gitmiştir.” Ümidiyle aceleyle abdest alıp camiye koştu. Namazı endişeli kıldı. Bir safı doldurmeyen cemaatin arasında babası yoktu. Tespih duasını beklemeden çıktı. (s.34-35) (Dinî ileti)

*Babasının haftada bir gün, arkadaşlarıyla yaptıkları toplantıya katıldığını geçen akşamın cuma gecesi olduğunu hatırladı Mehmet. (s.35) (Dinî ileti)

*Mehmet yatsı namazından sonra çıkıp eve gelmişti. (s.41) (Dinî ileti)

*Sabırlı olmaya çalıştı. (s.41) (Ahlaki ileti)

*Mehmet babasının derinlere daldığını görünce yavaşça kalkıp yeni çıkan bir şiir kitabını aldı. Yerine oturup okumaya çalıştı. Dakikalarca okudu. Şiirdeki sesi ve manayı yakalayamadı bir türlü. “Dingin bir kafa gerekir şiir okumak için” diyerek kitabı masanın üzerine bıraktı. (s.69) (Eğitim iletisi)

*Mehmet gülümseyerek yerinden kalktı. Hiçbir şey söylemeden dışarı çıktı. Doğru camiye gitti. Şadırvanda buz gibi su ile abdest aldı. Camiye girip sabah namazını kıldı. (s.72) (Dinî ileti)

*Abdullah Bey, İffet’in başucuna oturup Yasin okumaya başladı. Arada göz ucuyla İffet’e bakıyordu. (s.73) (Dinî ileti)

*Cevap veremedi Mehmet. Uzun çok uzun bir sessizlik çöktü odaya. Kalkıp akşam namazlarını kıldılar. Yemek yediler, çay içtiler. Ama konuşmadılar. İçlerinde esen fırtınaları dile getiremediler. (s.78) (Dinî ileti)

*İffet’in sağlıklı günlerinde Abdullah’ın hayatı bu kadar dağınık değildi. (s.6)
GELENEKSEL

*Hepimizin her işi Allah’a aittir. Bizim gücümüz, doğruya ve yanlışa yönelecek kadardır. Buna inanmalısın. (s.27) (Dinî ileti)

* “Allah’ım” diyordu içinden, sana layık bir kul değilim. Başıma gelenlerin sebebini benden daha iyi biliyorsun. Beni bu durumdan kurtar ya Rabbi...” (s.33) (Dinî ileti)

*Allah'tan ümit kesilmez anne. (s.40) (Dinî ileti)

*Vallahi kardeşim ister inan, ister inanma. Ben o pislikten kurtuldum. Oruç tuttum. İrademi zorladım. Çok zor olduğunu biliyorum. Ama Allah yardım ediyor. Artık sigara bile içmiyorum. Allah'a şükür yeni doğmuş gibi oldum. (s.43) (Dinî ileti)

-Ben çamura battım Semih. Kurtulmam imkânsız.

-Boş sözler bunlar. Kurtulmak iste yeter. Karar ver, sağlam bir karar... Allah yardım eder. (Dinî ileti)

-Kanun var, nizam var oğlum. (s.57) (Evrensel ileti)

*İffet sakinleşmişti. Mehmet'i, başında okunan ayetleri dinliyor gibiydi. Soluk aldığına inanmak güçleşecek kadar sakinleşince Mehmet korkuyla nabzını tuttu. Nabzı düzelmişti İffet'in. Mehmet annesinin elini sevinçle öptü. Abdullah'ın yanaklarından aşağı iki damla yaş süzüldü. Yanık ve içten sesiyle Kur'an okumaya devam etti. İffet'in sükûneti derin bir uykuya dönmüştü ki Mustafa Bey'in hanımı yemek getirdi. (s.74) (Dinî ileti)

*-Allah senden razı olsun. Hep bizi düşünüyorsun.

-Bana, arkadaşlarıma dua et anne.

-Rabbim sizi her beladan korusun.

-Amin. (s.79) (Dinî ileti)

*Okunan ezan belki de kavgaya dönüşmek üzere olan bu tartışmayı kesiverdi. (s.81) (Dinî ileti)

*-Yavrum, aslanım diyerek oğlunu bağrına bastı İffet Hanım. (s.85) (Geleneksel ileti)

*Kenan kendini hiç bu kadar köşeye sıkışmış hissetmemişti. Bütün bunlardan kurtulmanın bir yolu olmalıydı. Başını ellerinin arasına gömmüş hâlde kıpırdamadan duruyor son birkaç haftada yaşadıklarını düşünüyordu. Semih Hoca'nın sözleri aklına geliyordu. İlk başta bunlar boş laf gibi gelmişti ona. Ama sonra şunu fark etti: Adam sapasağlam karşısında duruyordu. Her şey apaçık ortadaydı. Zamanında kendisinden çok daha beter durumdaydı, esrarkeşti. Şimdi ise huzurlu bir hayatı vardı. Başarmıştı. (s.86) (Ahlaki ileti)

*Rabbim bizi cennetinde buluşturur inşallah. Bundan yarım saat sonra İffet Hanım, eşi ve çocukları ellerini tutarken huzurla şahadetler getirerek ruhunu teslim etti. (s.93) (Dinî ileti)

Kırımlı Murat Destanı

*Stalin ve uşakları, zorba iktidarı için en büyük tehlikelerin Türklerden geleceğini düşünüyorlardı. (s.14) (Ulusal ileti)

*Bismillah, diyerek yürüdü. (s.72) (Dinî ileti)

* Yiğitler, köyümüze hoş geldiniz. Neyimizi isterseniz, ak sütümüz gibi helal olsun, verelim size.

Murat ayağa kalktı. Yaşlı kadına yaklaştı:

-Ver elini öpeyim ana.

-Eli öpülecek sensin yiğidim. (s.77) GELENEKSEL

*Burguthan'ın keşfettiği küçük bir akarsuda abdest alıp cemaatle ikindi namazını kıldılar. (s.78) (Dinî ileti)

*Abdest alacağım. Su verin bana. (s.95) (Dinî ileti)

*Murat kerevetin üzerinde teyemmüm etti. Kılmadığı akşam ve yatsı namazlarının kazasını kıldı. Kerevete uzanıp uyumaya çalıştı. (s.95) (Dinî ileti)

*Her sabah olduğu gibi tuvalette gizlice abdest alıp çalıştığı demirhane bölümünün arka kısmında namazını kıldı. (s.101) (Dinî ileti)

*Askerler kapıyı kapatıp gittiler. Murat ekmekle pilavı hemen yedi. Su içerken aklına kılmadığı namazlar geldi. Kalan su ile abdest aldı. Askerler tekrar gelip boşalan kapları götürünce yatağın üzerine oturup peş peşe bir günlük namazın farzlarını kaza etti. Ellerini açıp dua ermeye başladı: “Ya Rabbi! Beni nefsimin isteklerine köle etme. Rızana aykırı düşecek işler yaptırma. Zalimlere karşı mücadele fırsatı verdiğin için sana şükürler olsun...”

Sağ tarafına, başını sağ elinin içine koyarak yattı. Allah'ı zikrederek uyudu. Rüyasında kardeşini gördü. (s.122) (Dinî ileti)

*Hücrenin köşesine yaslanıp arkasına bağlı ellerini köşede kalan boşluğa getirdi. “Allah’ım beni isyandan uzak tut. Şükründen ayırma. Seni unutanlardan etme.” Diye Allah’a yalvarmaya başladı. (s.123) (Dinî ileti)

*Doktor Murat’ın koluna girdi. Onu tuvaletin kapısına kadar götürdü. İki asker kapıda nöbete durdular. Murat abdest alıp dışarı çıktı. Namluların ucunda ve doktorun koluna tutunarak yatağına döndü. Dışarıyı seyrederken tayin ettiği kibleye doğru oturup namazını kıldı. Askerler çok garip gelen bu hareketleri hayretle seyrettiler. (s.126) (Dinî ileti)

*Dalga dalga göklere yükselen bu mukaddes çağrı, eski günlerini hatırlamış yorgun ihtiyarlar gibi hüznlendirmişti Karasubazar sokaklarını. (s.6) (Dinî ileti)

*Bizim zevkle dinlediğimiz bir çağrı onları rahatsız ediyor. (s.9) (Dinî ileti)

*Sıra bize de gelir. Mermer sütunları buram buram terleten, başıboş rüzgârlara yön veren “Allahu Ekber” seslerini anladığımız gün, sıra bize gelir. (s.7) (Dinî ileti)

*Eğer başlayan kavgada yeterince Allah aşkı olsaydı böyle kısa sürmezdi Mehmet. (s.10) (Dinî ileti)

*Yanlış düşünüyorsun. Belki bu kızıl eller kollarımızı bağlar, ayaklarımızı zincire vurur, bizi anadan, babadan, vatandan ayırıp özlemini çektirebilir. Ama kalbimizde sakladığımız Allah’a olan imanımızı yok edemez. O iman ki, kaybettiğimiz her şeyi tekrar alacak güçte. (s.13) (Dinî ileti)

*Mehmet’in genç yüreği aynı imanla coştı. (s.13) (Dinî ileti)

*Bizde tek kirletilmeyen kıymet imanımız kaldı. Ama Kızılordu var gücüyle bu kıymetin üstüne de saldırıyor. Stalin’in yönettiği orkestra, sürekli dinsizlik marşı çalıyor. Haşa, Allah’ın olmadığını, cennet ve cehennemin burjuva tarafından uydurulduğunu zihinlere işlemeye çalışıyorlar. Gençler arasında bu küfür hastalığı gittikçe yayılıyor. Devlete şirin görünmek isteyenlerin kurduğu “Allahsızlar Cemiyeti”nin hedefi önce Rusya’da sonra bütün dünyada Allah inancını kalplerden söküp atmak. Üyeleri “Allah” diyen herkesi devlete ihbar ederek maaş alıyor. (s.13-14) (Dinî ileti)

*Bu millet esaret kabul etmez bir iradeye, ölümden korkmaz bir inanca sahipti. Savaş meydanından kaçmaz, karşılarındaki gücün sayıca, silahça üstünlüğüne aldırılmazlardı. Bu özelliklerinin tek kaynağı Allah'a olan sarsılmaz imanlarıydı. (s.14) (Ulusal ileti)

* “Din afyondur” diye levha asanlar gençlerimizin aklını, namusunu kirletenler, bir şafak vakti konforlu yataklarının ayakta durdu, boğmak istedikleri imanlıları en heybetli hâlde bulacaklar. O imanlı eller tarafından gözlerindeki uyku sersemliğini silemeden boğulacaklar. (s.16) (Dinî ileti)

*Eski bakır ibrikten abdest alan Murat kibleye döndü. Öfke ile çarpan yüreğini ve açlıktan isyan eden midesini susturmaya çalışarak namaza durdu. Namazını kıldı. Dizlerinin titrediğini, midesinin burkulduğunu hissetti. Çaresizliğini huzuruna vardığı Allah'a takdim etmeye çalıştı. Secdeleri dakikalarca sürüyor, gözyaşları dinmiyordu. (s.16) (Dinî ileti)

*Murat ve Mehmet kurdukları Allah'a inananlar Cemiyeti'nin faaliyetlerini çok gizli yürütüyorlardı. Canlarını Allah yoluna adanmış gençler reis olarak seçtikleri Murat'ın bir işaretiyle ölüme gitmeye hazır bekliyorlardı. (s.28) (Dinî ileti)

*Siz Türkler çok zekisiniz. (s.30) (Ulusal ileti)

*Alay da olsa bu sözlerinizi iltifat olarak kabul ediyorum Malinkof. İnancımızdan kaynaklanan kıymetleri yaratıcımıza borçluyuz. Uçsuz bucaksız bir çölde susuz kalmış bir insanın sırtında taşıdığı bir torba altın susuzluğunu gideremez. Bizdeki mananın dış çizgileri sizi endişelendiriyor. Hâlbuki gerçek içimizde... Silah ambarında depolanmış çelik stokları gibiyiz. Işığımız, gecelerin söndüremeyeceği kadar parlak...(s.31) (Dinî ileti)

* “Ben bir Müslümanım ve yalnız Allah'a kulluk ederim. Allah'a itaat etmeyene de itaat etmem.” (s.52) (Dinî ileti)

*Çünkü aksi davranışlara girenlerin acı sonlarına gözlerimizle şahit olduk. Öyle de: Allah tarafından hesaba çekileceğimize, küfre itaatimizin hesabını vereceğimize ve Allah rızası için ölenlerin cennete gideceğine inanmıyor muyuz? (s.71) (Dinî ileti)

*İnanmışımızı ve güvendiğinizi iddia ettiğiniz Allah buyuruyor ki: “Allah dilerse kâfirleri helâk eder. O, kâfirlerden sizin elinizle intikam almak istiyor.” Allah bizi korusun... Âmin. (s.85) (Dinî ileti)

*Her ev bir ailenin mahremidir. (s.88) (Geleneksel ileti)

*Allah beni böyle bir istekten korusun. Ben Allah rızası için savaştım. (s.93) (Dinî ileti)

* “Düşünmek ne zamanı kısaltır ne de ömrü uzatır.” Derler. Uyumaya çalış. Allah’ın yazdığı neyse o olur. (s.100) (Dinî ileti)

*Bir kadın gördü. Hareketlerinden namaz kıldığını anlayınca tuhaf bir sıcaklık kapladı içini. Kadının namazını bitirmesini bekledi. Sonra kapıya vurdu. (s.107) (Dinî ileti)

*Üç mahkûmu yerine mihlayan bir ses duyuldu. İhtiyar, titrek bir ses Kur’an okumaya başlamıştı. Üçü de yarı sevinç yarı heyecanla ayağa kalktılar. Kalp atışları hızlanmaya, dudakları titremeye başladı. Titrek ses, zaman zaman yükseliyor, taş duvarlarda yankılanarak yürekleri titretiyor; zaman zaman da boğulup bir inilti hâlini alıyordu. (s.130) (Dinî ileti)

*Murat işkence odasında... El ve ayak bileklerinden zincirlerle duvardaki kalın halkalara bağlı.

-Söyle bakalım Murat yoldaş; bugün istediğimiz ifadeyi verecek misin? Yoksa biz mi başlayalım.

-Ben yoldaş değil, Müslümanım.

Biliyoruz Müslüman olduğunu. Hatta kalbinde taşıdığı imanına, günde beş defa eğilip doğrulmana da karışmıyoruz. Ama devletin işlerine burnunu sokmanı, kahraman olmaya kalkışmanı istemiyoruz. (s.132) (Dinî ileti)

*Allah’ım sen Rahimsin, Rahmansın, Settarsın, Gaffarsın...(s.135) (Dinî ileti)

*Murat misafir olduğu köy evinde derin bir uykuya daldı. İyi bir Müslüman olduğunu söyleyen ev sahibi Murat’ı rahat ettirebilmek için elinden gelen gayreti göstermişti. (s.153) (Dinî ileti)

*Murat yanına düşen bir bomba ile sarsıldı. Dizlerinde bir acı duydu. Dişlerini sıktı. Sol bacağından dizinden itibaren koptuğunu fark etti. Belindeki kemeri çıkarıp kanı engellemek istedi. Elleri titredi. İradesinin kaybolduğunu yavaş yavaş kendinden uzaklaştığını hissetti.

“Ya Rabbi... Huzuruna geliyorum. Beni bağışla. Şehadetimi kabul et.”

Murat'ın sığındığı tepe karış karış bombalandı. Murat soğuk bir Mart sabahı üzerine isabet eden bombalarla şehit oldu. O ruhunu Allah'a teslim ettiği zaman, gökyüzü tekbir sedalarıyla çınladı. Kalpleri mühürlü zavallılar bu sesi duymadılar. (s.154) (Dinî ileti)

*Sahaflara girip küçücük dükkânlara sığdırılmış kitap hazinelerini seyretmeye başladılar. Açık vitrinlere dizilmiş eski yeni yüz binlerce kitap vardı. Koca çarşmayı gezenlerin sayısı otuzu geçmiyordu. Daha çok sade giyimli, süzgün ve temiz yüzlü insanlardı kitap müşterileri. Dükkânlarda her dilden, her konuda kitap bulmak mümkündü. (s.31) (Eğitim ileti)

*Bir oyun oynanıyordu Sovyet Rusya'da. Tarihin bile utandığı bir dram sahneleniyordu. Stalin'in rejisörlüğünü yaptığı bu oyunda oluk oluk kan akıyordu. Müslüman kanıydı çoğunlukla akan... Orak, çekiç tiyatrosunun kırmızı perdesi her defasında; ağlayan, haykıran, katledilen insan yığınlarının üstüne kapanıyordu. Toprakları işgal edilen, hürriyetleri ellerinden alınan, akıl almaz işkencelere maruz bırakılan Müslümanlar, bu yenilgiyi kabul edip teslim olamıyorlar; komünizmi benimseyemiyorlardı. Zalim ve mazlum arasında adaletin şaşmaz kılıcı gibi duran bu millet, esarete boyun eğerse zaman durmalı, güneş doğmamalıydı. (s.20) (Ulusal ileti)

Nur Dağındaki Çocuk

*Sonunda tankın altına süzülerek girmeye ve bombayı bırakmaya karar verdim. Bulduğum yerden yavaş yavaş aşağıya süzölmeye başladım... Yüzükoyun yattım. Kelime-i şehadet getirerek iki paletin arasına girdim. (s.104) (Dinî ileti)

*Düşman karşısında heybetli bir arslan kesilen Reis, namaz kılarken veya Kur'an okunurken sanki ezilir ve küçülürdü. (s.8) (Dinî ileti)

*Mücahitler hazırlıklarını tamamlayıp mağaradan ayrıldılar. İhtiyar, "yaralı serçe" dediği çocuğun başucuna oturdu. Yanık ve titrek sesiyle Kur'an okumaya başladı. Sesi mağaranın yarı karanlık duvarlarında yankılanıyordu. Yaralı çocuk, çektiği ıstırapı unutmuş, yarı açık gözlerini tavana dikmiş; bu sesi dinliyordu. Bu arada yavaş yavaş kendine geliyordu. (s.10) (Dinî ileti)

*Seni yalnız bulmuşlar. Buraya getirdiklerinde yarı ölü gibiydin. Öldürmeyen Mevla öldürmez. (s.11) (Dinî ileti)

*Tedbirsizlik, kahramanlık değil cahilliktir, dedi. (s.54) (Ulusal ileti)

*-Şehit oldu, mübarek olsun, oldu.

Hocamı yatırdıkları masanın başındaki uzun boylu adam söylemişti bunu. Masaya yaklaştım. Nur yüzü, kısa sakalı koyu kırmızı bir kanla örtülmüş hocamın alnından vurulmuş olduğunu anladım. Yüzünde tatlı bir tebessüm donmuştu. Sanki canlıydı. Babamın “şehitler ölmez” sözünü hatırlamıştım. (s.56) (Dinî ileti)

*Annem ve ev sahibi kadın tepelere bakan pencerenin önünde idiler. Bizi görünce sevinçle boynumuza sarıldılar.

-Kahraman oğlum, dedi annem gururla. (s.71) (Ulusal ileti)

*Elinde tuttuğu fenerin ışığı kahraman yüzünü aydınlatıyordu. (s.87) (Ulusal ileti)

*İki saat sonra Badehşan'dayız Allah nasip ederse.

Bismillah, diyerek ayağa kalktı Reis. (s.94) (Dinî ileti)

*Cevap vermeyeceksin öyle mi? Tankı havaya uçurmak için canından vazgeçtiğine göre cesaretine diyecek yok. Fakat konuşmazsan evine dönemezsin. (s.105) (Ulusal ileti)

*Yanık bir sesin okuduğu yatsı ezanı bir davet gibi geldi bana. Şehrin en büyük camisinin önünde idim. Hemen abdest alıp içeri girdim. Cemaatle namazımı kıldım. Cemaat camiye terk ederken ben bir köşeye çekilmiş imamı bekliyordum. (s.110) (Dinî ileti)

*Derken karlar üzerinde yığılıp kaldım. Yaralı bir kurt gibi dağlarda öleceğim aklıma geldi. Çaresizlik ve ümitsizlik çöktü yüreğime Babamı düşündüm. Onun güçlü ellerine muhtaçtım şimdi. Son gayretimi göstererek ellerimi açtım. Kâinatı yoktan var eden Allah'a yalvardım. (Dinî ileti)

*Yaralı Serçe” dedikleri bu zayıf ve çelimsiz çocuk aslında büyük bir kahramandı. (s.114) (Ulusal ileti)

*Mücahitler gözyaşları arasında tekbir getirerek, düşmanın yenilgisini seyrediyorlardı. (s.132) (Dinî ileti)

*Yaralı Serçem. Şehit olmak en büyük lütuftur. Bu yarışı baban kazandı. (s.132) (Dinî ileti)

* Yerinden fırlarken yüzünde gördüğüm tebessüm, son hatırasıydı. O Allah'ın katına bu tebessümle gitmiş, mücadelesini bana bırakmıştı. Onu hep bu tebessümle hatırlayacak ve yeniden bulana kadar onu aramayı sürdürecektim. (s.133) (Dinî ileti)

Yaralı Serçe

*Herat şehrinin ışıkları bir sis perdesinin gerisinde hayal meyal görününce ilk konuşan Reis oldu:

-Selam sana evliyalar beldesi. (s.95) (Dinî ileti)

*Dış kapıya gidip eşiğe oturdum. Yarım saat kadar bekledim. Yaşlı adam ısrarlarıma rağmen üst üste çay getiriyordu. Gerçi bu çaylar soğuk havanın tesirini azaltıyordu bende. Fakat ihtiyarın torunu yaşında birine hizmet etmesine üzülüyordum.

-N'olur saygıdeğer büyüğüm. Benim için yorulmayın artık.

-Sen bizim için canını ortaya koymuşsun ya! (s.104) (Ulusal ileti)

*- Sen müezzin misin?

-Adım Bilal efendim. (s.123) (Dinî ileti)

*Mücahitler hep bir ağızdan tekbir getirmeye başlayınca heyecanımız doruk noktasına çıkmıştı. (s.15) (Dinî ileti)

*Acıyla kıvranan ve haykıran mücahidin başı bir an hareketsiz kaldı. Yalnız dudaklarında hırıltı, yavaş bir sesle Kelime-i Şehadeti tekrar tekrar söylüyordu ve dudaklarında acı bir tebessüm dondu. Gözler odanın görünmeyen bir noktasına mihlandı.

Cafer kolundaki bu mübarek başı yavaşça yastığa bırakıp açık kalan gözlerini kapattı.

-Allah rahmet eylesin.

-Amin.

Bu temenni odada yankılandı. Benden başka üç mücahit Allah'a kavuşan arkadaşlarının son feryadına uyanıp şahadetine şahit olmuşlardı. (s.32) (Dinî ileti)

*Düşman karşısında çaresiz kalınca doğruyu konuşmaktansa susmak hayırlıdır. Susunca işkence görmektense yalan söylemek iyidir. (s.36) (Dinî ileti)

* “Düşmanın ve senin durumuna bak, ona göre plan kur ve hemen tatbik et” (s.39) (Ulusal ileti)

*O anda gördüğüm manzarayla irkildim. İki gölge sürüne sürüne aşağıya biraz önce saf dışı bıraktığımız askerlere doğru iniyordu. Kara çarşaflarıyla peş peşe iki gölge gibi aşağıya doğru sürünenler Mirza Ağa'nın karısı ile kızıydı. Benim cesaretimin yetmediği işe onlar cesaret etmişti. Onlara dua ediyordum. (s.60) (Ulusal ileti)

*Siyah çarşafının yenleri uçuşarak koşan Saliha'nın tiz ve içli sesiyle “Allahuekber” diye haykırışı yüreğimi titretmiş ve bütün vücuduma milyonlarca iğnenin batışını andıran bir ürperti girmişti. (s.61) (Dinî ileti)

*Mücahitler bu zalimlerin cezasını vermiş, hiçbirini sağ bırakmamıştı. Yıldırım Reis'in “Hücum eden daima kuvvetlidir” sözüne şimdi çok hak verdim. (s.61) (Ulusal ileti)

*Kadının hiçbir geliri yoktu. Komşuların verdikleriyle geçiniyordu. Bu durumu anlayınca:

-Size yük oluyorum, dedim.

-Ben verici değilim, rızık yiyiciyim. Seni yaratan rızkını verir. Bir daha böyle saçma sözler duyarsam kızarım, dedi. (s.69) (Dinî ileti)

*Karanlığa yumulan gözlerimi yine karanlığa açtım. Hiçbir taraftan toplu iğne başı kadar da olsa ışık almayan hücremin zindanında tuhaf bir aydınlık vardı. Her şeyi birbirinden fark edecek kadar görebiliyordum. İnsan gözünün sadece görme aracı değil, aynı zamanda ışık kaynağı olduğunu bu hücrelerde öğrendim. (s.76) (Dinî ileti)

*Sesim çıksa da çıkmasa da beni duyacak olan Allah'a sığındım. Sabır diledim ondan. Yüreğimin çekemediği acıya gücümün yetmediği çaresizliğe sabır... (s.78) (Dinî ileti)

*Akşam olduğunda Reis'in emriyle hazırlığa başladık. Aniden yola çıkışımız mücahitleri çok üzmüştü. Kalmamız için ısrar ediyorlardı. Yıldırım Reis ize gösterdikleri misafirperverliğe teşekkür edip:

-Yapılacak çok mühim işlerimiz var, dedi. İsrar etmeyin. (s.94) (Geleneksel ileti)

*Ama şu anda yanında oturan ihtiyara duyduğu saygı ve sevgiyi, hayatım boyunca hiç kimseye karşı görmemiştim. Şeyh Abdullah ismi anılınca, Reis'in titrediğini yüzünün ağlamaklı bir hâl aldığını hayretle görmüştüm. (s.107) (Dinî ileti)

*İşgalden beri dağlarda mücadele eder. Anne ve babası şehit oldu. Kölenizin yanından ayrılmazlar. Cesur ve beceriklidir.

-Demek hem öksüz hem yetim kaldın?

Vücudumun titrediğini hissettim. “Evet” kelimesi boğazımdan hıçkırıklarla birlikte çıktı.

-İki cihan güneşi de öksüz ve yetimdi...

Beynimin kaynadığını, kalp atışlarımın hızlandığını hissettim.

-Allah, dinden yetim; imandan öksüz bırakmasın.

İşte teselli pınarımı bulmuştum. Aylarca köy köy, şehir şehir dolaşmıştım. En zor dağları aşmıştım. Zindanı, açlığı, işkenceyi, savaşı, yanan yıkılan evleri, üst üste yığılan insan cesetlerini, boynu bükülmüş çocukları, dizlerini döverek ağlayan anaları görmüştüm. Yüzlerce olay, yüzlerce el beni teselliye çalışmıştı. Gördüğüm her acı bana derdimi hatırlatmış, yarımı deşmişti. Fakat Şeyh Abdullah'ın iki cümlesi bana yetmişti. (s.109) (Dinî ileti)

*- On sekiz bin âlemi “Ol!” emriyle yoktan var eden Allah, dilerse düşmanını bir anda yok eder. Efendim, maksat bizim sıkıntı çekerek Allah'a yaklaşmamız. Bize hizmet fırsatı veren düşmana düşmanlık ettiren Allah'a şükürler olsun.

...

Çektiğimiz sıkıntılar, kaybettiğimiz şeyler, döktüğümüz gözyaşları bizimle ahirete gelecek olan amellerimizdir.

...

Allah'ın dostlarına düşman olmak, Allah'a düşmanlık gibidir. Sakın aramızda anlaşmazlıklar çıkarmayalım. (s.110) (Dinî ileti)

*O gün akşamı iple çektim. Evin büyük odası dolup dolup taşıyordu. Ev sahibinin ısrarına rağmen gelenlere hizmet ettim. Yaşım küçük olduğu için hizmet bana düşerdi. (s.113) (Geleneksel ileti)

*Şeyh Efendinin huzuruna girenler oturduğu yere kadar dizlerini sürüyerek varıyorlardı. Huzurundan ayrılanlar da aynı şekilde diz üstü sürünerek dışarı çıkıyorlardı.

Gerçek sevgi ve dostluğu bu insanlarda gördüm. Birbirlerine karşı çok saygılı davranıyorlardı. Her biri bir diğerrinin rahatı için çalışıyordu. Gösteriş, öne geçme yarışı, kendini tanıtmaya gereği bu insanlarda yoktu. Ben de onlara hizmet etmekten zevk almaya başladım. Hepsinin bakışları temiz, yürekleri nurlu, boyunları büküktü. Gözlerinde Şeyh Efendinin bakışlarındaki pırıltı yansıyor. (s.113-114) (Dinî ileti)

* “Ateşin yakmadığı tek şey Allah aşkıdır... Hazreti İbrahim aşkla dolu olduğu için, ateş onu yakamadı. Aşk ateşi söndür...” (s.114) (Dinî ileti)

* Saatlerce sürdü sohbet. Bu sohbe susamış insanlar, Allah'ın ismini Hz. Muhammed'in ismini duydukça ürperiyorlardı. Manevi bir meltem saatlerce kalpten kalbe esiyordu. (s114) (Dinî ileti)

*-Ağaçlar rüzgârla beraber şarkı söylüyor.

Reisin yüzünde ince bir tebessüm...

-Allah'ı zikrediyor ağaçlar.

-Ağaçlar Allah'ı zikreder mi?

-Bildiğimiz ve bilmediğimiz bütün varlıklar zikreder.

-Şu ırmak da mı?

-Yaratılan her şey kendi dilinde, her an “Allah” der.

Reisin bu sözleri, rüzgârdan daha çok uykumu kaçırdı. Tekrar arabaya binip yola koyulduğumuzda kâinatın zikrini hem duyan hem de gören bir Reisle arkadaşım., onun elinden tutmuş olmanın heyecanını yaşıyordum. (s.118) (Dinî ileti)

*Peygamberimiz: “Harp hiledir” buyurmuşlar. Elbette tankların, topların, makinelilerin üstüne silahsız mücahitler, “hücum” emri verilmez. Karşı karşıya gelince yenilmesi güç olacak kuvvetlere karşı hile yapmak gerekir. Biz de bunu planladık günlerce. (s.119) (Ulusal ileti)

*Sayıların değil yüreklerin gücüne inan. Hem biz üç değil, beş kişiyiz. (s.124) (Ulusal ileti)

*Ülkemin şehrini serbestçe dolaşmak benim en tabii hakkımdı. (s.132) (Ulusal ileti)

*Onlar şehit oldu.

Gözlerimi yummuştum. Selman ve Demirci’yi son gördüğüm anı gözlerimin önüne getirdim. Zor bulunur yığıttı ikisi de. Beraberliğimiz kısa sürmüştü ama onlara ısınmış onları sevmiştim.

-Ağlama

Yanaklarıma yayılan sıcaklığı Reis’in bu sözüyle fark ettim. Elde miydi ağlamamak...

-Biz yaşamak için savaşıyoruz ki...

-Biliyorum Reisim.

-Onların öldüğüne mi inanıyorsun?

-Onların öldüğüne kesinlikle inanmıyorum.

-Öyleyse ağlama. (s.131) (Dinî ileti)

*Şeyh Efendinin duasını alıp yola çıktık. (s.138) (Dinî ileti)

*-Rızkı veren Allah’tır.

...

*Er ya da geç vatanım kurtulacaktır. Buna inanıyorum. Ama o güzel günleri ben de görebilir miyim?..

Takdir Allah'ındır. (s.142) (Dinî ileti)

Cimcime Tavşan

Herkesin kendine göre bir gücü, gidebileceği bir yolu vardır. (s.22) (Evrensel ileti)

*Demek ki, kendine fazla güvenen kişi her zaman kaybeder. Sabır gösteren kişi de her zaman kazanır. (s.23) (Evrensel ileti)

*Evet arkadaşlar... Siz de en önemli rolü alacaksınız. Hangi rolü mü? Tabi ki seyirci rolünü...(s.37) (Evrensel ileti)

*Bir tiyatro seyircisi nasıl olur biliyor musunuz? Oyunu sessizce izler. Gerektiği yerde alkışlar. (s.38) (Eğitim iletisi)

*Okusam böyle mi olurdu? Benim çektiklerimi oğlum çekmesin diye, annesinin çektiklerini kızım çekmesin diye, ikisini de okutuyorum. Kız okuyor ama Yavuz benim gibi olacak. Sen de o zaman vicdan azabı duyarsın ama iş işten geçmiş olur. (s.91) (Eğitim iletisi)

*Sen köpüklü bir kahve yapacaksın, ikimiz beraber karşılıklı hüpleteceğiz. (s.88) (Geleneksel ileti)

*O nasıl söz! Her şeyi açıkça söylemek varken yalan mı söyleyeyim. Sen de çocuklarına kötü örnek oluyorsun Ayşe Hanım! (s.91). (Evrensel ileti)

*Hak etmediği hâlde bir öğrenciye sınıf geçirmek, hastaya yanlış ilaç vermek kadar tehlikelidir. (s.95) (Ahlaki ileti)

*Haylazlığın faydasızlığını, çalışmanın yararlarını anlatsaydınız. (s.96) (Eğitim iletisi)

*Keşke elimizden gelse de memleketin hatta dünyanın bütün çocuklarıyla ilgilenebilsek. Çocukların hepsi aslında tertemiz. Bütün kötülükleri büyüklerden öğreniyorlar. Çocukların ahlakını bozan filmleri çocuklar mı yapar? Onları şiddete iten romanları onlar mı yazar? (s.96) (Ahlaki ileti)

*Bedenleri ve cüzdanları şişmiş büyükler. Aslında ne kadar küçücükler! (s.97)
(Evrensel ileti)

*Faydasız olur mu hiç! Evinize gelen mektubu kendiniz okumak istemez misiniz? otobüs durağında hangi otobüse bineceğinizi başkasına sormak zor gelmiyor mu? Elinizde bir adres olsa okuyup tek başınıza yolunuzu bulmak daha güzel değil mi? İşten yorulunca günlük gazetelere göz atma, boş vakitlerinizde faydalı kitaplar okumak istemez miydiniz? (S.97)
(Eğitim iletisi)

*İnsanın ihtiyaçlarını gidermek için çarşıya pazara gitmesi ne kadar normale, okuma-yazmayı öğrenmek için kursa gitmesi de o kadar normal. (s.98) (Eğitim iletisi)

*Utandım ve geri döndüm. Bu çiçekleri sizin için topladım. Elveda öğretmenim (s.99)
(Ahlaki ileti)

*Topla bakalım çöpleri! Herkes çöp dökerse ne olur bu mahallenin hâli. (s.131)
(Evrensel ileti)

*İşte bak ne güzel oldu. Hiç yere çöp dökülür müymüş? Şimdi git onları çöp tenekesine dök. (s.132) (Evrensel ileti)

*Bu nasıl olur? Hem okuma yazma bilmezsin! Hem de ülkeme kral olmak istersin! Bu ne cahillik bu ne had bilmezliktir. (Köpeğini gösterir) Bu da okuma yazma bilmez, sen de. Hiçbir farkınız yok! Tez ülkemın dört bir yanına haber salın! Ülkemde okuma yazma bilmeyen kalmayacak! (s.137) (Eğitim iletisi)

*Okuma yazma öğrenmenin ne kadar önemli olduğunu anladım. (s.139) (Eğitim iletisi)

*Unutmayın bu çevrede başkaları da yaşıyor!.. Temiz bir dünya, başkalarını düşünen insanlarla kurulur. (s.160) (Evrensel ileti)

*Çevreye duyarlı olmak, çevrecileri alkışlamaktan daha kolay. (s.160) (Evrensel ileti)

*Temiz insan, temiz çevre, temiz dünya! (s.160) (Evrensel ileti)

*Dünya durdukça her türlü kirlenmeye karşı savaş! Söz verelim, söz verelim, söz verelim... (s. 160) (Evrensel ileti)

4.2.2. Olumsuz İletiler

Bir Küçük Osmancık Vardı

*Şebnem oyunu çok sevdiği için derslerinde başarısızdı. (s.88) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Babası her akşam Şebnem’i sıkıştırıyor, “Onun gibi çalışacaksın” diyordu. Evlerinde hep Hüseyin konuşuluyordu. Bu hâl Şebnem’i kızdırıyordu. Köyden yeni gelmiş bu çocuğun, okuldaki başarısını da çok kıskanıyordu. (s.89) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Hele Hüseyin’in kitaplık kolu başkanı seçilmesine sinir olmuştu. (s.89) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Parayı getirince çocuğun yerini öğreneceksin. Başka ihtimal, başka pazarlık yok, dedi karşındaki. (s.14) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Ayşe Kadın’ın yüzünde yer yer çürükler vardı. (s.75) (Şiddet iletisi)

*İki aydır böyle. Dayak yemediğim gün yok. (s.75) (Şiddet iletisi)

*Üç ay oldu işten çıkalı. Elinden gelse iki günde bir beni buraya gönderecek. Bir ay kadar oldu. Size gelip yalan söylemiş. Kemal trafik kazası geçirdi demiş. Abdullah Bey savmış onu. (s.75) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Ayşe Kadın son mahkemede boşanma kararı verilince çok sevindi. Kendini ağır bir yükten kurtulmuş gibi hissetti. Mahkeme koridorunda bahçıvanın öfkeden kızarmış yüzüyle küfredip gitmesine aldırış etmemiş, yalnızca yavaş bir sesle:

-İnşallah senin yüzünü bir daha görmem, demişti. (s.86) (Kötü alışkanlık iletisi)

Yiğit Mustafa

*Hoca diyor ki; Rıza’ya evi geri ver. Kalan borcunu taksit taksit ödesin. Faiz de alma.

Kemal Bey, iğrenç bir kahkaha attı. Tabii faiz günahdır hocaya göre.

Ne diyorsun Kemalciğim faiz veren de alan da ateşteymiş. (s.32) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Siz hasta fakat doktordan köşe bucak kaçan birine benziyorsunuz. (s.33)
(Bilimsellikten uzaklaşma iletisi)

*Osman Bey sarhoş kafayla yakaladığı bu gerçeği, usta bir dedektifin yakaladığı ipucu gibi değerlendirerek çevresindeki dostların, dostlukların dayandıkları menfaat oturaklarını düşünmeye başladı. Kendini iğrenç bir dünyanın içinde hissediyordu. (s.34) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Osman Bey, evinin salonunda yalnız başına içki içiyordu. Doldurduğu her kadehte tereddüt, aldığı her yudumda pişmanlık vardı. Birkaç defa bırakmayı denemiş fakat başaramamıştı. Son olaylar onu içkiye daha çok yaklaştırmıştı. (s.59) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Bakkal Seyfi akıllı adam. Böyle her önüne gelen zavallıya acımadığı için dükkânı hızla büyüyor. Hayatta yükselmenin birinci şartı başkalarına acımamaktır. (s.11) (Kötü alışkanlık iletisi)

Bin defa yüz defa söylerim. Aklın başına gelene kadar, menfaatlerini düşünen bir adam olana kadar söylerim. Acımanın sonu olmadığını, merhamet kapılarını bir defa araladın mı ne kadar istismarcı varsa bu kapının önünde toplanacağını bilmelisin... (s.11) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Kumar masasında yüz binler kaybediyorsun değil mi?

-Oynamasını öğren sen de kaybet... (s.12) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Sen ne dersen de Mustafa sarhoşluk tatlıdır. Ben korkak biriyim. İçince bir kahraman gibi oluyorum. Aklıma eseni yapıyor, hatta ağlayabiliyorum. Bak buna cevap veremezsin, içki cesaretin kaynağıdır. (s.13) (Kötü alışkanlık iletisi)

*İçkinin tesiriyle saçma sapan sürdürdüler konuşmalarını. (s.32) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Kemal Bey, Osman Bey'in yenilgisine için için sevinirken, karakterinin gereği, yağcılık yapmaktan da geri durmuyordu. (s.32) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Adamı Tarlabası'ndan Kızıltoprak'a dolmuşta götüremezdim. Böğrüne dayadığım tahta bıçak olmasa zor itaat ederdi. (s.63) (Şiddet iletisi)

* “Hanım teyze, rahat yolculuk etmek istiyorsan taksiye binseydin.” Mustafa sesini duyduğu bu genci göremedi. Görse de yapacağı bir şey yoktu. Orta yaşlı bir hanım, yanındaki arkadaşına: “Şimdiki gençlerde hiç terbiye yok” dedi, ilk durakta bindiği anlaşılan ve oturduğu yerde uyuyor numarası yapan bir çocuğa bakışlarını dikerek. Nezaketler, incelikler, güzel ahlak nasıl çıkmış hayatumuzdan böyle, diye düşündü Mustafa. (s.70) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Ben dışardan mal ithal etmiyorum. Türkiye’de yapılan üzerine yabancı markalar basılan, Avrupa malı diye kapışılan malları satıyorum. Ben de ister istemez bu tezgâhla mafyaya çalışıyorum. (s.72) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Göbekli çileden çıkmıştı. Mustafa’ya tekme tokat girişti. (s.78) (Şiddet iletisi)

*Silahını çıkardı. Tavandan uzun bir kablo ile sarkan büyük ampule nişan aldı. Tetiğe dokundu ve merdivenden çıkabileceği bir noktaya fırladı. Hesap etmediği bir tehlike çıktı karşısına. İri bir köpek havlayarak üzerine atıldı. Köpeğin kafasına şiddetli bir yumruk indirdi. Köpek kendinden geçmişti. Mustafa yerinden fırladı bodrum kapısından içeri girmeye çalışan adamın arkasına atladı... (s.93) (Şiddet iletisi)

*Birlikte camiye gittiler. Tekrar eve döndüklerinde Mustafa acıktığını hissetti, mutfığa girdi. Kendine sade bir yemek hazırladı. Çay demleyip karnını doyurdu. Çayını içerken günlük gazetelere göz attı. Parça parça edilen, kaybolan insanların haberleri, gazetelerde alışılmış üç beş kelime oluveriyor, artık okuyanlar da etkilenmiyorlardı. İnsanlar arasındaki manevi bağlar lif lif çözülüyor, herkes kalabalıklar içinde yaşayan, yalnız adamlar oluyordu. (s.111) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Sevgili oğlunuz Sırrı’ya karşı iki şey istiyoruz. Fatihli Mustafa artı üç yüz bin. (s.116) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Ses bombası patlamıştı, çantayı almaya gelen iki kişi ne olduğunu anlayamadan kaçtılar. (s.126) (Şiddet iletisi)

*Mustafa, bu kadar kalabalık olabileceklerini tahmin etmemişti. Üzerine kurşun yağıyordu. Silahın boşalan şarjörünü değiştirdi. Büzülerek hedefi küçültmeye çalıştı. Çukurdan uzaklaşması mümkün değildi. Akşam karanlığı da olsa bembeyaz karlar üzerindeki karaltıyı saklayamazdı. (s.127) (Şiddet iletisi)

*Goril bir tekme salladı Mustafa'nın böğrüne. Sonra homurdanarak uzaklaştı. Mustafa kıpırdamak istedi, fakat her hareketi bıçak gibi saplanır bedenine. (s.132) (Şiddet iletisi)

*Mustafa ayaklarından vurduğu Sakallı'nın mermisi bitsin diye bekliyordu. Çünkü kendi mermisi bitmişti. Nereden bilebilirdi şarjörde bu kadar mermi kaldığını. Sakallı son mermiyi ateşleyince, biraz önce Osman Bey'den gasbettiği silahı çıkarıp ateşe devam etti. (s.149) (Şiddet iletisi)

*Ben nasıl tahammül edebilirim o şarkıcı kadına? Nasıl göz yumabilirim babamın merhametsiz, sarhoş dünyasına? (s.30) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

Yasemen

*Sonuna kadar açılmış pencerelerin pis havayı boşaltmaya yetmediği bir kahvehanede arkadaşları ile kumar oynuyordu. (s.5) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Ömer üst üste dört tokat vurdu Fatma'ya. (s.10) (Şiddet iletisi)

* Fatma gürültülü bir ağıta başladı:

-Üstelik her Allah'ın günü dayak yedim. Beni sağ bulduğuna şükret. (s.36) (Şiddet iletisi)

*Bir parça esrarın peşinde hepimizi harcadın. (s.49) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Fatma'nın gittiği yeri açıklaması, tekrar bir araya geldikleri bir yıllık beraberliğin ilk tartışmasını getirmişti:

-Fala bakan bir hocaya gittim.

-Ne demek fala bakan hocaya gittim?

-Komşular söyledi. Çok yaman bir hocaymış. Kırk yıl önce kaybolan şeyin yerini bilirmiş.

-Bunun manasını biliyor musun?

-Canım ne kızılıyorsun. Denize düşen yılanı sarılır.

-Bak Fatma. Öylesine cahilsin ki büyücüyle hocayı ayıramıyorsun.

-Ne bileyim komşular öyle söyledi. (s.81) (Batıl inanç iletisi)

* Güvenilir bir hırsız der gibi büyücü hoca diyorsun. İnsan hem hoca hem büyücü olamaz. Büyücüler, senin gibi cahilleri aldatabilmek için hoca kılığına girerler. (s.82) (Batıl inanç iletisi)

Gül Yarası

*Zil çaldığı zaman sınıf kapıları, koridorlar her zaman olduğu gibi uğultu ve izdihama sahne oluyordu ve 9-B sınıfında belli öğrenciler sınıfa öğretmenden sonra giriyorlardı. (s.6) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Züleyha Hanım günün yorgunluğunu poker masasında atmaya çalışıyordu. (s.18) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Senin kafanı yine birileri karıştırmış. Ben biliyorum bunu yapanı. O yobaz edebiyat öğretmenin değil mi? (s.20) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Anemin kusuruna bakma Fatma. Babam da aynı kafada... Nasıl bir hayatım olduğunu tahmin edersin. (s.28) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*O akşam filmin bitmesi şerefine bir parti veriliyordu ve Fatma partinin baş konuğu olmuştu. Set işçileri ve figüranlar hariç bütün ekip oradaydı. Su gibi içki içiliyor, flaşlar patlıyor, köşelerde özel dedikodularla herkes birbirini çekiştiriyordu. Züleyha Hanım birbirini ardına yuvarladığı viskilerin de etkisiyle coştukça coşuyordu. (s.30) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Cavidan, zamanında güzelmiş. Eskiden ufak tefek rollerde oynamış, sonra figüranlığa düşmüş, daha doğrusu layık olduğu yere. Ben acıyıp yanına aldım. Yoksa harcanıp gidecekti zavallı. (s.34) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Fatma, yaralanmış gibi bir sızı duydu içinde. “Harcanmış harcanacağı kadar” diye düşündü. Cavidan Hanım’ın oynadığı bir film sahnesi canlanıverdi hayalinde. Onu elde etmek için köyün erkekleri birbirini kırıp geçiriyordu. Şimdi ise Cavidan Hanım bir yönetmenin hizmetçiliğinde, harcanmaktan kurtuluyordu. (s.35) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*-Bak kızım, beni bir baba olarak kabul et ve öyle dinle. Anneniz Züleyha Hanımefendi saygın kadındır. Keşke bütün öğrencilerimizin anneleri sizin anneniz gibi özgür, çağdaş, ileri

görüŖlü olabilse, bazı velilerle konuşurken sıkılıyorum. Bütün öğretmenler, öğrenciler sizinle gurur duyuyor. Okulumuz sayenizde meşhur oldu. (s.38) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Seni bu sinema işinden soğutanları biliyorum. Başta edebiyat öğretmenin Mustafa Bey; sonra kimya öğretmenin Cemil Bey ve din hocanız Hüseyin Bey... Hele hele Mustafa Bey Millî Eğitim camiası için yüz karası. Adamın arkası da kuvvetli... Kurtulamadım bir türlü. Sen derslerinde başarılısın. Bırak çevrendeki olumsuzlukları kendine dert edinmeyi de hayatını yaşamaya bak. Seni bu odaya niçin çağırdım, neler konuşuyoruz. Ben hiçbir öğrenciyi böyle karşıma oturtup dinlemem. Kıymetini ne kadar sevdiğini bil. Asıl sana söylemek istediğim şu: Sakın bazı yobazların etkisi altında kalıp sinemayı bırakma. Ben seni var gücümle desteklerim, gelmediğin günler idare ederim. (s.39) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Fatma sürdürmedi, dudaklarının titrediğini hissetti. Annesinin sarhoş hâli, eve gelip giden dost görünüşlü kadın ve erkek arkadaşları, ikiyüzlü tavırlar geçti hayalinden. (s.42) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Bak Fatma, televizyoncular gelince sen de bizim gibi Mustafa Hoca'dan şikâyet etmezsen benimle arkadaşlığın burada biter. (s.5) (Kötü alışkanlık iletisi)

*İnsan inandığı doğruları söylemekten elbette rahatsızlık duymazdı. Fakat sözlerinin çarpıtılması, iftiraya uğramak üzücü bir durumdur. Öğretmeni okuldan atılabilir, bir hiç uğruna hayatı alt üst olabilirdi. Öğretmenini şikâyet eden arkadaşları böyle bir iftirayla ne kadar kötü bir şey yaptıklarını hesap edemeyecek kadar düşüncesizdiler. (s.7) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Fatma'nın aldığı teklif çoktan duyulmuş, okulun koridorlarında, bahçesinde Fatma konuşulur olmuştu. Kimileri onu tebrik ediyor, kimileri de kıskançlık göstererek onu görmezlikten geliyordu. Zehra ise kıskançlıktan ne yapacağını şaşırılmış bir hâldeydi. Fatma'yı görmeye bile tahammülü yoktu. (s.16) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Sadun Bey nezaketli küfürlerini peş peşe sıralıyordu. (s.34) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Bak Fatma, bu gördüğün keyif verici bir madde. Çetin bu harmandan sigara yapacak Biz içeceğiz, sen içmiyorsan içme. (s.36) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Sen artık bir liseli değilsin, bir film yıldızısın. Yani artık yoğun ve stresli bir hayatla tanışacaksın. Üstelik zirveye tırmanan biri olarak yükseldiğin zirvede nasıl tutunacağını da hesaplamalısın. Bütün bu karışıklıkların üstesinden gelmek ya da kendini rahatlatmak için

hayatını bu tür şeylerle renklendirebilirsin. Tabi aşırıya kaçmamak şartıyla...(s.36) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Fatma sanki onu duymuyormuş gibi davranıyordu. Ayağa fırlamak, “Sizin göklere çıkardığınız annem bir esrarkeş...” diye haykırmak ve bu değerlere inanmadığını, başarı gibi görünen olaylardan utanç duyduğunu söylemek istiyordu. Bu cesareti kendinde bulamadı. (s.38) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Annesi bile anlamıyordu onu. “Bu saçmalığa bir son vermeni sabırla bekliyorum” diyordu. “Örtünme fikrini de nereden edindin. Çağın gerisinde kalmanı, hayattan zevk almadan bir ölü gibi yaşamamı istemiyorum.” (s.48) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Fatma ilk defa annesine nefretle baktı. Uyuşturucu almasına göz yumacaktı demek. Bu nasıl bir dünyaydı böyle. Kendini koruyacağına dair özgüveni zayıfladı birden. “Bu dünya bir uçurumda dönüyor, dönmüyor sürekli düşüyor ve ben içinde olduğum sürece düşmediğimi söyleyemem. Artık dur demeliyim bu gidişe, çok geç olmadan geri dönmeliyim.” Zeloş kızının gözlerindeki öfke ve şaşkınlığı fark etmiş ve korkmuştu. (s.36) (Kötü alışkanlık iletisi)

Bir Avuç Ateş

* Pencereden dışarıyı seyrediyor önünde uzanan sokakta çocukluğunu arıyordu. Şimdi çok değişmişti bu sokak. Toprak beton yığınları arasında kaybolmuştu. İnsanlar çok kısa zamanda değişivermişti. Zaten eski komşularının çoğu mahalleyi terk etmişti. Koca mahallede baba dostu yok denecek kadar azdı. (s.7) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Bu, çok büyük bir organizasyon. Ortadoğu ve Balkanların en büyük kumar merkezi yapılacak. (s.14) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Seyfi Bey, Abdullah’a Pazar yerinde rastlamış hemen onun koluna yapışmıştı. Aslında şu kumarhane meselesi çıkmasa belki Abdullah’la hiç tanışmayacaktı. Yıllardır aynı mahallede oturur ama selamlaşmazlardı bile. Seyfi Bey, evleri satın almak için elinden geleni yapıyordu. (s.18) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Evlü ve iki çocuk babası Nuri, Kenan’ı açıkta bırakmamış, alıp evine getirmiş, yemeği birlikte yemişlerdi. Nuri’nin eşi Kenan’ın yüzüne bile bakmamış, hatta Nuri’nin ısrarına

rağmen “hoş geldin!” bile dememişti. Kadıncağız kocasının zaman zaman eve getirdiği serseri arkadaşlarından bıkmıştı. (s.42) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Kenan, Nuri'nin yanında neşeleniyordu. Böyle tipleri severdi. Sabaha kadar içip eğlenmişlerdi. Kenan sıkıntılarını geçici bir süre de olsa unutmuştu. (s.42) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Kenan, Abdullah'ın büyük oğluydu. Askerden geleli bir buçuk yıl olmuş doğru dürüst bir işe girememişti. Serserice bir hayatı vardı Kenan'ın. Ancak yiyecek veya yatacak bir yer bulamazsa eve geliyordu. Ne babasına saygısı kalmıştı ne de kendi içinde bir ölçü, bir sınır taşıyordu. Kenan'ın serseriliği ortaokul sıralarında başlamış, bugüne kadar da aralıksız devam etmişti. (s.7) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Yeraltı dünyasının babaları Beşiktaş'ta üç sokağın çevrelediği geniş bir adayı ele geçirip burada bulunan tam yetmiş evi yıkmayı ve buraya Orta Doğu'nun en büyük kumar merkezini kurmayı planlamışlardı; bu iş için de Seyfi Bey'i görevlendirmişlerdi. Seyfi Bey o mahallede oturuyordu. Mahallenin çoğunu iyi tanırdı. Hepsiyle teker teker görüşmüş, Abdullah Bey hariç hepsini evini satmaya razı etmişti. Abdullah Bey de önce itiraz etmemişti bu teklife. “Düşünelim” demiş fakat evlerin yıkılıp yerine meyhane ve kumarhanelerin yapılacağını duyunca “evimi satmıyorum” diye diretmeye başlamıştı. (s.11) (Kötü alışkanlık iletisi)

* Hesapların da hayli kabarmış. Ev meselesini hâledemezsen paramı isterim. (s.13) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Abdullah ciddileşti. Elindeki bıçağı bırakıp Kenan'a doğru yürüdü. Onu tokatlama isteği duyuyordu; yapamadı. (s.23) (Şiddet iletisi)

*Bağırarak yerinden fırladı Kenan. Önce masayı sonra duvarı yumrukladı. Daha sonra da saçlarını yormaya başladı. (s.24) (Şiddet iletisi)

*Araba durdu, aşağı indiler. Abdullah'ı da ite kaka arabadan indirdiler. İyice hırpaladılar. Abdullah'ın karşılık verecek gücü kalmamıştı. Sonunda düştüğü yerden kalkamadı. Gözlerinin karardığını hissetti. (s.30) (Şiddet iletisi)

*İki esrarkeş Abdullah'ın üzerine çullanıp ceplerini boşalttılar. Abdullah fazla direnemedi. (s.31) (Şiddet iletisi)

*Ben eve gidemiyorum. Mafyaya borçlandım. Beni yakalarlarsa mahvederler. Bu yolları bilirsin. (s.43) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Kenan, gece yarısına kadar uyumadı. Figüran Ali'nin Tarlabası'ndaki tek odalı evinde dört ahabap geç vakte kadar sohbet etmiş, birbirlerine dert yanmıştı; sonra da her biri bir köşede sızmıştı. Kenan kurduğu planı gerçekleştirmek için uyumamıştı. Herkes sızınca da Yusuf'un yanına uzanmıştı. Daha önce Yusuf'ta Naci'nin emanet parasının olduğunu öğrenmişti. "Üç altın, en az iki yüz bin lira da para..." diye geçiriyordu içinden. O paketi Yusuf'tan ne pahasına olursa olsun almayı kafasına koymuştu. Götürüp Seyfi'ye vermeyi, canını kurtarmayı tasarlıyordu. (s.53) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Git peşimden Ali, öldürürüm seni! (s.56) (Şiddet iletisi)

*Bekçilerden birine sersemletici bir darbe vurdu. (s.56) (Şiddet iletisi)

*Ali Kenan'ın kaçabileceği korkusuna kapılıp altın ve paraları koyduğu cebine, korku ve telaşla sarıldı. Kot pantolonunun arka cebi, uğruna kavga verilen mendille beraber Ali'nin elinde kaldı. Kenan mendili tekrar alabilmek için çırpındı ama yerden kalkan bekçinin cop darbesiyle engellendi. Üst üste sırtına inen cop darbeleri Kenan'ın direncini kırmıştı. Kenan geceyi nezarethanede tamamladı. (s.57) (Şiddet iletisi)

*Kenan kaçır gibi uzaklaştı oradan. Tarlabası'na doğru hızlı adımlarla yürüdü. Korku ve telaş her yanını sarmıştı. İlk gördüğü birahaneye girdi. Yüksek taburelerden birine oturdu. Kafası büyüklüğündeki bira bardağını önüne koydular. (s.64) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Gece yarısı... Abdullah'ın evine hızla yaklaşan bir araba kapıya yirmi metre kala ani bir frenle durdu. Arabanın iki kapısı birden açıldı. Uzun boylu, siyah pardösülü, siyah meşin eldivenli iki adam indi arabadan... Ellerindeki makineleri Abdullah'ın evine doğrultular; o esnada silah sesleri bütün mahalleyi hatta Beşiktaş ve çevresini ayağa kaldıracak kadar şiddetle yankılandı. İffet korkudan çığlık atmış, Abdullah kendisini endişeyle yere atmıştı. Mehmet ise gürültüleri korkuyla dinliyordu. Tam bu sırada araba aynı hızla geri dönmüş, başlar pencereden uzanmadan gözden kaybolmuştu. (s.69) (Şiddet iletisi)

*Mehmet bir keresinde Kenan'dan Seyfi'nin işlettiği yerlerin ruhsatlarıyla ve vergileriyle ilgili problemler olduğunu, Seyfi'nin birilerine rüşvet verdiğini duymuştu. Bu konunun üzerine gitmenin iyi olacağına karar verdiler. Gerekli yerlere şikâyetlerde bulundular. (s.80) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Seyfi Bey sonunda başka çözümler aramaya yöneldi. Para yemeye alışmış yetkili birkaç kişiyi bulup evine davet etti. Onlara büyük paralar vaat etti. Seyfi'nin teklifini ilginç bulan adamlar gece gündüz düşünmeye, bu işi mevzuata uydurmaya çalıştılar. Sonunda buradan yol geçirme bahanesiyle mahalleyi istimlâk ettirmeye sonra da projeden vazgeçip ihale ile satışı çıkarmaya karar verdiler. Bu işe çelme takabilecek herkese verilecek rüşvet hesap edildi; ilk avanslar ödendi. Boğaz'da yemekler yendi; iş uygulama safhasına gelip dayandı. (s.82) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

* “Çevredeki dar yolların verdiği trafik sıkıntısını hafifletmek” bahanesiyle daha üst kademedeki yetkililerin imzaları alındı. Planın ilk safhası sessizce hâledilmiş, şehircilikten anlamayan devlet görevlileri uyutulmuştu. Mahalle istimlâk edilecek bütün evler yıkılacaktı. (s.83) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*-Ne kadar korkağım, diye mırıldandı. Kendinden korkaklığından iğrendi. Üstüne başına baktı. Pislik içindeydi. Günlerdir orada burada kalmış, banyo yüzü görmemişti. Midesi bira doluydu. (s.87) (Kötü alışkanlık iletisi)

*İster misin asgari ücretle bir işe girip çalışayım. Benim aylığı ev kirasına verir senin kazancınla da geçinip gideriz.

- Benimle dalga geçiyorsun. (s. 60) (Cinsiyet ayrımı iletisi)

Kırımlı Murat Destanı

*Malinkof'un elinde bir Kur'an-ı Kerim vardı. Saygısızca inceliyordu. İki kardeşin şaşkın ve isyankâr bakışları karşısında, yaban öküzüne benzeyen vücudunu heykelleştirmek istercesine gerilip sırtarak:

Zavallılar! Demek devrimin geleceğinden emin değilsiniz öyle mi? Siz hiç gazete okumuyor, radyo dinlemiyor musunuz? Büyük lider Stalin'in her gün verdiği beyanatlardan haberiniz yok mu? Sizi nankörler sizi... Daha dün çiftlik sahiplerinin kölesi olduğunuzu ne çabuk unuttunuz? Bugün Kolhozlarda insanca yaşama kavuştunuz. (s.29) (Şiddet iletisi)

*Okulun damından, caminin büyük pencerelerinden içerisi rahatlıkla görülüyordu. Askerler oturmuşlar, silahlarını duvara dayamışlar el çırpıyorlar, ortada raks eden iki çingene yi coşturuyorlardı. (s.84) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Dün namaz kıldığımız mekânda bugün kâfirler kadın oynatıp, içki içiyorlar. (s.85) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Mehmet'i gözlerinin önünde yarın kurşuna dizdireceğim. Hadi inandığın Allah'a yalvar da sizi kurtarsın. (s.135) (Şiddet iletisi)

*Birden makineli tüfek sesleri duyuldu. Molla Kasım'a inananlardan önce Kızılyıldızlı askerler yetişmiş ve onu kurşun yağmuruna tutmuşlardı. Molla Kasım minaresinin şerefesine yıkıldı. Işığı sönmek üzere olan gözlerini gökyüzüne dikti. Meleklerin saf saf dizilip yarım kalmış ezanı koro hâlinde tamamladıklarını gördü. Yüzüne ölümsüz bir tebessüm yerleşti. Son gücüyle Kelime-i Şahadet getirdi ve ruhunu Allah'a teslim etti. (s.6) (Şiddet iletisi)

*Mekanik seslerin susturduğu ezan sesi insanların kalbine bıçak gibi saplanmış, artık Karasubazar sokaklarında bir kavga başlamıştı. Dalga dalga heyecanla dolu insanlar, tepeden tırnağa silahlı askerlerle hesapsız bir kavgaya tutuşmuştu. Susmaya mahkûm haykırışlar ve zorbanın büktüğü haklı bilekler savaşmış, ama yenik düşmüştü. (s.7) (Şiddet iletisi)

*Malinkof bu incelikleri kavrayabilecek kadar zeki değildi. Zaten ihtilalle birlikte insan olmanın özelliklerini tamamen yitirmişti. Yıkanan, yağlanan, kurulan, çalışan bir makineden farkı yoktu. Halkın sefaletine rağmen üstün hayat şartlarıyla yaşayan idareci tabaka, konfor içinde gerçekleri göremiyor, daha doğrusu görmek istemiyorlardı. Başkaları tarafından tayin edilmiş hayatı yaşamaksa, konforlu da olsa çok güçlü. (s.31) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Eskiden iyi bir komutandı Malinkof. ... Şimdi sistemin istediği duyarsız bir makine gibiydi. Aldığı emirlerde en küçük bir merhamet çizgisi aramıyordu. Sadece emirleri yerine getiriyordu. Zalim, gaddar, hoşgörüden uzaktı. Hiçbir tablo onu ağlatamazdı artık. Su birikintilerinden nasıl geçiyorsa, kan birikintilerinden de öyle geçiyordu. (s.32) (Şiddet iletisi)

*Genç subay öfkeyle dışarı çıktı. Onun uzaklaşan ayak seslerine Murat'ın yediği darbelerin sesleri karışıyordu. İri yarı dört adam, ikişer ikişer nöbetleşerek Murat'a vuruyorlardı. Murat dişlerini sıkıyor, bu şiddetli darbelerin acısına tahammül etmeye çalışıyordu. Kalbi, "Allah'ım bana sabır ver." diyerek atıyordu. (s.36) (Şiddet iletisi)

*Murat dişlerini sıktı. Yanan etinin kokusu genzine geldi. Diğer dayakçılar da gelip sigaralarını teker teker Murat'ın çıplak vücudunda söndürdüler. Murat acıdan boğulur gibi oldu. Gözlerinden yanaklarına doğru iki damla yaş yuvarlandı. (s.37) (Şiddet iletisi)

*İvan, elindeki sepeti yere koyar gibi yaptı. Ani bir hareketle Murat'ın karın boşluğuna başıyla tosladı. Bu hareketi beklemeyen Murat birden sarsıldı ve yere düştü. Üç serseri onun üzerine saldırdılar. Bu esnada dışarıya çıkan Mehmet, özellikle İvan'ı seçerek şiddetle yumruklamaya başladı. İvan rasgele yumruklar savuruyor, hiçbiri de Mehmet'e isabet etmiyordu. Kendinden küçük ve zayıf bir genç tarafından tokatlanmak İvan'ı çıldırtıyordu. Kısa zamanda ağzı, burnu parçalanmış bayramlık gömleği gibi kan içinde kalmıştı. (s.68) (Şiddet iletisi)

*Hiç vakit kaybetmeden ileri atıldı. Çantasından çıkardığı el bombasını iki askerin girdiği tankın açık kapağında içeri bırakıp diğer tanka doğru koştu. Tankın içinde müthiş bir patlama oldu. Koca tank bir beşik gibi sallandı. (s.72) (Şiddet iletisi)

*Murat ilk işareti verdi. Kerimhan'la birlikte caminin önündeki nöbetçilerin üzerine atladılar. Yarı uykulu nöbetçiler neye uğradıklarını şaşırıyorlardı. Boğazlarını sıkı öfkeli ellere canlarını teslim ettiler. Murat ve Kerimhan hakladıkları nöbetçilerin silahlarını alıp sipere yattılar. Okul binasından boşalan atların kişnemeleri bütün köyü uyandıracak kadar korkutucu oldu. Kerim Ağa'nın cami penceresinden attığı el bombası curcunayı hızlandırdı. Camideki askerler silahlarına sarılıp dışarı fırladılar. Dışarı çıkanlar birer kurşunla yere yıkılıyordu. (s.86) (Şiddet iletisi)

*Bana saldırdı. At kişnemeleri ve silah sesleri gelince şaşırıyorlardı. Ben de onu öldürdüm. (s.87) (Şiddet iletisi)

*Gökyüzünde pervaneli uçaklar belirdi. Uçaklar kafilere yaklaşınca iyice alçalıp kurşun yağdırmaya başladılar. (s.89) (Şiddet iletisi)

*Paniğe kapılmayan birkaç askerin sıktığı kurşunlar Burguthan'ı ve Mehmet'i yaralamış, Kerimhan'ı, Yusuf'u ve Bekir Ağa'yı şehit etmişti. (s.90) (Şiddet iletisi)

*Devlet anamı babamı öldürdü. Devletiniz bir ihtilal bayramında kız kardeşimin ırzına geçti. En önemlisi devletiniz imanıma savaş açtı. (s.93) (Şiddet iletisi)

*İki asker yüzbaşının iki yanında yürüyorlardı. Silahlarını çapraz tutmuşlardı. Bir dönemece gelince Murat aniden solundaki ağaçlardan birine doğru sıçradı. İnce ağaç gövdesini iki eliyle kavrayıp ağırlığını kollarına vererek ağacın çevresinde hızla döndü ve askerlerden birine şiddetli bir tekme savurdu. Aynı zamanda olan subay ve diğer asker darbenin tesiriyle yere düştüler. Murat tekme vurduğu askerin yere fırlayan silahını alıp diğerlerinin toparlanmasına fırsat vermeden duruma hâkim oldu. (s.105) (Şiddet iletisi)

*Murat beline doldurduğu dinamitlerle aksi istikamete doğru sürünerek gitmeye başladı. Dinamitlerden birini ateşleyip iki katlı bir binanın ikinci katına doğru fırlattı. Binada meydana gelen patlama ve yangına aldırmaz etmeden ara sokağa girdi. Bir dinamit daha ateşleyip yolda duran arabanın altına attı. Araba içindeki partililerle beraber havaya uçtu. Kendini yüzükoyun yere atan Murat, karşı setin arkasında pusuya yatanların üzerine kurşun yağdırdı. Setin arkasında siperlenenler ateşi durdurmuşlardı. Yeni bir dinamit havada uçtu ve üç partilinin arasında patladı. (s.118) (Şiddet iletisi)

*Düdük ve korna sesleri birbirine karıştı. İkinci subay aniden silahına davrandı. Bu hareketini pahalı ödedi. Murat tetiğe dokunmuş ve cesur subayın başını parçalamıştı. Yüzbaşı ve şoför korkudan titremeye başladılar. (s.142) (Şiddet iletisi)

*Murat kendini yana attı ve branda yüzü arabayı boydan boya taradı. Araba iki takla attı ve yanmaya başladı. Murat yerinden fırladı ve üst kapağı açık tankın üzerine atlayıp, binmekte olan iki askeri haklayarak içeri girdi. Kapağı kapattı. Tankın uçaksavarını otomatik kolla indirip etrafta gördüğü her şeyi taradı. Cephanesini arabası havaya uçtu. Cemselerdeki askerlerden isabet almayanlar kayalıklara doğru kaçışmaya başladı. Diğer tank Murat'ın bindiği tankın uçaksavarına ateş açıp onu yerinden söktü. (s.143) (Şiddet iletisi)

*Murat, önce iki el bombası attı. Patlamalarla birlikte insan çığlıkları duyuldu. Arkadan atlamayı başaran birkaç asker Murat'ın kurşunlarına hedef oldu. İşinin bittiğini anlayan Murat yola indi. Ölen askerlerin bellerinden patlamamış el bombalarını topladı. Virajda parçalanmış enkazını geçip bombaları peş peşe kayaların üstüne attı. Patlamaların şiddetiyle yerlerinden oynayan kayalar yola ve uçuruma dökülüyordu. Yol tamamen kapanmıştı. (s.152) (Şiddet iletisi)

*Pencereden içeri fırlayan bombalar evi harabeye çevirmişti. Subay ve askerler alev alev yanan evi seyredirken yanı başlarındaki evin damından üstlerine bomba ve kurşun yağmaya başladı. (s.153) (Şiddet iletisi)

Nur Dağındaki Çocuk

*Reis çantasından patlamaya hazır altılı dinamit çıkardı. Yapılmak istenen hemen anlaşılıyordu. Reis, dinamit lokumunu, kendisiyle birlikte ordudan ayrılıp mücahitlere katılan uzun boylu askere verdi. (s.13) (Şiddet iletisi)

*Bu sırada Reisin işareti ile mücahitler düzlüğe yayılmış bulunan Rus askerleri üzerine ateş açtılar... Hele makineli tüfekle buldukları tepe taranmaya başlayınca yerlerinden kıpırdamaz oldular. (s.13) (Şiddet iletisi)

*Omzuma yediğim kuvvetli bir darbe beni yolun kenarına savurdu. (s.44) (Şiddet iletisi)

*Kasabaya yaklaşınca bu sevincimiz birden kayboldu. Kasabadan silah sesleri geliyordu. (s.52) (Şiddet iletisi)

*Düşmanın attığı kurşunlar aşağıdan geldiği için ancak okulun duvarına saplanıyorlardı. Büyük bir heyecanla geldiğim bu siperde şimdi korkmaya başlamıştım. Üzerimden vınlayarak geçen kurşunların sesi dizlerimin bağını çözmüştü. İlk defa savaş görüyordum. Bu ne babamla çıktığım avlara ne de mahallede seyrettiğim kavgalara benziyordu. (s.54) (Şiddet iletisi)

*Halkı eşkiyadan kurtarmak için gelenlerin yaşlıları nasıl süngülediklerini, birinin hemen orada öldüğünü diğerinin başka bir evde kaldığını, yarınların bu kasabada zor yaşanacağını titrek bir sesle bir bir anlattı. (s.61) (Şiddet iletisi)

*İhtiyar kadınların Rus askerlerini tokatlayışını gözlerimin önüne getirmeye çalıştım. Farkında olmadan yumruklarımı sıkışmışım. (s.61) (Şiddet iletisi)

*Şu kayanın altına yakın bir yerini iyice oyacaksınız. Dinamitleri bu oyuğa yerleştirip fitilin ucunu yakacaksınız. Ve oradan hemen uzaklaşacaksınız. Şuraya en az beş yüz metre gelip durmalısınız. Patlama olunca tepeden köprüye ineceksiniz. Köprüyü geçince kasabanın ilk evlerinden birine girip bekleyeceksiniz. Tamam mı? (s.67) (Şiddet iletisi)

*Annem kayayı nasıl oyacağımızı, dinamiti nasıl yerleştireceğimizi telaşa kapılmamamızı tekrar tekrar anlattı. (s.67) (Şiddet iletisi)

* Ahmet uzaklaşınca fitili tutuşturup yerimden fırladım. Ahmet öyle hızlı koşuyordu ki ona yetişmem imkânsızdı. Tepeden aşağıya inerken öyle bir patlama oldu ki şaşkınlığımdan kendimi yere atınca aşağıya kadar yuvarlanmıştım. Karların üzerinde hiçbir kayaya çarpmadan

düzlüğe indim. Ahmet benden yirmi metre kadar ilerde yere yüzükoyun yatmıştı. Kalkıp yanına vardım. Elinden tutup ayağa kaldırdım. Tir tir titriyordu. (s.70) (Şiddet iletisi)

*Başımı hafifçe kaldırıp aşağıya alev alev yanan kasabaya baktım. Kasaba adeta yerle bir olmuştu. Üzerinde homurtularla dolaşan uçaklardan ağaç kütüklerine benzeyen şeyler peş peşe düşüyor. Düşükleri yerden havaya taş yığınları fırlıyordu gürültüyle... (s.77) (Şiddet iletisi)

*Ama şehre dönerlerse bombaları en öndeki tankın altına atacaktım. Birini tahrip edersek diğerlerinin şehre girişi güçleşmiş. Patlama sesi de bizimkilere işaret olacaktı. (s.99) (Şiddet iletisi)

*Az ilerde daralan geçidin iki yakası peş peşe büyük patlamalarla yola döküldü. Patlamaların peşinden mücahitlerin kayalarda yankılanan “Allahuekber” sesleri ve şaşırان düşman birliğine saldırımları çok hızlı oldu. Ben silahsızdım. Yoldaki enkazın üzerine yatmış bu korkunç boğuşmanın neticesini bekliyordum. Ay ışığında ancak karaltıların dalgalanarak birbirine girmeleri görülebiliyordu. “Allah, Allah” seslerine makineli tüfek sesleri karışıyordu. Biraz önce Reisin: “Bizi püskürtürlerse artık tutunamayız” sözü geldi aklıma. Dua ediyordum yattığım yerden. (s.122) (Şiddet iletisi)

*Tam karargâhımızın üzerine gelince bombalarını bıraktılar. (s.125) (Şiddet iletisi)

*Görebildiğim her yerden ateş ediyorlardı. (s.126) (Şiddet iletisi)

Yaralı Serçe

*Efendiye: “Sana el kaldıranın eli kururmuş. Bak ben el kaldırıyorum sana. Bu akşam ve her akşam bu ellerle kadeh tutacağım. Ellerim hiç kurumayacak.” diye bağırdı. (s.12) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Reis’in iri elini enseme hissetmemle olduğum yere çökmem bir oldu. Karşıdan yıldırım gibi ateş ediyorlardı. (s.17) (Şiddet iletisi)

*Bu sırada düşman makinelerinden çıkan kurşunlar başımızın üzerinden geçiyordu. (s.18) (Şiddet iletisi)

*Alacakaranlıkta el yordamı ile kayaları yokladım. Dinamitleri yerleştireceğim bir aralık bulmak pek güç olmadı. Yine sürünerek döneceğim için fitili hayli uzun bırakmışım. Fitilin ucunu yakıp sürünmeye başladım. Açık dehlizi kısa zamanda geçtim. Aldığım emir gereğince karşı tepeye geçmeyecek buradan düşman arabalarını gören bir kaya dibine siperlenecektim. Düşmanın bulunduğu tepenin en yüksek noktasına doğru tırmanmaya başladım. Bu tırmanışın yarısında, günün en şiddetli patlaması oldu. Kayalara yerleştirdiğim dinamitler patlamıştı. (s.21) (Şiddet iletisi)

* “Küt! Küt!” vuruyorlardı ona. Ayak bileğim üzerindeki ağırlık sağa sola dönüyordu. Bağırılmak için kendimi zor tutuyordum. Acı dayanılmaz bir hâle gelmişti. (s.38) (Şiddet iletisi)

*Loş ışıktaki kafasının parçalandığı belli oluyordu. Yere boylu boyunca uzandı. (s.40) (Şiddet iletisi)

*Tanklar boş tepeleri bombalıyordu şimdi. (s.129) (Şiddet iletisi)

Cimcime Tavşan

*Sabah olmuş be!.. Nerede kaldı bu hayvanlar? Sözlerinde durmadılar. Ben gösteririm onlara!.. (s.27) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Ayy... şekerim kocan da sen de kitapların iki kapağı arasında sıkışıp kaldınız. (s.40) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*A a! Sizi de mi çağırdılar? Nasıl olur? İstanbul'un en seçkin aileleri demişlerdi!

Abla niye bu kadar şaşırıyorsun ki? Benim eşim üniversitede öğretim görevlisi, ben de öğretmenim. (s. 41) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Yahu niye anlamıyorsun abla; istemiyorum. Eşim de ben de yapay insanların arasında bulunmaktan hoşlanmıyoruz. (s.41) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Sonra sormazlar mı? Çöpçün, arabacın, kapıcın nerde diye?

Ne olacak canım onları da götürürsün. Bunlar çevremde bana hizmet eden insanlar dersin. . (s.42) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Ay cahil insanlar! Sıkıldım bunlardan. Tutturmuşlar yok tiyatro, yok bale, yok opera! Bırakın canım bunları; biraz insan içine çıkın, dedikodu yapın. (s.42) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

*Abe falcı geldi, yok mu fal baktıran? Sosyetalere, zenginlere fal bakarım. Her bir şeyden de anlarım. Sosyetenin falcısı geldiii... (s. 105) (Batıl inanç iletisi)

*Atın bir beşlik de fala başlayalım. Ablam, bir dilek tut. Bir de benim için, bir de şu bayan için, bir de şu kocakarı için. (s.106) (Batıl inanç iletisi)

*Babanın sarhoş olduğu her hâlden bellidir. (s.144) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Ben en iyisi, her akli başında vatandaş gibi çöpümü sokağa atayım. Çöpü arabaya atar. (s.159) (Kötü alışkanlık iletisi)

*Kirli bir dünya aldık büyüklerimizden, kirli bir hayat sürdürdük, kirli bir hayat bırakıyoruz çocuklarımıza... (s. 160) (Sosyal dejenerasyon iletisi)

İletilerin eserlere göre belirlenen kriterler bazında tablo üzerinde dağılımını şu şekilde gösterebiliriz:

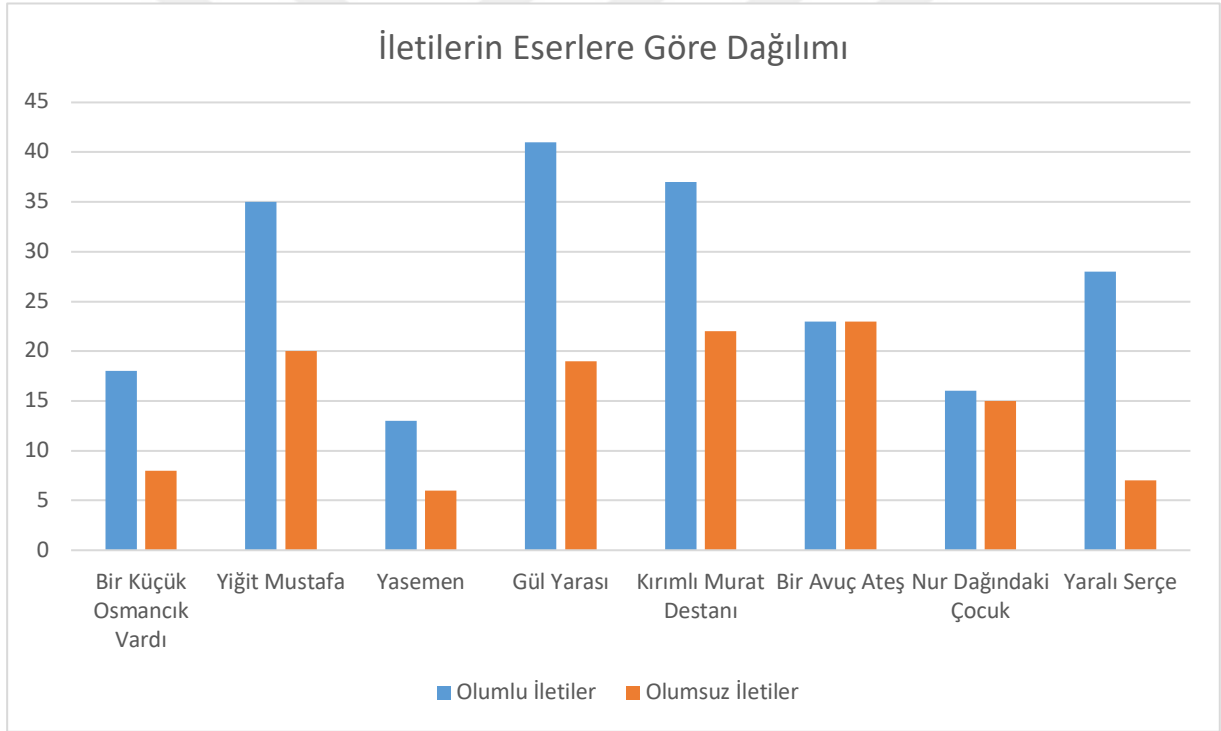
Tablo 1. Olumlu İletiler

OLUMLU İLETİLER	Ulusal İletiler	Evrensel İletiler	Eğitim ile İlgili İletiler	Dinî İletiler	Ahlaki İletiler	Geleneksel İletiler
Bir Küçük Osmancık Vardı	-	2	3	11	2	-
Yiğit Mustafa	-	-	4	24	6	1
Yasemen	-	-	-	12	1	-
Gül Yarası	-	1	1	20	17	2
Kırımlı Murat Destanı	3	-	1	31	-	2
Bir Avuç Ateş	-	1	1	18	2	1
Nur Dağındaki Çocuk	5	-	-	11	-	-
Yaralı Serçe	6	-	-	20	-	2
Cimcime Tavşan	-	11	7	-	3	1
TOPLAM	14	15	17	147	31	9

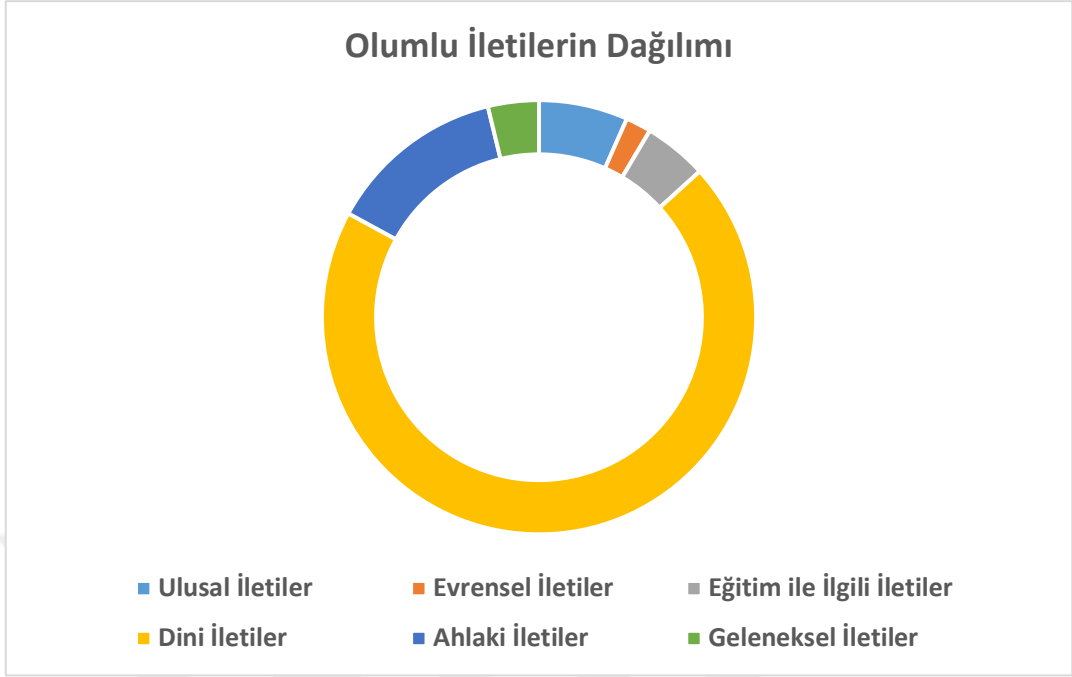
Tablo 2. Olumsuz İletiler

OLUMSUZ İLETİLER	Şiddet	Kötü Alışkanlıklar	Batıl İnançlar	Cinsiyet Ayrımı	Sosyal Dejenerasyon	Bilimsellikten Uzaklaşma
Bir Küçük Osmancık Vardı	2	6	-	-	-	-
Yiğit Mustafa	7	9	-	-	3	1
Yasemen	2	2	2	-	-	-
Gül Yarası	-	11	-	-	8	-
Kırımlı Murat Destanı	18	3	-	-	1	-
Bir Avuç Ateş	8	11	-	1	4	-
Nur Dağındaki Çocuk	15	-	-	-	-	-
Yaralı Serçe	6	1	-	-	-	-
Cimcime Tavşan	-	2	2	-	7	-
TOPLAM	58	45	4	1	23	1

Grafik 1. İletilerin Eserlere Göre Dağılımı

Grafik 2. Olumlu İletilerin Dağılımı

Grafik 3. Olumsuz İletilerin Dağılımı

Bulgular kısmında elde edilen bütün iletilerin tablolara aktarılmış hâli yukarıda görüldüğü gibidir. Tablo 1’de olumlu iletilerin altı kategoride (evrensel, eğitim, dinî, ahlaki, geleneksel); olumsuz iletilerin de yine altı kategoride (şiddet, batıl inanç, cinsiyet ayrımı, sosyal dejenerasyon, bilimsellikten uzaklaşma) incelendiği görülmüştür.

Tablolarda da görüldüğü üzere olumlu iletilerde yazar, 147 dinî ileti vermiş ve belirgin şekilde dinî iletilerin altını çizmiştir. Diğer iletiler ile karşılaştırıldığında fark ortaya çıkmaktadır.

Olumsuz iletilerde en büyük payı 58 ileti ile şiddet ve ardından 45 ileti ile kötü alışkanlıklar başlıkları almaktadır. Yazarın özellikle tarih içerikli romanlarında şiddet öğeleri ağır basmaktadır. Aile hayatındaki bozulmaların işlendiği kitaplarda bozulmaları, çoğunlukla kötü alışkanlıkların temele oturduğu durumlar oluşturmuştur.

Tabloda dikkat çeken bir diğer husus yazarın tiyatro eserlerinde daha evrensel iletiler üzerinde durduğudur. Yazarın diğer eserlerde dinî ve kötü alışkanlıklar üzerine kurulu olan ileti kaygısı tiyatro eserinde çok net olarak toplumsal yaşamın gereklerine ve eğitimin önemine daha samimi ve kapsayıcı bir üslupla parmak bastığını hissettirir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

5.1.1. İletilerin Çocuğa Görelilik Açısından Değerlendirilmesi

Nitelikli çocuk kitabı seçebilme konusunda öğretmenlere çokça görev düşmektedir. Bir kitabın nitelikli olup olmaması onun hitap ettiği kitlenin edebî kurallar ve kuramlar çerçevesinde belirlenmiş kurallara uygunluğu noktasında değerlendirilmelidir. Çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ve çocuk bakışı kavramları odağında bu eserlerin verdiği iletiler incelenmelidir. İncelenen eserlerde dış yapı, içerik ve eğitsel ilkeler açısından çocuğa görelilik değerlendirilmiştir. Bu bağlamda hedef kitlesi çocuklar olan Hasan Nail Canat'ın eserlerini incelediğimizde birtakım farklı noktalar dikkat çekmiştir.

Okuma gelişigüzel yapılacak bir faaliyet değildir ve gelişigüzel olmaması için de üzerine görev düşen herkes titizlikle davranmalıdır. Her okuma çocuğun zihninde gelecek için kaydolar ve vakti geldiğinde bir şekilde ortaya çıkar. Bu sebeple de ilk okuma çağları daha doğru bir ifadeyle ilk okuma alışkanlığı kazanılan çağlar en verimli şekilde değerlendirilmelidir (Çiftçi, 2013:126). Dolayısıyla hem yazara hem de kitap okumaya çocuklar için aracı olan ebeveynler ve öğretmenlere büyük görev düşmektedir.

Çalışmamızın kapsamı bu eserlerde verilen iletiler olduğundan ve inceleme kriteri olarak belirlediğimiz olumlu ve olumsuz ileti başlıkları kitaplarda rastlanan yoğun duygu ve ileti merkezinde şekillendiğinden ötürü görmekteyiz ki Hasan Nail Canat, eserlerinde hitap ettiği kitleyi en çok dinî, ahlaki değerler noktasında eğitmeye çalışmıştır. Verdiği iletilerin dağılımına bakıldığında yazarın dinî, ahlaki, eğitsel iletiler konusundaki hassasiyeti çok net görülür. Olumlu kategoride vermeye çalıştığı bu iletilerin yanı sıra olumsuz kategoride verdiği şiddet, kötü alışkanlık ve sosyal dejenerasyon iletilerini de yine okuyucuyu olumluya sevk etmek üzere yoğunlukla işlemiştir. Batı özentisi ile yozlaşmış bir toplumun götürülerini bazen mizahi bir dille piyeslerinde bazen ise dimdik ayakta duran bir genç kız veya erkek kahraman vasıtası ile romanlarında aktarmıştır. Sever, bir ideolojinin veya inancın sözcülüğünü yaparak anadili gelişimini önde tutmayan, okuma sevgisi aşılmayı başa tutturmayan, kavramsal ve dilsel gelişimi arka plana atan eseler çocuğa görelilik bakımından pek de yetkin eserler sayılamazlar, der (Sever, 2003; Akt: Maltepe, 2009:401). Benzer makaleler incelendiğinde çocuğa görelilik ölçütleri bakımından -yazıldığı dönem de dikkate alınır- çocuk dünyasındaki çocuksuluğu bu

eserlerde göremeyebiliriz fakat diğer taraftan da yine yapılan çalışmalar göstermiştir ki bu eserler çocuklar tarafından bugün de zevkle ve sıklıkla okunmaktadır. Buna sebep olarak yazarın seçtiği karakterlerin hayatın tam içinden, çocuğun görüp tanışabileceği türden insanlar olduğunu veya kurguda sıralanan olaylar dizisinin gayet tanıdık bir hikâyeye olduğunu söyleyebiliriz.

Maltepe'ye (2009) göre eserlerde sunulan yaşantılardan bir çıkarımda bulunmak çocuğun kendine bırakılmalıdır bu durum çocuk edebiyatının en temel sorumluluklarından biridir (s.401).

Kitaplarda çocuğa onun kaldıramayacağı ölçüde yükler vermek, sorumluluklarını ağırlaştırmak çocuğun ruhsal dünyasını olumsuz etkileyebilir. Özellikle geçim sıkıntısı çeken bir aile, kötü alışkanlıkları olan baba, uygunsuz hâllerde olan anne profilleri ile çocuk içinden çıkamayacağı bir karakter karmaşası yaşayabilir.

İşyar, yoksulluk temasını işlediği makalesinde Hasan Nail Canat'ın Yasemen (1985) adlı kitabından şöyle bir alıntı ile duruma bakışını ifade etmiştir: “*Ömer ile Fatma İstanbul'da kaldıkları evin sahibine üç aylık kirayı veremezler, bakkala ve kasaba da borçlanırlar. Ömer, son aldığı yirmi bin liralık borcu da kumar masasında kahveden arkadaşı İlhan'a kaptırır. Evlerinin suyu, biriken borcu ödenmediği için kesiktir. Tüpleri yoktur ve bir dilim ekmeğe muhtaç hâle gelirler. Bu ortamda aile içinde şiddetli geçimsizlik baş gösterir.*” Ve benzer içerikteki birçok sosyal içerikli romanda baba kaynaklı bir geçim sıkıntısının var olduğuna vurgu yapar. Sorunun çoğunlukla temeli baba sorumsuzluğu olarak görülmektedir, der (İşyar, 2009: 184).

Çocuk kitaplarında kapak, çocuğun kitaba ilgi duyarak ona yönelmesini sağlayan en önemli aşamalardan biridir. Görme duyusu çocukların en üst düzeyde kullandığı ve buradan hareketle adım attığı bir duyudur. Bu ilgiyi ve duyuyu olumsuz yönde etkileyecek her durumdan da geri durulmalıdır. Çünkü bu ilk görsel çocuğu okumaya hazırlamaktadır (Arıkan ve Samur, 2020:184). Önemli bir çocuğa görelilik kriteri olan bu durum Hasan Nail Canat'ın eserlerinde net bir şekilde gözlemlenmiştir. Basılı romanlardan beş tanesinin {Bir Küçük Osmancık Vardı, Yasemen, Yaralı Serçe, Nur Dağındaki Çocuk, Yiğit Mustafa, (Günahkâr Baba)} 1985 yılında Petek yayınlarından çıkmış olan ikinci baskılarındaki kapak görselleri yanında günümüzde Timaş yayınlarından çıkan kapak görselleri arasında net bir farklılık görülmektedir. O yıllarda çıkışını “Gençlik Romanları” olarak yapan eserler günümüzde daha çocuksu bir görünüme

kavuşarak çocuk edebiyatı romanları kategorisine geçmiştir. Genel görünüm olarak çocuksu bir çizim içermeyen eski baskıların yerini daha çocuksu ve sempatik görünümlü çizimler almıştır. Bu durum paylaşılan görsellerde net olarak görülmektedir.

Kapak değişiminin yanı sıra kitaplardan birinde yer alan isim değişikliği de yine bu duruma bir örnektir. Bahsi geçen “Günahkâr Baba” adlı Petek yayınlarından çıkmış, 1985 yılında yapılan ikinci baskısı incelenen kitabın 2015 yılında Timaş yayınlarından çıkan adı “Yiğit Mustafa” olarak değişmiştir. Paylaşılan görsellerde de görüldüğü üzere ilk baskılarda kullanılan kapak resmi bir profil oluşturmuş o görünümdeki bir babanın da günahkâr olabileceği imajı doğrudan bir ileti olarak karşımıza çıkmıştır. İlerleyen yıllarda hem ismi hem de adı değişen kitabın muhakkak edebî incelemeler neticesinde bir karara bağlandığı düşünülmektedir. Eski kapak görseli çocuğa görelilik niteliklerine uyumlu değildir. Doğrudan bir olumsuz imaj oluşturmakta dolayısıyla hitap ettiği kitlenin de düşünce dünyasını olumsuz etkilemektedir. Hiçbir ebeveyn çocuğunu günahkâr bir babanın anlatıldığı eserle tanıştırmak istemez. İçinde çok kıymetli kurguların olduğunu varsaysak bile kapak görseli ve isim seçimi kitabın bu hâliyle çocuğa ulaşmasını bekleyemez. Değiştirilmiş kapak tasarımında iki genç çocuğun görseli yer almaktadır. İsimden de anlaşılacağı üzere yeni ismi Yiğit Mustafa olan ve aynı içeriğe sahip eserde hayatın zorluklarıyla mücadele eden ve bu mücadeleden yiğitlikle çıkabilen bir imaj çizilmiş bu imajın da çok daha çocuğa göre olduğu görülmüştür. Yine bu eserde eski baskıda olan bazı bölümlerin çıkarılmış olması da bu sebeple doğru bir çocuğa görelilik hamlesi olmuştur. Karademir, kitap adlarının hitap ettiği kitleye, bu kitlenin yaş grubuna ve onlara verdiği estetik, eğitsel iletilerin Türk edebiyatının gelişimi ve çocuğa göreliği bakımından önemine vurgu yapar. Burada da yapılan kapak ve isim değişikliği muhtemel ölçüde çocuğa göreliği karşılamak adına olmuştur. (Karademir, 2009:227). Kitaplara dair bahsi geçen kapak görsellerine verilmiştir:

Fotoğraf 1. Günahkâr Baba olarak çıkan ve sonra ismi Yiğit Mustafa olarak değişen eser.

Fotoğraf 2. Yasemen adlı eserin eski ve yeni baskıları...

Fotoğraf 3. "Bir Küçük Osmancık Vardı" adlı eserin eski ve yeni baskıları

Fotoğraf 4. “Nur Dağındaki Çocuk” adlı eserin eski ve yeni baskıları

Fotoğraf 5. “Yaralı Serçe” adlı eserin eski ve yeni baskıları

Fotoğraf 6. “Gül Yarası, Bir Avuç Ateş, Kırmılı Murat Destanı, Cimcime Tavşan” adlı eserlerin baskıları

Bir Küçük Osmancık vardı adlı eserde kapak görselindeki değişim çok belirgin olmayıp hemen hemen eski baskı ile aynıdır. Çocuğa görelilik bakımından verdiği mesaj her iki durumda da çocuğa uygundur. Yasemen adlı eserdeki kapak değişimi Günahkâr Baba değişimi kadar olmasa da elde olan ikinci ve eski baskıda benzer şekilde daha üst yaş grubuna hitap eden bir tasarıma sahiptir. Daha çok toplumsal bir sıkışmanın pençesinde kalmış bir kadın görüntüsü çocuğa görelilik bakımından çok tercih edilebilir durum değildir. Yeni baskılarda kullanılan kapak tasarımı çok daha çocuksu ve “çocuğa göre”dir. Birbirinin devamı niteliğinde olan “Yaralı Serçe” ve “Nur Dağındaki Çocuk” adlı kitapların eski basımlarındaki kapak görselleri de yeni basımlardaki görseller de çocuğa görelilik bakımından uygun denilebilir durumdadır. Eski basımın daha ağır yükler barındırdığı bir izlenimden de bahsedilebilir. Yeni basımlardaki çocuksu çizimler hitap ettiği yaş grubundaki etkileşimi daha canlı tutmuştur. Bütün bu süreçler bir arada düşünüldüğünde çocuk kitaplarında sadece estetik ve pedagoji değil aynı zamanda yazarın çalıştığı yayınevi, dizgi ve kapak tasarımı da önemlidir.

Kanmaz ve Aslan’ın (2022) çocuk ve gençlik kitaplarını eleştirel düşünme becerisi edindirme bağlamında ele aldığı bir makalede en çok okunan çocuk kitapları arasında yoğunluk puanı en yüksek olarak yer alan Hasan Nail Canat’ın “Bir Küçük Osmancık Vardı” adlı eseri geçmektedir. Listede ilk sıralarda yer almasına rağmen kitabın öğrencilerde eleştirel düşünme becerisi kazandırma noktasında yetersiz olduğu ifade edilmektedir. (Kanmaz ve Aslan s.472). Ancak kanaatimizce bu çok da doğru bir değerlendirme değildir. Çünkü literatürde rastlanan veriler de bu kitapların çocuklar tarafından ne kadar sevilerek okunduğunu göstermektedir. Hasan Nail Canat’ın sürükleyici ve heyecanlı bir kurgu ile okuyucuyu sayfalarına çektiğini görmekteyiz. Heyecanlı ve sürükleyici hayatın içinden kurgular ile çocuğa görelilik ilkesine uyum sağlarken kendi fikrini dikte etmek noktasında ısrarcı ve net bir kaleme sahip oluşu bakımından kitapları eleştiri almaktadır. Fakat okura düşünsel sorumluluk vermek en önde gelen amaçlardan da biri olmalıdır. Yazar bunu hissettirmeden uygulamalı, düşündürürken eğlendiren eğlendirirken de eleştirel bakış kazandırabilen eserler olarak bu kitapların bir iletisinin olması önemli ve gereklidir.

Yıldırım ve Dinç Türkiye’de en çok okunan bu kitaplar üzerine yaptıkları istatistiksel çalışmada yine “Bir Küçük Osmancık Vardı” isimli kitaba rastlamışlar fakat yapılan analizler neticesinde çok okunurluğa karşın iç yapı ölçütlerine göre bu kitap yeterli bulunamamış, 7-14 yaş grupları arasında en çok okunan 20 kitap içinde yetersiz olarak nitelendirilmiştir (Yıldırım ve Dinç, 2017: 1489). Bu eleştiriler günümüz çocuk edebiyatı için tasarlanan eserler ile

karşılaştırıldığında belki normal olarak değerlendirilebilir. Fakat daha önce de belirttiğimiz gibi bu eserler yazıldığında doğrudan çocuklar için yazılmamış olduğu izlenimi taşımaktadır. Dolayısıyla bugün doğrudan çocuk edebiyatı kategorisinde değerlendirilmesi haksız bir rekabete de ortam oluşturmakta fakat yine de çocukların en sevdiği kitaplar arasında yerini listelerde korumaktadır. Ayrıca bu tez çalışmasına başlanan tarihlerde Millî Eğitim'in 100 Temel eser adıyla yayınladığı tavsiye kitap listelerinde de bu kitabın bulunması ve yakın tarihte yayınlanmış bu makalede de görüldüğü üzere tercih edilen kitaplar arasında bu ismin öne çıkması, kitabın çocuğa görelilik niteliklerini içerip içermemesi bakımından incelenmesi açısından bugün de önemlidir.

Bir edebî eserin herhangi bir ileti vermemiş olması ne kadar amaçsız bir düzlemde kalacaksa bir ileti üzerinde ısrarla durması da çocuğa görelilik ilkelerini zedeler. Bu dengenin iyi kurulmuş olması, verdiği iletilerin zenginliği ile de beslenince okuma zevki kazanma yolunda çocuk için kaliteli bir süreç oluşturacaktır. Çocuklarda okuma zevki uyandırmak temel amaçlarımızdan biri olmalıdır. Nihayetinde bir din ve düşünceye ait mesajlar da muhakkak edebî eserler yoluyla okuyucuya iletilir. Dolayısıyla her yazar, şair düşünce ve ideolojilerini bir şekilde edebî eserler yoluyla yansıtır. Çocuklara göre yazılmış birçok eserde de didaktik bir kalemle yazılmış dinî, politik vs. izlere rastlanmaktadır (Şener, 2021: 1239).

Çocuk kitaplarında bulunması gereken bir diğer ölçüt de kahramanların çocuğun gerçek yaşamda karşılaşılabileceği türden olmasıdır. Gerçekçi bir dünyadan kahramanlar ve yaşantılar çocuğun yaşama hazırlanması için de bulunmaz bir deneyimdir. Çocuk edebiyatı eserlerinin bu konudaki vazifesi önemlidir. Karakterler oluşturulurken hep iyiyi güzeli temsil eden kusursuz bir insan ile sadece kötülüğü temsil eden bir karakterin belli kalıplar hâlinde sürekli olarak verilmesi bir süre sonra çocukta isteksizlik oluşturacaktır. Çocuk okurken kusursuzu değil kanlı canlı olarak hayatın içinden birilerini tanımak ister ve bu onlar için hayatı keşfetmede en gerçekçi deneyimdir (Pilav, 2014: 133). İletilerde denge bu açıdan yine çok önemlidir. Çocuk hem hayatın içinden canlı olarak görebileceği karakterleri tanımalı hem de onlara yüklenen nitelikler konusunda ısrarcı ve didaktik bir zorlama hissettirilmemelidir. Kahramanlar çocuğa rol model teşkil edebilecek, çocuğun gerçek yaşam problemleri ile baş etmesini sağlayacak özelliklerle yoğrulmalıdır (Arslan ve Kargın 2021:571).

Yazar kitaplarındaki bazı kısımlarda karakterleri üzerinden doğrudan bir dış görünüş profili de çizmiştir. Ona göre bazı iyi kadınların temsil ettiği görüntü ile kötü kadınların temsil ettiği profil bellidir. Örneğin Yiğit Mustafa adlı kitapta şöyle bir ifade geçmektedir:

“Fatma Hanım koltuğa yığılıp kaldı. Nurlu yüzünden beyaz örtüsüne doğru gözyaşları sicim gibi iniyordu.” (s.82) Burada görüldüğü gibi nur yüzlü bir kadının taktığı beyaz baş örtüsü simgesel bir ifadedir. Beyazlık saflığın temizliğin göstergesidir. Bir anne de temizliğin, güvenin, huzurun simgesi olmalıdır.

Benzer bir başka kadın profili de Yasemen adlı kitapta şu şekildedir:

“Nazmi Bey iki ay sonra geldi Avrupa’dan. Yanında uzun boylu takma kirpikleri ve sarı perukları olan çok havalı bir kadın getirdi.” (s.73)

Cümlelerin devamında burada bahsi geçen bu havalı kadının da genel olarak yozlaşmış hâllerinden bahsedilir. Yani bu profil yazar için samimi ve temiz bir portre değildir.

Erkek profil olarak da yine Kırımlı Murat Destanı’nda:

“Süleyman, ‘Mahmut’ diye hitap ettiği siyah sakallı, güler yüzlü adama Murat’ı tanıttı.”(s111)

“Bunları söyleyen beyaz önlüklü, keçi sakallı Karasubazar’da tanıştıkları Doktor Sakarof’tu. Murat, nefret dolu gözlerle baktı doktora.” (s.133)

Birincisinde bahsi geçen siyah sakallı adamın sempati ikincisinde bahsi geçen keçi sakallı adamın ise antipati uyandıracak şekilde anlatılması elbette yazarın bu anlamda taraflı olduğu ve çizmeye çalıştığı bir profil olduğu, rahatlıkla anlaşılmaktadır. Bu genellemeler de çocuğa görelilik bakımından uygun olmayan fazlaca taraflı bir üslup içermektedir.

Türkben ve Avan’a (2020) göre çocuklar için yazılan eserlerde daima öğüt veren bir anlayış yerine çocukları güldürürken düşündüren bir yaklaşım seçilmelidir (s.453). Çocuk edebiyatı konusunda akademik incelemeler sonucu göstermiştir ki iletiler hassasiyetle seçilmeli, verilmek istenen mesaj için fazla dayatmacı yaklaşımdan kaçınılmalıdır. İletilerin dağılımı incelendiğinde Hasan Nail Canat’ın baskın şekilde kitaplarında genellikle dinî, ahlaki ve insani değerleri işlediğini görürüz. Eserlerinin zeminini hep bu doğrultuda oluşturmak onun temel amaçları arasındadır. Örgen ve Konuk “İslamcı İdeoloji Açısından Türk Çocuk Roman Örnekleri Üzerine Bir İnceleme” adlı makalelerinde Hasan Nail Canat’ın romanlarına uzunca yer vermişlerdir. Hemen hemen bütün romanlarından alıntılar yaparak döneme damgasını vuran Müslüman çocuk yetiştirebilme çabası ile ortaya konan bu eserlerden çokça bahsetmişlerdir. Nur Dağındaki Çocuk, Yaralı Serçe, Kırımlı Murat Destanı ezan ve namaz üzerine oturtulmuş

iletiler ile doludur. Bu iletiler ile Müslüman gençler ve çocuklar coşkuyla dolup güç bulmakta, düşman safta yer alan ve zulmeden Ruslar ise direnişin ve mücadelenin ruhuna bu insanlarda şahit olmaktadır. Gül Yarası'nda ise kızının ibadet edebilme çabası ve örtünmek isteyişini yozlaşmanın içinde kaybolmuş bir annenin nasıl hor gördüğü vurgulanmış. Burada da aile içinde ve toplum içinde verilen mücadele kaleme alınmıştır. O dönemlerde okullarda uygulanan başörtüsü yasağına vurgu yapan yazar eleştirisini tarafını yine çok net çizerek yapar (Örgen ve Konuk, 2023:65).

Yazarın amacı zaten doğrudan iletilerinde dinî hassasiyeti vurgulamaktır. Toplumsal değerlerin temelini oluşturan din, milli birlik ve beraberliğin kuvveti için de kutsallık taşır. Dolayısıyla toplumda bu iletileri vermek için de toplumda seçilmiş insanlar vardır. Edebiyat bu etkileşimin en kuvvetli yanıdır dolayısıyla yazarlara büyük görev düşmektedir. İslam'ın merkezde olduğu bu iletilerin, verilmesi değil nasıl verildiği çocuk edebiyatı ve çocuğa yönelik açısından çok daha önemlidir.

5.1.2. İletilerin Dil Açısından Değerlendirilmesi

Sözcükler dilin sihirli değnekleridir ve ana dilimiz hiç şüphesiz muhteşem sözcükler barındırmaktadır. Sözcükleri nesilden nesile aktarmak ve hissetmek için yaşatmak gerekir. Bir sözcüğün yaşaması için kullanılmasına, kullanılması için de sözlü ve yazılı kültüre ihtiyaç vardır.

Hasan Nail Canat'ın eserleri incelendiğinde kitaplarında genel manada Türkçenin dil kurallarına uygun cümlelere yer verdiği görülmüştür. Özellikle deyim, atasözü ve diğer söz varlığı içerikleri zengindir. Fakat sık olarak görülen bir diğer durum da şudur ki Canat eserlerini kaleme aldığı doğrudan çocuklar için yazmadığı hissini uyandıran bir üslup kullanmıştır. İncelemeler sonucu görülmüştür ki kitaplarda çokça bilinmeyen kelime vardır. Tespit edilen kelimelerden bazıları bugün dahi birçok yetişkinin kullanmadığı türdendir. Bu durum yazarın bazen çocuklar için yazmayı hedeflediği bazen ise yetişkinlere ders verme çabası ve onları doğru yola yönlendirme telaşında olduğunu düşündürmektedir. Söz varlığı çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir. Çocuk dil gelişiminde bu yönü edebî eserler vasıtası ile besler. Baş da söz varlığı ve söz varlığının alt dalları olarak nitelendirilen atasözü, deyim, sözcükler ve daha birçok ürüne çocuk edebiyatı ile ulaşıldığını belirtirken çift yönlü bir etkileşimden bahseder (Baş, 2010:138). Bilinmeyen sözcük tespitinde çocuğun günlük hayatında çok fazla duymadığı ve artık geçmişte kalan günümüzde çok da kullanılmayan veya doğrudan yabancı kökenli

kelimeler belirlenmiştir. Bu kelimelerden bazıları incelenen bütün kitaplar üzerinden aşağıda sıralanmıştır:

1. Teskin (s.12) – Bir Küçük Osmancık Vardı
2. Kompres (s.12)
3. Fotoroman (s.17, s.19)
4. Mecmua (s.19)
5. Mengene (s.37)
6. Dram (s.41)
7. Mükâfat (s.42)
8. Linç etmek (s.47)
9. Paydos (s.65)
10. Vekâletname (s.78)
11. Müracaat (s.78)
12. Güverte (s.84)
13. İştirak etmek (s.86)
14. Gıpta (s.88)
15. Dünür (s.98)
16. İftihar (s.99)
17. Matem (s.106)
18. Klinik (s.107)
19. Cereyan (s.120)
20. Teyp (s.120)
-
21. Self servis (s.11) -Cimcime Tavşan
22. Koreografi (s.14)
23. Kapiçino (s.40)
24. Köftehor (s.46)
25. Mide fesadı (s.46)
26. Ketum (s.54)
27. Berhudar (s.54)
28. Tezahürat (s.58)
29. Şatobiryen (s.69)
30. Teşrif buyurmak (s.72)
31. Rabarba (s.73) (eserde alt yazı ile açıklaması yapılmıştır)
32. Hipnotize (s.73)
33. Üç maymun kabare (s.74)
34. Mübalâğa (s.81)
35. Muhafız (s.134)
36. Asayiş berkemal (s. 31)
37. Örtbas (s.90)
-

38. Esrarkeş (s.31) -Bir Avuç Ateş
39. Anons (s.40)
40. Mafya (s.43)

.....

41. Mahcup olmak (s.43) – Gül Yarası
42. Tasvip etmek (s.31)
43. Star olmak (s.30)
44. Klası olmak (s.16)
45. İzah etmek (s.15)

.....

46. Riziko (s.6) -Yiğit Mustafa
47. Menfaat (s.34)
48. Böğrüne (s.63)
49. İtaat etmek (s.63)
50. Fizibilite (s.104)
51. Vehim (s. 115)
52. Tırpan (s. 129)
53. Akıbet (s.143)
54. Şarjör (s. 149)
55. Gasbetmek (s. 149)

.....

56. Kapık (s.11) -Kırımlı Murat Destanı
57. Empoze (s.15)
58. Felsefe (s. S15)
59. Reva görmek (s. 19)
60. Girdap (s. 20)
61. Perçinlemek (s.23)
62. İma etmek (s. 22)
63. Ökse (s. 24)
64. Zemberek (s. 25)
65. Mumya (s. 26)
66. İsnat etmek (s.40)
67. Komünist (s. 40)
68. Mükafatlandırmak (s.42)
69. Pervazdan (s. 44)
70. Pervasızca (s.49)
71. Tenezzül (s.50)
72. Tahrik (s.50)
73. Sabotaj (s. 65)
74. Seki (s.65)
75. Karga tulumba (s. 69)
76. Müsamahasız (s.69)
77. Helezonvari (s.72)

78. İstihza (s.76)
79. Tesir (s.76)
80. Tim (s.86)
81. Reo (s.106)
82. Projektör (s.141)
.....
83. İstifade etmek (s.49)- Yasemen
84. Esrar (s.49)
85. Münakaşa (s.86)
86. Müşfik (s.86)
87. İhtar (s. 98)
88. Banliyö (s.102)
.....
89. Heybet (s. 31)
90. Mihlanmak (s. 32)
91. Melhem (s.64)
92. Silüet (s. 107)
.....
93. Devriye (s.5) – Nur Dağındaki Çocuk
94. Mücahit (s.5)
95. Cemse (s.8)
96. İmha olmak (s.14)
97. Kafile (s.51)
98. İstirap (s.61)
99. Erzak (s.63)
100. İstihbarat (s.93)
101. İstirahat (s.97)
102. Zırh (s.99)
103. Mühim (s.120)
104. Mengene (s.133)

Bilinmeyen kelime olarak nitelendirdiğimiz bir kısım sözcük ve deyim listesi bu şekilde oluşturulmuştur. Bir eserde çocuğun bilinmeyen kelimelere rastlaması onun kelime dağarcığını geliştirmesi bakımından önemlidir. Okuduğu eserde bilmediği bir kelimeye rastlayan çocuk öncelikle sözcüğün anlamını cümlenin bağlamdaki anlamından tespit etmeye çalışmalı ardından ya sağlamasını yapmak adına ya da hiç tahmin yürütemedi ise sözlükten doğrudan bakarak o sözcüğü dağarcığına kaydetmek ve öğrenmek üzere hareket etmelidir. Bu söz varlığı gelişiminin ilk ve en önemli adımıdır. Ancak burada tespit edilen kelimelerin birçoğu çocuğun dünyasında sözlükten bakılıp öğrenildiğinde de çocuğun duygu, düşünce dünyasında karşılığı olmayan kavramlardır. Birçoğu günümüzde birçok yetişkinin dahi sık kullanmadığı hedef

kitlesi daha yüksek bir zümreye ancak hitap edebilecek nitelikte sözcüklerdir. Bu sebepler çerçevesinde iletilerde görülen bu bilinmeyen kelimeler eseri çocuğa görelilik çemberinin dışına çıkarmaktadır.

Dil açısından incelenen sekiz roman ve bir tiyatro eseri karşılaştırıldığında ise tiyatro eserindeki dilin çocuğa görelilik açısından daha uygun olduğu söylenebilir. Daha samimi ve içten bir dil ile çocuk dünyasından cümleler daha belirgin olarak görülmüştür.

5.2. Sonuç

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlardan bahsedilmiştir.

Hasan Nail Canat, sanat hayatını tam olarak bir gaye çerçevesine oturtmuş olup bu gayeden hiçbir şartta taviz vermediğini eserleri vasıtasıyla biz okuyuculara göstermiştir. Tiyatro ile başladığı sanat hayatı ülkede gelişen siyasi gelişmeler sebebiyle duraksamaya uğrasa da bu süreçte boş durmamış romanları ile düşüncelerini aktarmaya devam etmiştir. Bütün eserlerinde savunduğu düşünce dünyasını hiç çekinmeden dile getirmekten vazgeçmemiştir. Dinî hassasiyeti nakşettiği hayatını eserlerinde de ince ince işlemiş ve eserlerindeki iletileri hep bu yönde vermiştir. Yoğun olarak hissettirdiği İslami çizgisini bütün eserlerinde görmek mümkündür. İletilerini verirken çizdiği profiller daima kendi doğru bulduğu düzlemedir.

Toplumsal açıdan bakıldığında eğitsel nitelikleri ağır basan ve öğretici bir üslubu benimseyen yazar, özellikle kurguladığı tarihsel romanlarında kahramanlık duygularına sıkça yer vererek zulmün karşısında eğilmeyen dimdik duran Müslüman gençlerin birer sözcüsü olmuş, yediden yetmişe hepsini cesur bir dille kurgunun içinde eritmiştir. Bununla birlikte eserlerinde tarihî gerçeklere de değinen yazar kurgunun ana omurgasını bu gerçekler üzerine inşa etmiştir. Örneğin “Kırımlı Murat Destanı, Nur Dağındaki Çocuk ve Yaralı Serçe” adlı eserler bahsi geçen tarihsel süreçleri akıcı ve sürükleyici bir üslupla işlemiştir. Yine özellikle Cimcime Tavşan adını verdiği içinde beş ayrı tiyatronun yer aldığı kitabında her oyunun her sahnesinde toplumu eğitmek adına kullandığı konular vardır. Çevre temizliği, toplumda yaşama kuralları, saygı, eğitimin ve beraberinde okuryazarlığın önemi, kendi kültüründen uzaklaşma ve özentisi içinde kaybolan insanlar, yozlaşmışlık, kibir gibi konuları piyeslerinde işleyerek iletilerini çoğunlukla olumlu yönde vermiştir. Tiyatro yazınında özellikle eski ve yeniye buluşturmuş; geleneksel Türk tiyatrosu karakterlerini, modern tiyatro karakterleri ile harmanlamıştır. Evrensel olarak çok bilinen Sindirella karakterine Minderella adıyla can verirken orta oyunundan Kavuklu ve Pişekar’ı da bugünün karakterleri ile muhabbetle

buluşturmuştur. Çevrenin korunması ve toplumda yaşam konusunda mizahi bir ironi ile güldürürken ders vermiş ve iletilerini bu yolla ulaştırmıştır.

Çocuk edebiyatı kategorisinde değerlendirilen bir eser muhakkak ki Millî Eğitim Bakanlığı'nın yetkili birimlerince de değerlendirilme sürecine girmelidir. Daha önceki yıllarda tavsiye kitap listesi adına 100 Temel Eser adında oluşturulan listelerde yazarın “Bir Küçük Osmancık Vardı” adlı eseri yer almış yine sürükleyici bir macera ile çocukların severek okuduğu bir kitap olarak raflarda yerini almıştır. Döneminde bu listelerde yer alması sebebiyle üzerine akademik çalışmalar da yapılmış ve listede yer alan kitaplar birçok açıdan değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu incelemelerde ortaya çıkan iki faktör vardır. Çocuklar bu kitapları severek okumakta ve kurgunun içinde anında kaybolmaktadır. Fakat çocuğa görelilik ilkeler bazında değerlendirme yapıldığında bu kitapların çocuğa görelilik bakımından uygun olmadığı noktaların altı çizilmektedir. Özellikle söz varlığı konusunda yazarın çocuklara ithafen fakat büyüklerin anlayacağı dilden yazdığı satırlar bu anlamda çocuğa görelilik şartlarını sağlamamaktadır.

Yazarın aile temasını özellikle işlediği kitaplar olan Gül Yarası, Yiğit Mustafa, Yasemen, Bir Avuç Ateş eserlerinde özellikle aile ilişkileri etrafında kurgulara yer vermiştir. Romanlarının hemen hemen hepsinde düzensiz bir aile yapısının nelere sebep olabileceği vurgulanmıştır. Verilen iletiler çoğunlukla kötü alışkanlıkları olan bir babanın, bir ailenin nasıl çöküşüne sebep olduğunu ısrarla altını çizerek işlemiştir. Bu süreçleri kurgularken herkesçe kötü alışkanlık olarak nitelendirilen bazı kavramlar nesnel ve yazar serzenişinde haklıdır fakat iyi niteliklere sahip insanlar için çizdiği dış görünüş profili ile kötü alışkanlıklara sahip karakterlere çizdiği fiziksel portreler çok belirgin bir dayatma içermektedir. Bu sebeple verdiği iletiler okuyucuda birtakım olumsuz eleştirilere de sebep olabilmektedir. Yazarın bu hususta bildiğinden, inandığından taviz vermediğini görürüz. Sanatı sanat için değil sadece toplumu doğruya götürmek için yaptığını hissetmek mümkündür.

Yazarın eserlerinde verdiği en belirgin iletinin çoğunlukla din temelli olduğu bütün kitaplarında görülmüştür. Bu durum tarih içerikli kitaplarda kahramanlık, mücadele, ulus olma bilinci gibi temeller üzerinden verilirken aile temalı kitaplarında ise yanlış yolda kötü alışkanlıklarda sürüklenen bir baba, batıl heveslerde boğulmuş bir anne ve bu çürümenin ortasında kaybolmak üzere olan bir çocuk çemberinden verilmiştir. Daha önce de bahsi geçtiği gibi bu eserlerin yazıldığı dönemler dikkate alındığında ve kapak tasarımları ile beraber düşünüldüğünde aslında çocuklara ithafen değil en temel seviyede genç yetişkinler için daha uygun bir yapıda kaleme alındığı görülmektedir. Yazarın iletiler konusunda bu denli ısrarcı ve keskin çizgiler ile yol alması da dönemin siyasi yapısı gereğidir diyebiliriz. Her edebî eser

muhakkak yazıldığı dönemin izlerini taşır. Fakat söz konusu çocuklar olduğunda iletilerin de yönü çocuğa göre olmalıdır. Süreç içerisinde kapak değişimi, isim değişimi, yayınevi değişimi vs. gibi birtakım dokunuşlar ile daha yumuşak bir görünüme sahip olan bu eserler bugün doğrudan çocuk edebiyatı kategorisinde değerlendirilen kitaplar hâlini almışlardır. Hitap ettiği kitle tarafından da çok sevilerek okunmaktadır.

Hasan Nail Canat, sadece yazdığı kitaplarla veya sahnelediği tiyatrolarla değil aynı zamanda televizyon dünyasında da birçok dizi ve filmde rol almış kayda değer sayıda bir medya görünürlüğü elde etmiş bir sanatçıdır. Rol aldığı birçok film döneminde sevilerek izlenmiş, felsefe edindiği fikirleri canlandığı karakterlerle de yansıtmıştır.

Ülkemizde ve bütün dünyada belki de hayattayken değer görmeyen, layıkıyla tanınmayan sanatçılar vefatları sonrasında daha fazla bir merak ile ilgiye değer bulunmaktadır. Belki vefa duygusu belki de bu insan ne yapmıştı merakı veya bu konuda üzüntüsünü dile getiren duyarlılık sahibi bazı akademik çevrelerin desteği ile incelemeler olmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu çalışmaya başlanıldığında bu alanda henüz akademik bir çalışma yapılmamış olduğu dikkati çekmişti. Geçen süre zarfında da sadece iki tez çalışılması bu anlamda literatüre katkı sağlamıştır. Bu iki çalışmanın da incelemede dokunduğu noktalar farklı olup bu tez çalışmasında da farklı bir açıdan yazar ve eserleri incelenmiştir. Bu süreçte yine vefa hissiyatı ile Hasan Nail Canat adına 2009 yılında bir web sitesi kurulmuş ve burada oluşturulan şeref defterine içinde sanat, siyaset, medya, akademi, edebiyat, tv, sinema dünyasından 390 kişi hatıra kaleme almıştır. Bu kişilerin içinde tanınmış çokça sima görmek mümkündür. Asıl dikkat çeken ve güzel olan ise sanat dünyasında kişilerin birbirini dünya görüşlerinin aynı veya farklı olmasına bakmadan kucaklayabilmiş olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında sanatçıya olan vefa çok daha kıymetli bir hâl almaktadır. Aynı görüşü paylaşan insanlar dünyaya aynı pencereden bakabilirler fakat farklı görüşten insanların bir araya sanat ile geliyor olması takdire değer bir husustur. Aslında aynı şeyleri söylemektedirler, sokaklara çöp atmanın çevreye zararını veya savaşların çocuklara nasıl kıydığını veya kötü alışkanlıkları olan bir babanın, annenin ailesine nasıl zarar verebileceği evrensel bir gerçekliktir. Sanatçı bunu kendi öz bakışı ile taçlandırır. Sadece mevzu çocuklar olduğunda dikte edici yaklaşımlar ve daima öğretici ve taraflı bakışlar çocuğa görelikten eseri koparır. Bu dengede tutulduğu sürece yazar muhakkak ki dünya görüşünü iletiler vasıtasıyla okuyucuya aktaracaktır.

Hasan Nail Canat'ın, eserleri aracılığıyla okuyuculara sunduğu iletiler çoğunlukla olumlu yönde olmuştur. Verdiği iletiler kıymetli ve önemli fakat verme şekli ve dikte edişi bakımından olumsuz izlenim uyandırmaktadır. Fakat kitapların yazıldığı dönemler yazarların

kalemını de etkilemekte olup bugünün dünyasında belki de daha yumuşak söylenebilecek bazı söylemler o günün şartlarında bu hale bürünmüştür. Bazı iletilerin daha hissettirilmeden verilmesi ve hatta çocuğun doğru olanı kendisi ayırt edebilmesi eğitim sürecinin sağlıklı ilerlemesi açısından önemlidir.

5.3. neriler

ocuk edebiyatı eserlerinde çocuğa görelilik en önemli ölçütlerden biridir. Çocuğa göreliliğin kapsadığı diğer alt başlıklar bir kitabın tercih edilip edilmemesini belirlemeye zemin hazırlar. Kitap tavsiyeleri ve seçimi yapılırken bu niteliklere dikkat edilmelidir.

Hasan Nail Canat, ocuk edebiyatı alanında eserler veren önemli bir yazardır. Kitaplarında genellikle dinî, ahlaki ve insani değerleri işler. Çocuğa görelilik bakımından eserleri değerlendirilmiş ve şu öneriler çerçevesinde bir sonuca ulaşılmıştır:

Dil ve Anlatım:

Hasan Nail Canat'ın kitaplarında -bilinmeyen bu kelimeler dışında- kullanılan dil, genellikle sade ve anlaşılırdır. Çocukların yaş seviyelerine uygun, karmaşık olmayan cümlelerle hikyeler anlatılır. Ancak bazı eserlerinde daha geleneksel ve edebi bir dil kullanıldığı için küçük yaştaki çocuklar için biraz ağır gelebilir. Yayınevleri bu konuda bir sadeleşmeye giderek anlam bütünlüğü bozulmayacak şekilde bu eserleri çocuğa göre kelimeler ile yeniden düzenleyebilir.

Temalar ve İletiler:

Kitaplarında dinî ve ahlaki öğretiler n plandadır. İyilik, doğruluk, paylaşma, sevgi, saygı gibi evrensel değerler işlenir. Bu açıdan eserleri, çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak eğitici ve öğretici bir nitelik taşır. Ancak, bazı hikyelerinde verilen mesajların soyut olması, özellikle küçük çocuklar için anlamayı zorlaştırabilir. Fakat aile birliğinin önemi, okuryazarlığın önemi toplum gelişimi için oldukça gerekli ve faydalıdır. Bunu edebî eserler vasıtası ile çocuklara sunulması elbette ki önemlidir. Mümkün olduğunca iletisi olan bu eserler daha çok okunmalı ve okutulmalıdır.

Karakterler ve Olay Örgüsü:

Canat'ın eserlerinde genellikle çocukların kolayca özdeşleşebileceği kahramanlar bulunur. Hikâyeler, çocukların hayal dünyasını geliştirecek olay örgüleriyle zenginleştirilmiştir. Fakat bazı eserlerinde olay örgüsü, dinî veya ahlaki mesajı aktarmak adına didaktik bir nitelik kazanabilir, bu da çocukların ilgisini dağıtabilir.

Görsellik ve Çocuklar İçin Çekicilik:

Hasan Nail Canat'ın kitapları genellikle metin odaklıdır ve görsellik açısından çok zengin değildir. Çocuk edebiyatında resim ve görsellik önemli bir yere sahip olduğundan, bu durum küçük yaş gruplarına hitap etmesini sınırlandırabilir.

Sanat ve Sanatçı Kimlik:

Hasan Nail Canat'ın kitapları gibi rol aldığı dizi, film ve tiyatrolar da eğitici niteliktedir. Dolayısıyla herhangi bir eseri okuyup yazarın diğer kitaplarını da okumak isteyen bir çocuğa, gruba bu dizi, film, tiyatrolar da izletilebilir. Sanat dünyasında çoğunlukla birileri yazmayı birileri de oynamayı seçer. Okudukları kitabın yazarını sahnede görmek çok da rastlanan bir durum değildir. Hasan Nail Canat'ın yazdıklarını sahnede canlandıran çok yönlü bir sanatçı olması onun daha çok tanınması için yeterli bir sebeptir. Bu sebeplerle bu çok yönlülüğü çocuklara aşılacak, tanıtmak görevi de yine öğretmenlere ve ailelere düşmektedir.

Akademi ve Literatür

Akademik anlamda bu alanda daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Bu tez çalışması kapsamında alandaki boşluk görülmüştür. Bu yazar ve eserleri hakkında yapılan çalışmalara yenilerinin eklenmesi eğitimciler tarafından daha çok tanınmasına ciddi katkı sağlayacaktır.

Hasan Nail Canat'ın eserleri, özellikle ahlaki açısından değerli bir kaynak sunar. Ancak, çocuğa görelilik ilkesi açısından bazı eserleri, yaş gruplarına göre dikkatle seçilmelidir. Daha büyük yaş gruplarına (örneğin, 10 yaş ve üzeri) hitap eden metinler, manevi ve ahlaki mesajlarıyla çocukların gelişimine katkıda bulunabilir. Daha küçük yaş grupları için ise dili sadeleştirilmiş ve görsellerle desteklenmiş versiyonlar tercih edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aras, G. (2014). İnsan ve toplum: edebiyat ve değerler eğitimi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* (44).
- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Pegem Akademi.
- Arıkan, Y. ve Samur İnce A. Ö. (2020). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(2), 181-202. <https://doi.org/10.47935/ceded.802709>
- Arslan, G. ve Kargın, T. (2021). Öğretmenlerin kitap önerisinde kullandıkları ölçütlerin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(4), 567-588. <https://doi.org/10.24146/tk.992025>
- Baş, B. (2010). Söz varlığının oluşumu ve gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 137-159.
- Baş, B. (2012). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı*, Kriter Yayınları.
- Canat, H. N. (1991). *Kırımlı Murat Destanı*. Adım Yayınları.
- Canat, H. N. (2017a). *Yiğit Mustafa (Günahkâr Baba)*. Timaş Yayınları.
- Canat, H. N. (2017b). *Gül Yarası*. Timaş Yayınları
- Canat, H. N. (1985). *Nur Dağındaki Çocuk*. Petek Yayınları.
- Canat, H. N. (1987a). *Yasemen*. Adım Yayınları.
- Canat, H. N. (1987b). *Bir Avuç Ateş*. Adım Yayınları.
- Canat, H. N. (1988). *Bir Küçük Osmancık Vardı*. Adım Yayınları.
- Canat, H. N. (1989). *Yaralı Serçe*. Adım Yayınları.
- Çakır, F. (2014). *Çocuk edebiyatına psikopedagojik ve sosyopedagojik açıdan yaklaşım* (Tez No. 363167) [Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk edebiyatında yaş gruplarına göre kitaplar ve özellikleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 125-137.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitime atılan ilk adım*. Yapı Kredi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2000). "Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik". I. ulusal çocuk kitapları sempozyumu. *Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Eğitim Merkezi Yayınları*, s.253-267.
- Dilidüzgün, S. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde çocuk kitapları*. Morpa Kültür Yayınları.

- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını*. Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S., Sever, S. ve Aslan, C. (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Doğan, B. ve Aydos, E. H. (2023). TÜBİTAK çocuk hakları serisi kitaplarının konu, tema, ileti, yazınsal ve eğitsel ilkeler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 458-467. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1266875>
- Hamzadayı, E., Çetinkaya, G. ve Bayat, N. (2014). Halikarnas balıkçısı'nın çocuklara uyarlanan yapıtlarındaki iletilere yönelik bir içerik çözümlemesi. *The Journal of International Social Research*. 7(29).
- Hasan Nail Canat (2018, 3 Kasım). 4 Ağustos 2024 tarihinde <http://www.hasannailcanat.com/ozgecmis.html> adresinden edinilmiştir.
- İnce Samur, A. Ö. (2018). Okuma kültürü edinme sürecinde hangi kitaplardan nasıl yararlanılmalıdır? *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(4), 343-363.
- İşyar, N. (2009). Çocuk romanlarımızda yoksulluk teması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 165-188.
- Kanmaz, F. E. ve Aslan, C. (2022). Eleştirel düşünme becerisi edindirme bağlamında çocuk ve gençlik kitaplarının incelenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 55(2), 421-446. <https://doi.org/10.30964/auebfd.1082458>
- Karacelil, S. (2014). *Din eğitimi açısından Allah inancı temalı çocuk edebiyatı ürünleri üzerine bir araştırma*. Gece Kitaplığı Yayınları.
- Karademir, F. (2009). Dilbilgisel görünüşleri açısından çocuk kitap adları. *Journal of International Social Research*, 2(9), 216-229.
- Karatay, H. (2014) *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. T. Şimşek (Ed.). Grafiker Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara.
- Koyuncuoğlu, A. (2021). *Çocuk edebiyatının Dünya'daki ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi*. SEC-Derleme.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterlilikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 398-412.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Örgen, E. ve Konuk, M. (2023). İslamcı ideoloji açısından Türk çocuk roman örnekleri üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 53-67. DOI: 10.29000/rumelide.1405701.
- Örgen, E. ve Konuk, M. (2023). İslamcı ideoloji açısından Türk çocuk roman örnekleri üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 53-67. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1405701>

- Örgen, E. ve Konuk, M. (2023). İslamcı ideoloji açısından Türk çocuk roman örnekleri üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 53-67. DOI: 10.29000/rumelide.1405701.
- Pilav, S. (2014). Çocuk edebiyatı ilkeleri ışığında halikarnas balıkçısı'nın yol ver deniz hikâyesi üzerine bir değerlendirme. *Millî Eğitim Dergisi*, 44(202), 131-140.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.
- Sınar, A. (2006). Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 4(7), 175-225.
- Şener, O. Z. (2021). Çocuk edebiyatında dinî, kültürel ve ideolojik aktarım bağlamında dinî çocuk edebiyatı. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1238-1260. <https://doi.org/10.17859/pauifd.1005650>
- Şimşek, K. ve Kartal, A. (2022). Çocuk edebiyatının başlangıcına dair bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (29), 344-356. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1164173>
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (2000) *Çocuk edebiyatı kültürü*. Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi*, CX (780), 12, 31.
- Taşdelen, V. (2016). Çocuk edebiyatında görsel öge. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(1), 123-135.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. (13) 161.
- Turan, L. ve Gerez Taşgın, F. (2018). Çocuk edebiyatında “şiddet dili” farkındalık ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 232-248. DOI: 10.29000/rumelide.472767
- Türk Dil Kurumu (t.y.). Türk Dil Kurumu sözlükleri. 22 Aralık 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.*
- Türkben, T. ve Avan, H. G. (2020). Michael ende'nin “momo” adlı eserin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(2), 451-467.
- Yazıcı, N. (2011). Edebiyat tarihi bağlamında Türk çocuk edebiyatı tarihi yazımında karşılaşılan sorunlar. *Erdem*, (60), 205-226.
- Yıldırım, İ. E. ve Dinç, S. (2017). Türkiye'de en çok okunan çocuk kitaplarının yeterlilik analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(4), 1477-1490.
- Yılmaz, B. ve Arıcan, S. (2014) 100 Temel eser uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlıklarına etkisi ve bu uygulamada kütüphanelerin rolü konusunda öğretmen görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği*. 24(3), 495-518.

(H. Canat, kişisel iletişim, 14 Eylül, 2024).

